ความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาของเด็กปฐมวัย โดยใช้กิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา

ปริญญานิพนธ์

ของ

วลัยรัตน์ จันทร์เสมา

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
พฤษภาคม 2554

ความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาของเด็กปฐมวัย โดยใช้กิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา

ปริญญานิพนธ์

ของ

วลัยรัตน์ จันทร์เสมา

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
พฤษภาคม 2554

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาของเด็กปฐมวัย โดยใช้กิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา

บทคัดย่อ

ของ

วลัยรัตน์ จันทร์เสมา

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
พฤษภาคม 2554

วลัยรัตน์ จันทร์เสมา. (2554). *ความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาของเด็กปฐมวัยโดยใช้กิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม : รองศาสตราจารย์ ดร.กุลยา ตันติผลาชีวะ, อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา

การศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาของเด็กปฐมวัยโดยใช้กิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักเรียนชาย-หญิง อายุ 5-6 ปี กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนวัดสูงเนินราษฎรบำรุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 ที่ได้มาจากสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม จำนวน 1 ห้องเรียน มี 15 คน เพื่อเป็นกลุ่มทดลองกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แผนการจัดการเรียนการสอนแบบจิตปัญญาและแบบประเมินความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .92 แบบที่ใช้ในการวิจัย One-Group Pretest-Posttest Desing และวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ t-test for Dependent sample

ผลการศึกษาพบว่า

1. ระดับความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาของเด็กปฐมวัยหลังการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญาโดยรวมอยู่ในระดับดี ส่วนรายด้าน พบว่า ด้านความเข้าใจภาษาอยู่ในระดับดีมาก ส่วนด้านการสร้างประโยค การสนทนาโต้ตอบ และความคล่องภาษา อยู่ในระดับดี

2. ระดับความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาของเด็กปฐมวัยหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบจิตปัญญาสูงขึ้นกว่าก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบจิตปัญญาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

VERBAL COMMUNICATION ABILITY OF YOUNG CHILDREN THROUGH PSYCHO-INTELLECTUAL LEARNING ACTIVITY

AN ABSTRACT

BY

WALAIRAT CHANSEMA

Presented in Partial Fulifillment of the Requirements for the

Master of Education degree in Early Childhood Education

Srinakharinwirot Universit

May 2011

Walairat chansema. (2011).*Verbal Communication Ability Of Young Children Through Psycho-Intellectual Learning.* Master thesis, M.Ed. (Early Childhood Education), Bangkok : Graduate School. Srinakrarinwirot University. Advisor Committee : Assoc.Prof. Kulaya Tantiphlachiva Ph.D., Rachun Boonthima. Ed.D.

The purpose of this study was to investigate the verbal communication ability of young children after experienced Psycho-Intellectual learning activity. The subjects of this study were boys and girls in kindergarten 2, with 5-6 years of age, attending class in 2 nd semester of 2009 academic year, Wat Sungnernradsadonyindee School, under the Office of Basic Education Commission,Ratchaburi District 1. They were area or cluster random sampling; then 15 assigned into the experimental group. And attained the learning activities 30 minutes a day, 3 days a week for 8 weeks.

The research consisted of a plan for Phycho-Intellectual learning activities, and The verbal communication ability test with reliability of .92 .One-group pretest-posttest design was administered. The data were analyzed by means, standard deciation and t-test Dependent sample.

The research show that the verbal communication ability of young children after experienced Phycho-Intellectual learning activity was at good level. Both in general and in each aspect especially meaning understanding was at excellence level. And higher than before experiment at level .01 significantly-differences.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

ความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาของเด็กปฐมวัย
โดยใช้กิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา

ของ
วลัยรัตน์ จันทร์เสมา

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2554

คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.กุลยา ตันติผลาชีวะ)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา)

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.เยาวพา เดชะคุปต์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.กุลยา ตันติผลาชีวะ)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญชลี ไสยวรรณ)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาอย่างสูงจาก รองศาสตราจารย์ ดร.กุลยา ตันติผลาชีวะ ประธานกรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ อาจารย์ ดร. ราชันย์ บุญธิมา กรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ที่ให้คำปรึกษา คำแนะนำ ชี้แนะตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่อง ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง ตลอดระยะเวลาการทำปริญญานิพนธ์ และขอกราบของพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.เยาวพา เดชะคุปต์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญชลี ไสยวรรณ คณะกรรมการการสอบปริญญานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ดร.ดารารัตน์ อุทัยพยัคฆ์ อาจารย์จิตเกษม ทองนาค อาจารย์สมมุติ จันสิงคำ อาจารย์รัตนาภรณ์ หลีจินตะ และ อาจารย์ยุพิน แย้มพรหม ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบแก้ไขและให้คำแนะนำเกี่ยวกับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้บริหาร และคณะครู เด็กนักเรียนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนวัดสูงเนินราษฎรบำรุง ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการวิจัยเป็นอย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ประจำสาขาการศึกษาปฐมวัยทุกท่านที่ได้กรุณาประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ในทุก ๆ ด้าน อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและการดำเนินชีวิต จนสำเร็จการศึกษา

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่มิได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้ ซึ่งมีส่วนช่วยเหลือในการทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

คุณค่าและประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดามารดาและพระคุณคณาจารย์ทุกท่าน ที่ได้อบรมเลี้ยงดูและประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้วิจัย

วลัยรัตน์ จันทร์เสมา

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	**บทนำ**	1
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายของการวิจัย	4
	ความสำคัญของการวิจัย	4
	ขอบเขตของการวิจัย	4
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	4
	ตัวแปรที่ศึกษา	4
	นิยามศัพท์เฉพาะ	4
	กรอบแนวคิดในการวิจัย	6
	สมมติฐานในการวิจัย	6
2	**เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง**	7
	เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษา	8
	ความหมายของภาษา	8
	ความสำคัญของภาษา	9
	องค์ประกอบของภาษา	9
	พัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัย	11
	ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางภาษา	15
	การเรียนรู้ภาษาของเด็กปฐมวัย	16
	กระบวนการเรียนรู้ภาษาของเด็กปฐมวัย	19
	แนวทางในการส่งเสริมภาษาสำหรับเด็กปฐมวัย	20
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษา	22
	เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร	23
	ความหมายของการสื่อสาร	23
	วัตถุประสงค์ของการสื่อสาร	23
	องค์ประกอบของการสื่อสาร	25
	ขั้นตอนของการสื่อสาร	26
	ประเภทของการสื่อสาร	27
	ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร	29

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
2 (ต่อ)		
	เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย	31
	ความหมายของการเรียนรู้	31
	ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้	32
	ลักษณะการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย	34
	วิธีการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย	35
	เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา	37
	ความหมายของการสอนแบบจิตปัญญา	37
	แนวคิดพื้นฐานของการสอนแบบจิตปัญญา	38
	องค์ประกอบที่สำคัญของการสอนแบบจิตปัญญา	38
	กระบวนการจัดกิจกรรมแบบจิตปัญญา	41
	บทบาทครูผู้สอนแบบจิตปัญญา	44
	ทฤษฎีพุทธิปัญญา	45
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบจิตปัญญา	47
3	**วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า**	49
	การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง	49
	การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	49
	การเก็บรวบรวมข้อมูล	55
	การวิเคราะห์ข้อมูล	56
	สถิติที่ใช้ในวิเคราะห์ข้อมูล	56
4	**ผลการวิเคราะห์ข้อมูล**	61
	สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	61
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	61
5	**สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ**	64
	ความมุ่งหมายของการวิจัย	64
	สมมุติฐานของการวิจัย	64
	ตัวแปรที่ศึกษา	64
	ขอบเขตของการวิจัย	64

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ **หน้า**

5 (ต่อ)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 65
วิธีดำเนินการทดลอง 65
การวิเคราะห์ข้อมูล 65
สรุปผลการวิจัย 66
อภิปรายผล 66
ข้อสังเกตที่ได้จากการทำการวิจัย 72
ข้อเสนอแนะในการนำผลทำการวิจัยไปใช้ 73
ข้อเสนอแนะในการทำการวิจัย 73

บรรณานุกรม 74

ภาคผนวก 79
ภาคผนวก ก 80
ภาคผนวก ข 92
ภาคผนวก ค 103
ภาคผนวก ง 105
ภาคผนวก จ 108
ภาคผนวก ฉ 111
ภาคผนวก ช 114

ประวัติย่อผู้วิจัย 116

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	แผนกำหนดหน่วยการสอน	50
2	แบบแผนการทดลอง.....	55
3	ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนเฉลี่ยระดับความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญาโดยรวมและรายด้าน	62
4	การเปรียบเทียบระดับความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาของเด็กปฐมวัย ก่อน และหลังได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบจิตปัญญาโดยรวมและรายด้าน	63

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ **หน้า**

1 กรอบแนวคิดในการวิจัย 6
2 ไดอะแกรมแสดงขั้นตอนการติดต่อสื่อสาร 26

บทที่ 1
บทนำ

ภูมิหลัง

การสื่อสารมีความสำคัญต่อมนุษย์ เนื่องจากต้องติดต่อสัมพันธ์และอยู่ร่วมกันของบุคคลในสังคม โดยมีการแลกเปลี่ยนความรู้สึกนึกคิดและสร้างความเข้าใจระหว่างกันการสื่อสารจึงมีความสำคัญในการดำรงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคม (จิตตินันท์ เดชะคุปต์. 2547-2548: 40) แต่ปัจจุบันมักพบกับปัญหาการสื่อสารมากพอสมควรไม่ว่าจะเป็นการพูด การฟัง การอ่าน หรือการเขียน (สุวัฒน์ มุทรเมธา. 2535: 89) หนังสือพิมพ์มติชนได้นำเสนอเกี่ยวกับการใช้ภาษาสื่อสารโดยสื่อสาธารณะว่าเนื่องจากคนไทยทำอะไรตามใจโดยปราศจากการยึดมั่นหลักเกณฑ์หรือระบบระเบียบ กระทั่งการใช้ภาษาพูดในการสื่อสารทางโทรทัศน์กลับเป็นปัญหาหนักเป็นการใช้ภาษาอย่างไม่มีหลักเกณฑ์หรือความถูกต้องเหมาะสม ในการใช้ภาษาเป็นความผิดพลาดซ้ำๆที่ไม่เคยถูกแก้ไข โดยเฉพาะในแวดวงข่าวมีการปรับปรุงแก้ไขน้อยมากทั้งที่ทีวีเป็นสื่อสาธารณะไม่ใช่เครื่องมือที่ใครๆจะนำมาใช้ตามใจอย่างไร้ความคิดอ่าน (นิธิ เอียวศรีวงศ์. 2549: Online) ความสามารถในการสื่อสารเป็นสิ่งจำเป็นต้องเรียนรู้และฝึกฝนการใช้ภาษาอันเป็นหัวใจสำคัญในการสื่อสารของมนุษย์ ซึ่งการพูดถือเป็นการแสดงออกทางภาษาด้านหนึ่งที่รวมประสบการณ์ด้านต่างๆของเด็กเข้าด้วยกัน ได้แก่ ความรู้สึก ความคิด การรับรู้และความเข้าใจ (นภเนตร ธรรมบวร. 2544: 21)

การเรียนรู้ภาษาของเด็กเล็กๆเกิดขึ้นเมื่อเด็กอยู่ในบริบททางสังคม นั่นคือเมื่อเด็กอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีการสนทนาพูดคุยที่มีความหมายกับตัวเด็ก ซึ่งเด็กจะฟังได้มาก และเรียนรู้คำศัพท์ต่าง ๆ มากขึ้น (นภเนตร ธรรมบวร. 2549: 175) สอดคล้องกับกุลยา ตันติผลาชีวะ (2547: 132) กล่าวว่าเด็กเรียนรู้ภาษาตามลำดับขั้นพัฒนาการ เริ่มจากความคุ้นเคยจากการได้ยินได้ฟัง การพูดคุยสนทนา ทำให้ทักษะทางภาษาเจริญงอกงาม ใช้ภาษาง่าย ๆ ซึ่งเด็กในช่วงอายุ 2-7 ปี เป็นระยะของการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของคำ สะสมการเรียนรู้คำมากขึ้น ศรียา นิยมธรรม และประภัสสร นิยมธรรม ได้ทำการทดลองใช้คำที่ตนรู้จักในสถานการณ์ต่าง ๆ มาเชื่อมโยงปะติดปะต่อกันเป็นกลุ่มคำ เป็นวลี และเป็นประโยคในที่สุด ดังนั้นเด็กวัยนี้จำเป็นต้องเรียนรู้ให้เกิดความเข้าใจภาษา และสามารถเชื่อมโยงคำต่าง ๆ ให้เป็นประโยคได้อย่าง ถูกต้อง ชัดเจน (ศรียา นิยมธรรม และ ประภัสสร นิยมธรรม. 2541: 51)

ความสามารถทางการใช้ภาษามีความสำคัญกับเด็กปฐมวัยมาก เนื่องจากเด็กวัยนี้เป็นวัยของการพัฒนาภาษาในการพูดสื่อสารมาก เมื่ออายุ 5 ขวบขึ้นไปเด็กจะมีความสามารถพูดตอบโต้พูดเป็นเรื่องราว ที่สำคัญจำแม่น และจำเรื่องได้ยาว เป็นวัยของเด็กที่มีพัฒนาการทางภาษาเต็มที่ (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2542: 107) โลแกนและโลแกน (Logan & Logan) กล่าวว่าพัฒนาการทางภาษาในเด็กวัย 5-6 ปี เป็นระยะการตอบสนอง (Responding Stage) พัฒนาการทางด้านภาษาจะสูงขึ้น เด็กเริ่มมีความสามารถในการคิดเป็นแบบแผนมากขึ้น โดยเริ่มใช้ไวยากรณ์ อย่างง่าย ๆ รู้จัก

คำมากขึ้น การสื่อความหมายในระยะนี้จะเกิดขึ้นตามสิ่งที่มองเห็นและรับรู้ ชอบซักถามและต้องการคำตอบที่ถูกต้อง สามารถพูดคุยเล่าเรื่องที่ตนสนใจ การใช้รูปประโยคเพื่อติดต่อให้เข้าใจกันได้ดี (เยาวพา เดชะคุปต์. 2542; อ้างอิงจาก Logan & Logan. 1974: 207 *Education for young children*) เยาวพา เดชะคุปต์ กล่าวว่า ความสามารถในการใช้ภาษาของเด็กวัยนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถในการเข้าใจคำพูดของผู้อื่น รวมทั้งความสามารถในการพูดของเด็กเองด้วย ดังนั้น การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้จึงมีความหมายสำหรับเด็กในการพัฒนาความสามารถทางการใช้ภาษา เพราะเด็กต้องสื่อสารกับผู้อื่นในสังคม ซึ่งหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 ได้กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็ก0-5ปี ประการหนึ่งว่าใช้ภาษาสื่อสารเหมาะสมกับวัย (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546:31) และเน้นให้การจัดการศึกษาปฐมวัยโดยมุ่งส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการเจริญเติบโตทุกด้าน เตรียมความพร้อมเพื่อการเรียนรู้ในระดับสูงขึ้นต่อไป ซึ่งการสื่อสารเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ประการหนึ่ง เพราะความสามารถในการสื่อสารด้วยคำพูดเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการเรียนรู้ เด็กจะสื่อสารให้คนอื่นเข้าใจได้ลำบากถ้าเขามีปัญหาเรื่องคำพูด ซึ่งจะทำให้เขามีปัญหาในการเข้าสังคมกลุ่มเพื่อนๆ (ธรรมนูญ นวลจันทร์. 2541: 64)

เด็กปฐมวัยจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา เพราะภาษาเป็นเครื่องมือที่มนุษย์ใช้ในการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน การอยู่ร่วมกันในสังคมจำเป็นต้องใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมายซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยนหรือถ่ายทอดความคิดเห็น ความรู้สึก เจตคติ ตลอดจนประสบการณ์ให้ผู้อื่นเข้าใจ หากบุคคลสามารถใช้ทักษะภาษาได้ดีย่อมสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างราบรื่น และการสื่อความหมายกับบุคคลอื่นได้นั้นจะต้องใช้กระบวนการคิด ความเข้าใจ โดยผ่านสื่อ คือภาษา (อุบล เวียงสมุทร. 2538; อ้างอิงจาก Bruner. 1961:55) เด็กที่มีความพร้อมทางภาษาจะสามารถสื่อสารความต้องการ และสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ สามารถฟังเสียง ฟังเรื่องจากนิทาน พูดและใช้คำต่าง ๆ ได้ชัดขึ้น ใช้สายตาอ่านภาพต่าง ๆ และจินตนาการเล่าเรื่องได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2546:28) เมื่อเด็กโตขึ้น ภาษาช่วยให้เด็กเรียนรู้และทำความเข้าใจกับโลกรอบตัวโดยผ่านวิธีการต่าง ๆ มากมาย และการที่เด็กได้พูด ได้สนทนาบ่อย ๆ ทำให้เด็กเรียนรู้คำศัพท์ ได้คิด ได้สื่อสาร และแสดงออก ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมและสติปัญญา รวมทั้งพัฒนาการทางสังคม (Fontana. 1995:28-29)

แนวการจัดประสบการณ์และกิจกรรมที่ส่งเสริมความสามารถทางภาษาเพื่อการสื่อสารสำหรับเด็กปฐมวัยมีหลายรูปแบบ หลายวิธี เพราะเด็กวัยนี้มีจินตนาการสูงสามารถเล่าเรื่องต่าง ๆ ตามความคิดของตนได้ เราควรให้โอกาสเด็กในการเล่าเรื่องที่เด็กเห็นที่เด็กรู้ (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2542:112) ซึ่งเป้าหมายในการจัดประสบการณ์ทางภาษาเพื่อการสื่อสาร ก็คือการช่วยให้เด็กได้พัฒนาความสามารถในการสื่อสาร โดยอาศัยการพูด การฟัง และการใช้สายตาเพื่อแสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึกของเขา (นิตยา ประพฤติกิจ. 2539:161) จากงานวิจัยของ เนื้อน้อง สนับบุญ (2541:131) ซึ่งได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่านิทานที่เด็กเล่าเรื่องตามรูปจากหนังสือที่เด็กเลือก เด็กเล่าเรื่องตามรูปจากหนังสือที่เด็กเลือกต่อ

กับเพื่อน และเด็กเล่าเรื่องตามรูปจากหนังสือที่เด็กเลือกต่อจากครู ผลการศึกษาพบว่าหลังการทดลอง ความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่าเรื่องตามรูปจากหนังสือที่เด็กเลือกทั้ง 2 กลุ่ม มีคะแนนความสามารถทางภาษาสูงกว่าก่อนการทดลอง นอกจากนี้ เบญจะ คำมะสอน (2544) ได้ศึกษาความสามารถด้านการฟังและการพูดของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์พูดเล่าเรื่องอย่างต่อเนื่องโดยใช้ภาพประกอบ พบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์พูดเล่าเรื่องอย่างต่อเนื่องโดยใช้ภาพประกอบมีความสามารถด้านการฟังและพูดสูงกว่าเด็กอีกกลุ่ม

การจัดการเรียนการสอนแบบจิตปัญญาเป็นวิธีการสอนที่ กุลยา ตันติผลาชีวะ พัฒนามาจากพื้นฐานความเชื่อที่ว่า การศึกษา ควรทำให้เด็กมีความสุข และการศึกษาต้องเป็นการเรียนรู้ที่ให้ไปพร้อมกับประสบการณ์ โดยจำแนกเป็นการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคม เสริมสร้างลักษณะนิสัย และภาษา ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า วิธีการเรียนการสอนแบบจิตปัญญาเน้นการพัฒนาการเรียนรู้ภาษาได้สอดคล้องกับวัยของเด็ก อีกทั้งลักษณะของการเรียนการสอนเอื้อต่อการเรียน 5 ประการดังนี้ คือ ปฏิบัติการคิด (Active learning) หมายถึง การสอนที่กระตุ้นผู้เรียนได้คิดได้ทำกิจกรรมตามความสนใจ การแสดงออกที่ดี (Behaving well) เป็นการแสดงออกที่นำไปสู่การเรียนรู้ การเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative learning) หมายถึง การเรียนร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ โดยสมาชิกของกลุ่มมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และความสำเร็จของกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น กำลังใจ ให้การดูแลกลุ่ม สมาชิกกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์ในเชิงบวกและไว้วางใจการเรียนรู้ด้วยการค้นพบ (Discovery learning) หมายถึง ต้องให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงและครูต้องมีความรู้เต็มที่รู้วิธีการสอนพัฒนาการตามวัยของผู้เรียนให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ต่อเนื่องที่บังเกิดความรู้ด้วยการป้อนข้อมูลกลับของครู ความก้าวหน้าในการเรียนรู้ (Progress) หมายถึง การเรียนรู้ของผู้เรียนที่เพิ่มขึ้นเป็นระยะๆ ระหว่างกระบวนการเรียนการสอน จากลำดับที่ง่ายที่สุดไปถึงลำดับที่ยากที่สุด ซึ่งการสอนแบบจิตปัญญามุ่งให้ผู้เรียนค้นพบความรู้ และมีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามมโนทัศน์จากกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยลงมือปฏิบัติและคิดด้วยตนเอง โดยมีเป้าหมายการสอนอยู่ที่การจำนำไปใช้ได้นาน และสร้างสรรค์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2543: 49-78)

การที่เด็กได้มีการเรียนรู้จากกลุ่ม ได้พูด ได้แสดงออก ตามแนวการเรียนการสอนจิตปัญญา จะพัฒนาทักษะสื่อสารทางภาษาเด็กได้ เพราะศักยภาพการสื่อสารจะต้องคำนึงถึงการจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนพูด สนทนา อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีข้อสรุปของกลุ่มที่เกิดจากการคิดอย่างชัดเจน มีวิธีนำเสนอที่น่าสนใจ เพื่อให้ผู้เรียนคิดและมีการสื่อสารปฏิสัมพันธ์กัน (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2547: 55) ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจนำรูปแบบการเรียนการสอนแบบจิตปัญญามาจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความสามารถทางการใช้ภาษาในการสื่อสารให้กับเด็กปฐมวัย ทั้งนี้ผลจากการวิจัยจะเป็นแนวทางสำหรับครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัยสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับเด็กได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ หรือเพื่อพัฒนาทักษะด้านอื่นสำหรับเด็กปฐมวัยต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา

2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยที่ได้จะเป็นแนวทางแก่ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยได้นำการเรียนการสอนแบบจิตปัญญาไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมความสามารถทางภาษาแก่เด็กปฐมวัยเป็นรูปแบบหนึ่งที่เด็กจะได้คิด ได้พัฒนาความสามารถทางภาษาด้วยการพูดเพื่อการสื่อสารความคิดของตนเองได้ชัดเจน และคล่องตัวซึ่งเป็นการวางรากฐานการใช้ภาษาที่สอดคล้องกับวัย

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัย อายุระหว่าง 5-6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 ของเครือข่ายที่ 6 อำเภอจอมบึง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 จำนวน 8 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในศึกษาครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัย อายุระหว่าง 5-6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 ของโรงเรียนวัดสูงเนินราษฎรบำรุง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม จำนวน 1 ห้องเรียน มี 15 คน เพื่อกำหนดเป็นกลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ กิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาประกอบด้วยความเข้าใจภาษา การสร้างประโยค การสนทนาโต้ตอบ ความคล่องภาษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เด็กปฐมวัย หมายถึง นักเรียนชาย-หญิง อายุระหว่าง 5-6 ปี ที่กำลังเรียนอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนวัดสูงเนินราษฎรบำรุง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1

2. ความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษา หมายถึง การแสดงออกการใช้ภาษาด้วยการพูดหรือการบอกสิ่งที่ได้รับฟังจากประเด็นหรือเรื่องราวที่ฟัง เพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจได้อย่างถูกต้องซึ่งประเมินด้วยแบบประเมินความสามารถทางการสื่อสารที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย

ความเข้าใจภาษา หมายถึง ความสามารถของเด็กในการบอกหรืออธิบายความหมายของคำตามภาพที่กำหนดได้ถูกต้อง

การสร้างประโยค หมายถึง ความสามารถของเด็กในการพูดสื่อความหมายจากการนำคำมาเชื่อมโยงจนเป็นประโยคที่สมบูรณ์ ประกอบด้วยประธาน กริยา หรือประธาน กริยา และกรรม เป็นเรื่องราวได้สอดคล้องกับภาพ

การสนทนาโต้ตอบ หมายถึง ความสามารถของเด็กในการพูดตอบคำถามโดยใช้ประโยคที่สมบูรณ์และมีความหมาย สามารถอธิบายเหตุผลของการกระทำได้ เช่น เมื่อเกิดเหตุการณ์หนึ่ง สามารถบอกสาเหตุและผลที่เกิดได้

ความคล่องภาษา หมายถึง ความสามารถของเด็กในการเล่าเรื่องด้วยการใช้ประโยคที่ถูกต้องและได้ใจความ มีการลำดับเรื่องราวที่บอกให้รู้ว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน ได้สอดคล้องกับภาพ

3. กิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา หมายถึง เทคนิคการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนรู้จากการปฏิบัติการคิด ได้แสดงออก และค้นพบความรู้ด้วยตนเองจากการเรียนทั้งเดี่ยวและเป็นกลุ่ม ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ใหม่ที่เกิดจากการเชื่อมโยงประสบการณ์เดิม ก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ด้วยการปฏิบัติ 5 ประการ คือ ลงมือกระทำด้วยความคิด ได้แสดงออกที่ดี เรียนแบบร่วมมือจากกิจกรรมกลุ่ม เรียนรู้จากการค้นพบด้วยตนเอง และเห็นความก้าวหน้าของตนเองจากการเรียนรู้ ซึ่งสาระการเรียนสำหรับเด็กในการวิจัยครั้งนี้ จะใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนวัดสูงเนินราษฎรบำรุง โดยมีขั้นตอนการสอน ดังนี้

ขั้นนำ เตรียมเด็กเข้าสู่กิจกรรมการเรียนการสอน

ขั้นสอน ดำเนินการเรียนการสอน โดยให้เด็กปฏิบัติการคิด การแสดงออก การเรียนแบบร่วมมือ การค้นพบ การรู้ความก้าวหน้าของการเรียนรู้

ขั้นสรุป เด็กสรุปเกี่ยวกับสิ่งที่เรียนรู้ด้วยการอธิบายให้ครูและเพื่อนฟัง จากนั้นครูสรุปเสริมเพื่อเติมเต็มความรู้ที่จำเป็นแก่เด็กในเรื่องที่เรียนแต่ละครั้ง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

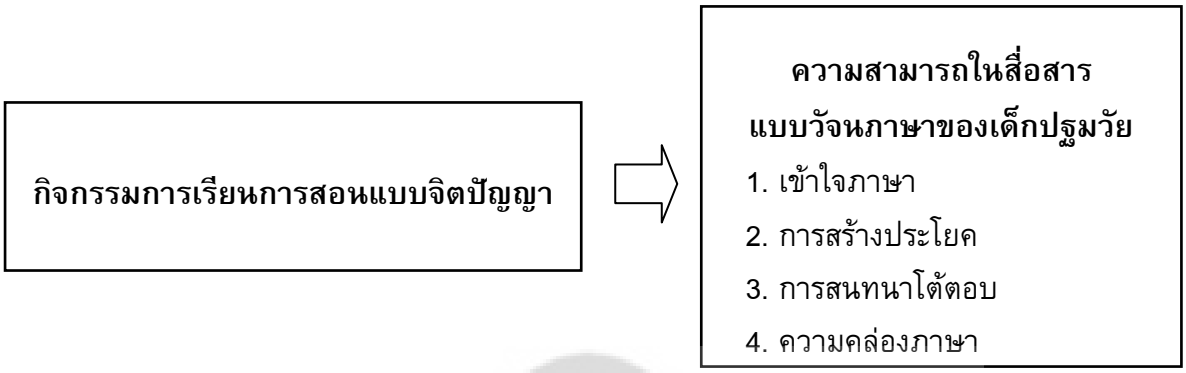

สมมติฐานในการวิจัย

หลังการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา เด็กปฐมวัยมีความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรม

บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษา

1.1 ความหมายของภาษา
1.2 ความสำคัญของภาษา
1.3 องค์ประกอบของภาษา
1.4 พัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัย
1.5 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางภาษา
1.6 การเรียนรู้ภาษาของเด็กปฐมวัย
1.7 กระบวนการเรียนรู้ภาษาของเด็กปฐมวัย
1.8 แนวทางในการส่งเสริมภาษาสำหรับเด็กปฐมวัย
1.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษา

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร

2.1 ความหมายของการสื่อสาร
2.2 วัตถุประสงค์ของการสื่อสาร
2.3 องค์ประกอบของการสื่อสาร
2.4 ขั้นตอนของการสื่อสาร
2.5 ประเภทของการสื่อสาร
2.6 ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้

3.1 ความหมายของการเรียนรู้
3.2 ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้
3.3 ลักษณะการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย
3.4 วิธีการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา

4.1 ความหมายของการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา

4.2 แนวคิดพื้นฐานของการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา

4.3 องค์ประกอบที่สำคัญของการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา

4.4 กระบวนการจัดกิจกรรมแบบจิตปัญญา

4.5 บทบาทครูผู้สอนจิตปัญญา

4.6 ทฤษฎีพุทธิปัญญา

4.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา

1. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษา

1.1 ความหมายของภาษา

ภาษาเป็นเครื่องมือพื้นฐานที่สำคัญของกระบวนการคิด เด็กสามารถใช้ภาษาในการติดต่อ ทำความเข้าใจกับผู้อื่นและทำให้ผู้อื่นเข้าใจตนเองได้คำว่า “ภาษา” นั้นมีผู้ให้ความหมายไว้ต่าง ๆ ดังนี้

บุษบง ตันติวงษ์ (2535:40-47) กล่าวว่าภาษาเป็นสัญลักษณ์ในการสื่อสารที่ต้องใช้ให้เหมาะกับเรื่องที่ต้องการสื่อสาร เด็กปฐมวัยเรียนรู้จากภาษาแบบต่าง ๆ ได้แก่ ภาษา ศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหวร่างกาย ละคร และคณิตศาสตร์ ซึ่งสามารถใช้สื่อความคิดแต่ละเรื่อง โดยใช้สัญลักษณ์หลายแบบผสมผสานกัน

หรรษา นิลวิเชียร (2535:201) ที่ได้กล่าวว่า ภาษาเป็นสิ่งที่มนุษย์ใช้ในการสื่อสารระหว่างกัน ด้วยวิธีการหลายรูปแบบ ซึ่งวิธีที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดคือการพูดและการเขียน ซึ่งการพัฒนาทักษะดังกล่าวช่วยให้เด็กเข้าใจ และเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ในสิ่งแวดล้อมได้ดีขึ้น

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานของไทย (2539:620-621) ให้ความหมายของภาษาไว้ว่า คำว่า “ภาษา” เป็นคำกริยาในภาษาสันสกฤต (บาลีว่า ภาสา) ซึ่งมาจากรากศัพท์เดิมว่า ภาษ หมายถึง กล่าว พูด หรือบอก เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทยได้ใช้เป็นคำนามและเปลี่ยนเสียงเป็น “ภาษา” หมายถึงเสียงหรือกิริยาอาการที่ทำความเข้าใจกันได้ คำพูดหรือถ้อยคำที่ใช้พูดจากัน

ศรียา นิยมธรรม และ ประภัสสร นิยมธรรม (2541:1) กล่าวถึงความหมายของภาษาในด้านภาษาศาสตร์ไว้ว่า ภาษาและภาษาพูดมีความหมายอย่างเดียวกัน จึงมักจะเป็นคำพูดที่ใช้แทนกันได้ กล่าวคือ เมื่อพูดถึงภาษา ก็หมายถึง ภาษาที่ใช้เพื่อสื่อความหมายในชุมชนหนึ่งๆ ในด้านจิตวิทยา ภาษา หมายถึง ความสามารถในการติดต่อกับผู้อื่น ภาษาจึงรวมเอาวิธีการทุกๆ อย่างที่ใช้ในการติดต่อเพื่อสื่อความหมาย หรือเพื่อแสดงความรู้สึก

สรุปได้ว่า ภาษาเป็นสัญลักษณ์ที่คนใช้ติดต่อสื่อสารระหว่างกัน ในรูปแบบการพูด รวมถึงกิริยา อาการ ในการสื่อความคิดและความรู้สึก เพื่อช่วยให้เข้าใจผู้อื่น และเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ดีขึ้น

1.2 ความสำคัญของภาษา

ภาษามีความจำเป็นต่อมนุษย์ในการติดต่อสัมพันธ์กัน เป็นสื่อกลางที่ช่วยทำความเข้าใจระหว่างบุคคล และช่วยให้สามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ในสิ่งแวดล้อมได้ดีขึ้น ซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความสำคัญของภาษาไว้ ดังนี้

ดวงเดือน ศาสตรภัทร (2539: 214-215) กล่าวว่า ภาษามีความสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

1. เด็กสามารถที่จะใช้ภาษาเพื่อการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นเปิดโอกาสให้เกิดขบวนการสังคมประกิต (Socialization)

2. เด็กสามารถใช้ภาษาเป็นคำพูดที่เกิดขึ้นภายในรูปแบบของการคิดและในระบบสัญลักษณ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อพัฒนาการทางภาษาในระดับต่อไป

3. ภาษาเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นภายในตัวเด็ก ดังนั้น เด็กจึงไม่ต้องอาศัยการจัดกระทำกับวัตถุจริง ๆ เพื่อแก้ปัญหาเด็กสามารถสร้างจินตนาการในสมอง ซึ่งก่อให้เกิดการทดลองขึ้น เด็กสามารถจินตนาการถึงวัตถุ แม้ว่าวัตถุนั้นจะอยู่นอกสายหรืออยู่ในอดีตเด็กสามารถทำการทดลองในสมองและทำได้เร็วกว่าการจัดการกระทำกับวัตถุนั้นจริงๆ

ทิศนา แขมมณี และคณะ (2535:107) ได้กล่าวถึงความสำคัญของภาษาไว้ว่า เด็กจำเป็นต้องเรียนรู้ภาษาเพื่อใช้ในการคิด และการสื่อความหมาย การปรับตัวรับความรู้ใหม่ เด็กสามารถใช้ภาษาในการติดต่อกับผู้อื่น ทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกัน และมีนักทฤษฎีพัฒนาการได้ให้ความสำคัญของภาษาว่า ภาษาเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมและสติปัญญาของเด็กปฐมวัย

จากที่กล่าวมา ภาษาช่วยให้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ดีขึ้น และสื่อความคิดให้เกิดควาเข้าใจระหว่างกัน ส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมและสติปัญญา เด็กจำเป็นต้องเรียนรู้ภาษาเพื่อใช้ในการคิดและสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจ

1.3 องค์ประกอบของภาษา

นิตยา ประพฤติกิจ (2539:176) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการอ่านของเด็กก็คือ อายุ สายตา การประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับสายตา ความจำการได้ยิน อารมณ์ และสังคม พัฒนาการทางภาษา สติปัญญา และช่วงระยะที่สนใจ และจากการวิจัยพบว่า เด็กส่วนมากอายุครบ 6 ขวบครึ่ง จะมีพัฒนาการทางด้านสายตาพร้อมที่จะอ่านสัญลักษณ์ทางภาษาได้ นอกจากนี้ความพร้อมทางด้านการอ่านของเด็กจะต้องมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. สุขภาพร่างกาย ต้องสุขภาพดี พูดจาปกติ และมีวัยที่พร้อม
2. การรับรู้ทางด้านการฟัง การดู และการได้รับประสบการณ์ตรง
3. สติปัญญา

4. ภาษา เช่น ได้พูดและฟังก่อนทักษะอื่น ๆ

5. สภาพทางจิต ได้แก่ ทัศนะคติที่มีต่อตนเองและต่อผู้อื่นต่อโรงเรียนและต่อกระบวนการอ่าน

6. สภาพแวดล้อมทั้งที่บ้านและพื้นเพของครอบครัว

ศรียา นิยมธรรม และประภัสสร นิยมธรรม (2541: 42-47) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางภาษาดังนี้

1. สุขภาพ การเจ็บป่วยเรื้อรังหรือรุนแรง ในช่วงสองปีแรกของเด็ก มักทำให้การเริ่มพูดและการรู้จักประโยคช้าไปราวๆ 1-2 เดือน เพราะการป่วยทำให้เด็กขาดโอกาสที่จะสมาคมกับเด็กอื่น นอกจากนี้การป่วยทำให้เด็กไม่อยากพูดจากับใคร ส่วนเด็กหูหนวกหรือหูตึงยิ่งเรียนพูดได้ช้าไปราว ๆ 1-2 เดือน เพราะการป่วยทำให้เด็กขาดโอกาสที่จะสมาคมกับเด็กอื่นๆ นอกจากนี้ทำให้เด็กไม่อยากพูดจากับใครส่วนเด็กหูหนวกหรือหูตึงยิ่งเรียนพูดได้ช้า ทั้งนี้เพราะเด็กไม่มีโอกาสได้ยินคนอื่นหรือแม้แต่คำพูดของตนเอง ทำให้ขาดตัวอย่างในการเลียนแบบ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญยิ่งในการเรียนรู้ และพัฒนาภาษา

2. สติปัญญา ความสำคัญระหว่างสติปัญญาและภาษา เกี่ยวเนื่องกันอย่างชัดเจนและเพิ่มมากขึ้นจนอายุ 2 ขวบ หลังจากนั้นความสัมพันธ์จะเป็นไปอย่างแน่นแฟ้น เด็กที่มีสติปัญญาต่ำเท่าใดภาษาพูดก็ยิ่งเลวเท่านั้น ส่วนเด็กที่มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด พบว่ามีปัญญาดีเยี่ยมทั้งในด้านศัพท์และการใช้ประโยค

3. ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูงได้มีของเล่น ได้พบเห็นหนังสือ ได้อ่านหรือฟังนิทานเล่าเรื่อง ได้มีโอกาสติดต่อเกี่ยวข้องกับผู้ใหญ่ ทำให้มีโอกาสจะพัฒนาภาษาได้ดีกว่าเด็กที่ถูกปล่อยอยู่ตามลำพังกับเพื่อน

4. อายุและเพศ นับเป็นองค์ประกอบสำคัญอีกประการหนึ่งที่มีผลต่อพัฒนาการทางด้านการใช้ภาษาของเด็ก หากสังเกตจะพบว่าเด็กผู้หญิงจะแสดงการใช้ภาษาพูดได้เหนือกว่าเด็กผู้ชาย ความสัมพันธ์นี้ช่วยให้เด็กผู้หญิงเรียนรู้การพูดได้ดีกว่าและเร็วกว่าเด็กผู้ชาย

5. ความสัมพันธ์ในครอบครัว จากการศึกษาพบว่าเด็กในสถานสงเคราะห์เลี้ยงดูเด็กกำพร้ามักมีพัฒนาการล่าช้ากว่าเด็กทั่ว ๆ ไป เพราะเด็กเหล่านี้ขาดความสัมพันธ์ส่วนตัว กับแม่หรือพี่เลี้ยง เด็กลูกสาวคนเดียว มักมีทักษะด้านภาษาสูงกว่าเด็กที่มีพี่น้องในทุกด้านเพราะเด็กลูกคนเดียวอยู่ในความสนใจของแม่มากกว่าและไม่ต้องแข่งขันกับพี่น้อง

6. การพูดหลายภาษา ทำให้เด็กเกิดความสับสนในการพูด ไม่สามารถพูดได้โดยเสรีต้องคิดอยู่ตลอดเวลาว่าจะพูดอย่างไร จะถูกในโอกาสใด เด็กจะรู้สึกว่ามีปัญหาในการปรับตัว กลัวถูกหัวเราะเยาะหรือเป็นรำคาญของคนอื่น ไม่กล้าพูดกับคนอื่นจนกลายเป็นคนเก็บตัว อันเป็นปัญหาทางด้านบุคลิกภาพ เด็กเหล่านี้จะรู้สึกดีขึ้นหากได้อยู่ในภาวะที่มีคนอื่น ซึ่งมีปัญหาคล้ายคลึงกับตัวเอง

7. สิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมนับว่ามีอิทธิพลต่อพัฒนาการด้านการใช้ภาษาของเด็กเป็นอย่างมาก กล่าวคือ เด็กอยู่ในสิ่งแวดล้อมใด การใช้ภาษาของเด็กก็จะเป็นไปตามสิ่งแวดล้อมนั้น ยิ่งอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีเท่าใด เด็กก็ยิ่งมีโอกาสได้เรียนรู้คำศัพท์แปลก ๆ ใหม่ ๆ มากขึ้นเท่านั้น

ดาวน์นิ่ง และแธคเคร์ (Downing and Thackery. 1971: 14-15) ได้แบ่งองค์ประกอบความพร้อมทางภาษาของเด็กไว้ดังนี้

1. องค์ประกอบทางภาษาทางกาย (Physical Factors) ได้แก่ การบรรลุวุฒิภาวะด้านร่างกายทั่วไป เช่น การมองเห็น การได้ยิน อวัยวะที่ใช้พูดปกติ

2. องค์ประกอบทางสติปัญญา (Intellectual Factors) ได้แก่ ความพร้อมด้านสติปัญญาโดยทั่วไปความสามารถในการรับรู้ (Perception) ความสามารถในการจำแนกภาพและเสียง (Discirmination) ความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผลเกี่ยวกับการแก้ปัญหาด้านการเรียนการอ่าน

3. องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Factors) ได้แก่ ภาษาที่ได้รับจากทางบ้าน และประสบการณ์ทางสังคม

4. องค์ประกอบด้านอารมณ์ แรงจูงใจ และบุคลิกภาพ (Emotional Factor, Motivation and Personality Factors) ได้แก่ ความมั่นคงทางอารมณ์และความต้องการที่จะเรียนรู้ภาษา

สรุปได้ว่า องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการณ์ด้านภาษานั้น ประกอบด้วย สุขภาพร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สติปัญญาและการรับรู้สังคมและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการเรียนรู้ล้วนแต่ส่งผลต่อพัฒนาการด้านภาษาของเด็กเป็นอย่างมาก

1.4 พัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัย

พัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัยนั้นมีขั้นของพัฒนาการทางภาษาและการพูด โดยเริ่มต้นจากที่เด็กรับรู้ภาษาและคำพูดของการได้ยิน เด็กสามารถฟังเข้าใจสิ่งที่ได้ยินก่อนที่จะพูดได้ ทักษะในการฟัง รับรู้ และเข้าใจคำพูดของเด็กเกิดก่อนทักษะในการพูดสื่อภาษา พัฒนาการทางภาษาและการพูดจึงเริ่มจากพัฒนาการด้านการฟัง โดยการรับรู้ผ่านประสาทหูส่งไปยังสมอง เพื่อแปลความหมาย ทำให้เข้าใจคำพูดนั้นได้ ซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่านกล่าวถึงพัฒนาการทางภาษาด้านการพูดไว้ดังนี้

โลแกน และโลแกน (เยาวพา เดชะคุปต์. 2542: 60-62; อ้างอิงจาก Logan & Logan. 1974: 207 Education for young children) ได้แบ่งพัฒนาการทางภาษาออกเป็น 7 ขั้นดังนี้

1. ระยะเปะปะ (Random Stage หรือ Paralinguistic Stage) อายุแรกเกิดถึง 6 เดือน เด็กจะเปล่งเสียงดัง ๆ ที่ยังไม่มีความหมาย การเปล่งเสียงเพื่อบอกความต้องการและเมื่อได้รับการ

ตอบสนองจะรู้สึกพอใจ เมื่ออายุได้ 6 เดือน จะเริ่มเปล่งเสียงอ้อ-แอ้ เริ่มจะเปล่งเสียงต่าง ๆ ซึ่งไม่มีผู้ใดเข้าใจหรือแยกแยะได้ นอกจากนักภาษาศาสตร์ ในช่วงนี้เป็นช่วงที่ดีในการที่เด็กพัฒนาการพูด

2. ระยะแยกแยะ (Jargon Stage) อายุ 6 เดือน ถึง 1 ปี เด็กจะสามารถแยกแยะสิ่งต่าง ๆ ที่ได้ยิน และรู้สึกพอใจที่ได้ส่งเสียง ถ้าเสียงใดที่เปล่งออกมาได้รับการตอบสนองทางบวกก็จะเปล่งเสียงนั้นซ้ำอีก

3. ระยะเลียนแบบ (Imitation Stage) อายุ 1-2 ขวบ เด็กจะเริ่มเลียนเสียงต่าง ๆ ที่เขาได้ยิน เช่น เสียงของพ่อแม่ ผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิด เสียงที่เปล่งออกมาอย่างไม่มีความหมายจะค่อย ๆ หายไป เด็กจะเริ่มรับฟังเสียงที่ได้รับตอบสนอง นับว่าพัฒนาการทางภาษาจะเริ่มต้นจากระยะนี้อย่างแท้จริง

4. ระยะขยาย (The Stage) อายุ 2-4 ปี เด็กเริ่มหัดพูด เริ่มจากการหัดเรียกชื่อสัตว์ คน และสิ่งของที่อยู่ใกล้ตัวเริ่มเข้าใจการใช้สัญลักษณ์ในการสื่อความหมายซึ่งการสื่อความหมายในโลกของผู้ใหญ่ ซึ่งในวัยต่าง ๆ เขาสามารถพูดได้ดังนี้

อายุ 2 ขวบ เด็กเริ่มพูดเป็นคำ โดยสามารถพูดคำนามได้

อายุ 3 ขวบ เด็กเริ่มพูดเป็นประโยคได้

อายุ 4 ขวบ เด็กจะเริ่มใช้คำศัพท์ต่าง ๆ รู้จักการใช้คำเติมหน้า และลงท้ายอย่างที่ผู้ใหญ่ใช้กัน

5. ระยะโครงสร้าง(Structure Stage)อายุ 4-5 ขวบ เด็กได้รับการพัฒนาความสามารถในการรับรู้ในการสังเกต สนุกกับการเล่นคำ และรู้จักคิดคำ ประโยคโดยอาศัยการผูกวลี และประโยคที่ได้ยินคนอื่น ๆ พูด เริ่มคิดกฎเกณฑ์ในการผสมคำ และหาความหมายของคำ และวลี โดยเด็กจะเริ่มสนุกกับการเปล่งเสียง เขาจะเล่นเกมกับเพื่อน ๆ หรือสมาชิกในครอบครัว

6. ระยะตอบสนอง(Responding Stage) อายุ 5-6 ปี ระยะนี้ความสามารถในการคิดทางภาษาของเด็กจะสูงขึ้น เริ่มพัฒนาภาษาไปสู่ภาษาที่เป็นแบบแผนมากขึ้น และใช้ภาษากับสิ่งต่าง ๆ รอบตัว พัฒนาการภาษาจะเริ่มต้นเมื่อเขาเรียนในขั้นอนุบาล เริ่มใช้ไวยากรณ์อย่างง่าย ภาษาที่เขาสื่อความหมายเกิดจากที่เขามองเห็นและรับรู้

7. ระยะสร้างสรรค์ (Creative Stage) อายุ 6 ปีขึ้นไป เด็กจะสนุกกับคำหาวิธีสื่อความหมายด้วยตัวเลข รู้จักการวิเคราะห์ที่สร้างสรรค์ รู้จักใช้ถ้อยคำสำนวนภาษาพูดเป็นนามธรรมมากขึ้น เด็กจะรู้สึกกับการแสดงความคิดเห็น โดยการพูดและเขียน

เฮอร์ลอค (นิรันดร์ รอดเอี่ยม. 2531: 20-23; อ้างอิงจาก Hurlock. 1978. *Child Development.* P.185-186) สรุปได้ดังนี้

1. ความเข้าใจภาษาที่ผู้อื่นพูด (Comprehension) ความสามารถที่จะเข้าใจคำพูดของผู้อื่น ต้องอาศัยความรู้ศัพท์ต่าง ๆ เป็นพื้นฐานทำนองเดียวกับที่ผู้เรียนเรียนภาษา ต่างประเทศ ก็ต้องรู้ศัพท์มากพอควร จึงจะจับความได้ และอาจเข้าใจภาษาก่อนจะพูดได้เด็กก็เช่นกัน เด็กอาจเข้าใจท่าทางการพูด การกระทำ แต่อาจไม่เข้าใจคำประโยคที่พูด ในการพัฒนาความเข้าใจนั้น เด็ก

อาจมีการตอบสนองต่อทั้งลีลาการพูดและสำเนียงที่เขาได้ยินในสภาพการณ์ต่างๆ เด็กจะเรียนรู้ความหมายของคำจาก สถานการณ์จากท่าทาง เช่น การยิ้ม ซุ่มเสียงที่พูด

2. การเรียนรู้คำศัพท์ (Vocabulary Learning) พิจารณาได้ 2 ด้าน คือ

2.1 คำศัพท์ทั่วๆ ไป ได้ลำดับขั้นของคำศัพท์ไว้ดังนี้

2.1.1 คำนาม เป็นคำแรกของเด็ก ซึ่งเกิดจากการเล่นเสียง

2.1.2 กริยา หลังจากที่เด็กได้เรียนรู้คำนามเพียงพอที่จะไปใช้เรียกชื่อคน และสิ่งของในสภาพแวดล้อมได้แล้ว เขาก็เริ่มที่จะเรียนรู้คำศัพท์โดยเฉพาะคำศัพท์ที่เป็นการแสดงท่าทาง เช่น ให้ เอาไป และถือไว้

2.1.3 คำคุณศัพท์ จะปรากฏให้เห็นได้ในราวขวบครึ่ง คำคุณศัพท์ง่ายๆ ที่ใช้ในเริ่มแรกได้แก่ “ดี” “เลว” “ซน” “ร้อน” และ “หนาว” ซึ่งจะใช้กับบุคคล อาหาร และของเล่น

2.1.4 กริยาวิเศษณ์ เด็กจะรู้จักใช้พร้อมๆ กับคำคุณศัพท์คำกริยาวิเศษณ์ที่ใช้ทั่วๆ ไป ก็มี “ที่นี้” และ “ที่ไหน” ในช่วงสองปีแรกเด็กเรียนรู้คำศัพท์ได้ช้า หลังจากนั้นในระยะก่อนเข้าเรียนจะเรียนรู้เร็วขึ้น และจะเรียนรู้อย่างรวดเร็วหลังจากเข้าโรงเรียนแล้ว ทั้งนี้เนื่องจากได้รับการสอนโดยตรงจากครู และจากการได้พบเห็นสิ่งต่างๆ มากขึ้น ผลจากการศึกษาค้นคว้าของนักจิตวิทยาหลายท่านพบว่า โดยเฉลี่ยเด็กประถมศึกษาปีที่ 1 จะรู้จักคำประมาณ 20,000 –24,000 คำ หรือ 5-6% ของคำในพจนานุกรม ครั้นโตถึงชั้น ป.6 เด็กรู้จักคำศัพท์ประมาณ 50,000 คำ และราว 80,000 คำ หรือ 22% ของคำในพจนานุกรมฉบับมาตรฐานสำหรับเด็กที่เริ่มเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งจำนวนคำศัพท์ที่เด็กเรียนรู้ ส่งผลถึงภาษาพูดของเด็ก

2.2 ศัพท์เฉพาะ 7 ลักษณะ คือ

2.2.1 ศัพท์เกี่ยวกับสี เด็กทั่วไปจะรู้จักชื่อชั้นต้นในราว 4 ขวบ และจะเรียนรู้ในสีอื่นๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับความสนใจเรื่องสีและโอกาสที่จะเรียนรู้

2.2.2 ศัพท์เกี่ยวกับจำนวนมาตราวัดเชาว์ปัญญาของ สแตนฟอร์ด บิเนต์ (Stanford Binet) เด็ก 5 ขวบ สามารถที่จะนับสิ่งของได้ถึง 3 เด็ก 6 ขวบ จะเข้าใจคำว่า “สาม” “เก้า” “ห้า” “สิบ” และ “เจ็ด” ดีพอที่จะนับแท่งลูกบาศก์ได้

2.2.3 ศัพท์เกี่ยวกับเวลา เด็กอายุ 6-7 ขวบ จะรู้ความหมายของเวลา ตอนเช้าตอนบ่าย ตอนกลางวัน ตอนกลางวัน ฤดูร้อน และฤดูหนาว

2.2.4 ศัพท์เกี่ยวกับเงิน เด็กอายุ 4-5 ขวบ เริ่มที่จะรู้ค่าของเหรียญตามลักษณะขนาดและสีของเหรียญ

2.2.5 ศัพท์แสลง ช่วงระหว่าง 4-8 ขวบ เด็กส่วนมากโดยเฉพาะเด็กชายใช้ศัพท์แสลงแสดงออกทางอารมณ์และทำตามกลุ่มเพื่อน

2.2.6 ศัพท์คำสบถ สาบาน คำสาบานส่วนมากเด็กชายจะเป็นผู้ใช้ เริ่มในวัยเข้าเรียน เพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้ตนเองว่าโตแล้ว เพื่อทดแทนความรู้สึกที่เป็นปมด้อย และเพื่อดึงดูดความสนใจ

2.2.7 ศัพท์ลับเฉพาะ เด็กหญิงเกือบทุกคนจะใช้ภาษา เฉพาะหลังจากอายุ 6 ขวบ เพื่อใช้สื่อสารกับเพื่อน

3. การสร้างประโยค (Forming Sentences) เมื่อเด็กเริ่มพูดเป็นประโยค ก็มักทำโดยเอาคำมาต่อกัน ซึ่งเด็กจะเริ่มทำได้ก่อนอายุ 2 ขวบ ระยะแรกๆ ก็มักใช้คำเดียวก่อนอาจเป็นคำนาม หรือกริยา มาประกอบกับท่าทาง เมื่อเด็กอายุ 2 ขวบ เด็กจะรวมคำมาต่อเป็นประโยคแต่ไม่สมบูรณ์ ประโยคมักประกอบด้วยคำนาม และคำกริยาบางครั้งอาจมีคำคุณศัพท์หรือกริยาวิเศษด้วย เมื่ออายุ 4 ขวบ เด็กพูดเป็นประโยคได้เกือบสมบูรณ์ และรู้จักใช้คำเกือบทุกชนิด พออายุ 6 ขวบ เด็กรู้จักใช้ประโยคเกือบทุกแบบประโยคที่ใช้ตอนแรกๆ มักเป็นประโยคง่ายๆ และค่อยๆ ซับซ้อนขึ้นตามลำดับ

4. การออกเสียง (Pronunciation) เด็กจะเลียนเสียงตามที่ตนได้ยิน ดังจะเห็นได้ว่าเด็กจะพูดภาษาได้ตามลักษณะภาษาที่ตนได้ยินมาจากสิ่งแวดล้อม ในช่วงอายุ 12-18 เดือน เด็กส่วนมากมักพูดฟังไม่รู้เรื่องนอกจากคนใกล้ชิดในช่วงอายุ 18-36 เดือน การออกเสียงดีขึ้นมาก การไม่เข้าใจสิ่งที่เด็กพูดทำให้เข้าใจผิด ไม่รู้ว่าต้องการอะไรแน่ มักทำให้เด็กเกิดความคับข้องใจได้ง่าย และทำให้เด็กมีพฤติกรรมถอยหลัง คือใช้วิธีร้องไห้เหมือนเมื่อยังเล็กอีกครั้ง โดยปกติหลังวัย 3 ขวบ จะออกเสียงชัดขึ้น แต่ยังมีบางคนยังออกเสียงบางเสียงไม่ชัด เช่น “พ่อ – ป้อ” “ช้าง – ช้าง” “ฉี่ – สี่” เป็นต้น แต่หลังจาก 5-6 ขวบไปแล้วอาการพูดแบบนี้จะค่อย ๆ หมดไป เด็กจะพูดชัดเหมือนผู้ใหญ่

บันลือ พฤกษะวัน (2536:22) กล่าวถึงพัฒนาการทางภาษาพูดของเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

1. การพูดซ้ำ ฟังซ้ำ เด็กชอบใช้คำพูดซ้ำซาก เลียนคำพูดของผู้ใหญ่ และผู้ใกล้ชิด

2. Monologue ชอบพูดคนเดียว ทำนองบอกความประสงค์ของตนเอง เกี่ยวข้องกับตนเอง เช่น จะไปเที่ยว จะมีตุ๊กตาสวย ๆ หรือนั่งเล่นกันอยู่สองคน แต่ต่างพูดกันไปคนละเรื่อง

3. Communicate หมายถึงรู้จักพูดให้คนอื่นเข้าใจในเจตนา เข้าใจตน ชักชวนให้ผู้อื่นเล่นด้วยหรือร่วมมือช่วยตนเองได้

เบญจมาศ พระธานี (2540:9-11) ได้สรุปขั้นตอนของพัฒนาการด้านการพูดไว้ดังนี้

1. เสียงแสดงปฏิกิริยาสะท้อน (Reflex sounds) อายุ 0-2 เดือน เป็นขั้นแรกของการเรียนรู้ภาษาและการพูด ตั้งแต่เด็กร้องไห้ตอนแรกคลอด ซึ่งเป็นการแสดงถึงการพัฒนาการทำงานของอวัยวะที่ใช้ในการออกเสียงและหายใจที่จะเป็นพื้นฐานของการพูดต่อไป การร้องไห้ระยะต่อมาจะแสดงถึงความต้องการของเด็กได้หลายอย่าง เช่น หิว เปียก หรือตกใจ เป็นต้น

2. เสี่ยงอ้อแอ้ (Babbling) อายุ ½ เดือน – 2 ปี เป็นขั้นที่เด็กส่งเสียงด้วยความพอใจที่ได้เคลื่อนไหวอวัยวะที่ใช้ในการพูด โดยจะเลียนแบบเสียงของตัวเองซ้ำๆ เสียงอ้อแอ้นี้เกิดขึ้นโดยสัญชาติญาณของความเป็นมนุษย์ จึงพบได้ในเด็กทุกคนแม้กระทั่งเด็กหูหนวกหูตึง แต่การส่งเสียงอ้อแอ้ในเด็กเหล่านี้จะไม่พัฒนาต่อไปตามปกติเพราะไม่ได้ยินเสียงของตัวเอง

3. การส่งเสียงเพื่อสื่อความหมาย (Socialized vocal play) อายุ 5-6 เดือน เป็น

ขั้นที่เด็กเริ่มส่งเสียงเพื่อการสื่อสารกับผู้อื่นโดยเด็กจะฟังเสียงอื่นและส่งเสียงโต้ตอบเป็นครั้งคราว ขั้นที่คาบเกี่ยวกับการส่งเสียงอ้อแอ้ ซึ่งบางครั้งเด็กจะส่งเสียงอ้อแอ้เล่นคนเดียวบางครั้งส่งเสียงเพื่อโต้ตอบคนรอบข้าง

4. คำแรกที่มีความหมาย (The first Meanininful Word) อายุ 8-10 เดือน เป็นขั้นที่เด็กเริ่มเข้าใจคำพูดที่เคยได้ยินจากการเชื่อมโยงคำพูดกับเหตุการณ์ต่างๆ แล้วสะสมเป็นความรู้ภายใน เมื่อเด็กมีความพร้อมเด็กจะเลียนแบบการออกเสียงผู้อื่น และออกเสียงคำคำนั้นได้ถูกต้องในเวลาต่อมา

5. วลี ประโยค และภาษาเด็ก (Phrases, Sentences, and Jargon) อายุ 12-24เดือน เป็นขั้นที่เด็กเริ่มเป็นคำที่ยาว 2 พยางค์ หรือคำ 2 คำรวมกันเป็นวลี และประโยค ซึ่งมีความซับซ้อนมากขึ้นตามอายุ โดยเฉลี่ยเด็กอายุ 1 ปี จะพูดวลีหรือประโยคที่ยาว 1 คำ เด็กอายุ21 ปี จะพูดวลีหรือประโยคที่ยาว 2 คำ เด็กอายุ 3 ปี จะพูดวลีหรือประโยคที่ยาว 3 คำ และเด็กอายุ 4 ปี จะพูดวลีหรือหรือประโยคที่ยาว 4 คำ แต่ในบางครั้งเด็กจะมีการทดลองใช้คำศัพท์ใหม่ๆ ซึ่งอาจจะมีลักษณะของการหยุดคิด (Pause) พูดซ้ำๆ ใช้คำเอ้ออ้า บ่อยๆ คล้ายคนติดอ่าง (Normal Dissiliency) ลักษณะการพูดเช่นนี้เกิดขึ้นในช่วงที่เด็กอายุ 2-6 ปี ซึ่งจะค่อยๆหายไปเมื่อเด็กเรียนรู้การพูดศัพท์ต่างๆ มากขึ้น หรือในบางครั้งเด็กเองอยากพูดอยากอธิบายบางสิ่งบางอย่างแต่ไม่ทราบว่าจะใช้คำศัพท์อะไร เด็กจะใช้พยางค์ที่ไม่มีความหมายปนกับพยางค์ที่มีความหมาย) Jargon (การพูดลักษณะเช่นนี้ควรจะหาไปเมื่อเด็กมีอายุ 2½ ปีเพราะเด็กมีการขยายคำศัพท์มากขึ้นแล้ว

6. พัฒนาการแปรเสียง เสียง จังหวะ และภาษา (Articulation, voice, Rhythm, and Language Development) อายุ 5-7 ปี เป็นขั้นที่เด็กมีการเรียนรู้การใช้เสียงพูดให้ถูกต้องและมีการขยายคำศัพท์โครงสร้าง และความซับซ้อนของประโยคมากขึ้น เด็กจะพัฒนาสิ่งเหล่านี้ได้ค่อนข้างสมบูรณ์ใกล้เคียงผู้ใหญ่ราวอายุ 7-8 ปี

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า พัฒนาการทางภาษาจะเป็นลำดับ จากเปะปะไปเป็นการสร้างสรรค์และพัฒนาคิดด้วยตนเอง เด็กจะเริ่มเปล่งเสียงร้องที่ไม่มีความหมายก่อน จากนั้นเด็กจะค่อยๆ พัฒนามาเป็นคำพูดคำเดี่ยวก่อนแล้วจึงค่อยๆ พัฒนามาเป็นประโยคสั้นๆ ได้ และมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น เมื่อเด็กเข้าโรงเรียน จนสามารถใช้ภาษาพูดในการสื่อความหมาย ความคิด ความต้องการ และความรู้สึกของตนเองให้ผู้อื่นทราบได้เช่นเดียวกับผู้ใหญ่ ทั้งนี้ต้องอาศัยปัจจัยต่างๆ เช่น พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ครู เพื่อน และสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กเป็นสิ่งเร้า เพื่อกระตุ้น และแก้ไขความผิดปกติให้เด็กมีพัฒนาการทางการภาษาที่ดีและเหมาะสมกับวัยมากที่สุด

1.5 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางภาษา

ศรียา นิยมธรรม และประภัสสร นิยมธรรม (2541: 25-30) ได้สรุปการศึกษาค้นคว้าทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาษาไว้ดังนี้

1. ทฤษฎีความพึงพอใจแห่งตน (The Autism Theory) หรือ (Autistic Theory) ทฤษฎีนี้ถือว่าการเรียนรู้การพูดของเด็กเกิดจากการเลียนเสียงอันเนื่องมาจากความพึงพอใจที่จะทำ

เช่นนั้น โมว์เรอร์ (Mowrer) เชื่อว่าความสามารถในการฟังและความเพลิดเพลินจากการได้ยินเสียงผู้อื่นและเสียงของตนเองเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาการ

2. ทฤษฎีการเลียนแบบ (The Imitation Theory) เลวิส (Lewis) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเลียนแบบในการพัฒนาการทางภาษาอย่างละเอียด ทฤษฎีนี้เชื่อว่าพัฒนาการทางภาษานั้นเกิดจากการเลียนแบบ ซึ่งอาจเกิดจากการมองเห็นหรือการได้ยินเสียง

3. ทฤษฎีการเสริมแรง (Reinforcement Theory) ทฤษฎีนี้อาศัยจากหลักทฤษฎีการเรียนรู้ ซึ่งถือว่าพฤติกรรมทั้งหลายถูกสร้างขึ้นโดยอาศัยการวางเงื่อนไข ไรน์โกลด์ (Rhiengold) และคณะ ศึกษาพบว่า เด็กจะพูดมากขึ้นเมื่อได้รับรางวัล หรือได้รับการเสริมแรง

4. ทฤษฎีการรับรู้ (Motor Theory of Perception) ลิเบอร์แมน (Liberman) ตั้งสมมติฐานได้ว่า การรับรู้ทางการฟังขึ้นอยู่กับการเปล่งเสียง จึงเห็นได้ว่าเด็กมักจ้องหน้าเวลาเราพูดด้วย การกระทำ เช่นนี้อาจเป็นเพราะเด็กฟังและพูดซ้ำกับตนเองหรือหัดเปล่งเสียงโดยอาศัยการอ่านริมฝีปาก แล้วจึงเรียนรู้คำ

5. ทฤษฎีความบังเอิญจากการเล่นเสียง (Babble Buck) ซึ่งธอร์นไดค์ (Throndike) เป็นผู้คิด โดยอธิบายว่าเมื่อเด็กกำลังเล่นเสียงอยู่นั้น เผอิญมีบางเสียงไปทำให้เด็กพัฒนาภาษา

6. ทฤษฎีชีววิทยา (Biolodical Theory) เลนเนเบอร์ก (Lennegerg) เชื่อว่าพัฒนาการทางภาษานั้นมีพื้นฐานชีววิทยาเป็นสำคัญ กระบวนการที่คนพูดได้ขึ้นอยู่กับการเปล่งเสียง เด็กจะเริ่มส่งเสียงอ้อแอ้และพูดได้ตามลำดับ

7. ทฤษฎีการให้รางวัลของแม่ (Mother Reward Theory) ดอลลาร์ด (Dollard) และมิลเลอร์ (Miller) เป็นผู้คิดทฤษฎีนี้ โดยย้ำเกี่ยวกับบทบาทของแม่ในการพัฒนาภาษาของเด็กว่าภาษาที่แม่ใช้ เป็นการเลี้ยงดูเพื่อสนองความต้องการของลูกนั้นเป็นอิทธิพลที่ทำให้เกิดภาษาพูดแก่ลูก

สรุปได้ว่า ทฤษฎีต่างๆ มีแนวความคิดและความเชื่อเกี่ยวกับการเรียนรู้ภาษาของเด็กอันเป็นผลมาจาก พื้นฐานทางชีววิทยา การเล่นเสียง การเลียนแบบ การหัดเปล่งเสียงแบบต่างๆ และสิ่งสำคัญคือ การตอบสนองจากบุคคลใกล้ชิด ด้วยการโต้ตอบ ให้การเสริมแรง และเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษา

1.6 การเรียนรู้ภาษาของเด็กปฐมวัย

เด็กทารกเริ่มเรียนรู้ภาษาจากการฟังผู้อื่นก่อน จากนั้นเด็กจะจำคำและเลียนแบบทดลองฟังเลียนเสียง เมื่ออายุเข้า 2-3 ขวบ เด็กจะเข้าใจภาษาพูดง่ายๆ ของผู้ใหญ่ ปฏิบัติตามคำสั่ง สามารถเชื่อมโยงเสียงกับวัตถุที่ใช้ทำเสียงได้ เมื่ออายุ 4 ขวบ ปฏิเสธการฟัง แกล้งไม่ได้ยินเสียง จำแนกเสียงได้ เมื่ออายุ 5 ขวบ จะเป็นช่วงวัยที่จำข้อความยาวๆ ของผู้ใหญ่ได้ดี (นิตยา ประพฤติกิจ. 2539: 178-179) ศรีเรือน แก้วกังวาล (2540: 127-133) ได้กล่าวว่ากระบวนการ

เรียนรู้ภาษาของเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งสามารถใช้ภาษาในการสื่อสารได้นั้น มีกระบวนการเรียนรู้ตามลำดับ ดังนี้

1. การเลียนแบบ (Imitation) เป็นกระบวนการสำคัญในการเรียนรู้ภาษาเพราะเป็นขั้นตอนที่เด็กเลียนเสียงคำและพูดตามเสียงได้ยิน

2. การเอาอย่าง (Identification) เด็กมิได้เลียนแบบการออกเสียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่จะเลียนแบบท่าทาง นิสัยใจคอจากบุคคลตามเสียงที่ได้ยินด้วย

3. การเลียนแบบพฤติกรรมตอบสนองพร้อมกับสิ่งเร้าหลายตัว (Multiple Response Learning) เป็นพฤติกรรมตอบสนองสิ่งเร้าที่เด็กพยายามทำตามโดยใช้อวัยวะในการเปล่งเสียงต่างๆ ให้ทำงานร่วมกัน ได้แก่ ส่วนสมองที่รับรู้ มองเห็น ได้ยิน สะสมความจำ ควบคุมริมฝีปาก สีหน้า ท่าทางและสายตา

4. การเรียนรู้โดยสัมพันธ์สภาวะ (Association Learning) เด็กเรียนรู้คำและความหมายโดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างเสียง และสิ่งของหรือพฤติกรรม เช่น เด็กเรียนรู้คำว่าตุ๊กตาเมื่อแม่ยื่นตุ๊กตาให้แล้วบอกว่าตุ๊กตา เด็กเรียนรู้ได้จากการเชื่อมโยงกับสิ่งของ

5. การเรียนรู้แบบถามตอบ (Question – Answering) เมื่อได้เรียนรู้ภาษาไปบ้างแล้ว เด็กจะเกิดความคิดอย่างมีระเบียบ รู้จักใช้เหตุผล ความสงสัยและความอยากรู้อยากเห็นทำให้เด็กชอบใช้คำถาม การตอบสนองความอยากรู้อยากเห็นโดยการตอบคำถามจะช่วยให้พัฒนาการทางภาษาของเด็กดีขึ้น

6. การลองผิดลองถูก (Trial of Error) ช่วงนี้เป็นช่วงลองปฏิบัติ อาจจะถูกบ้างผิดบ้าง การเข้าใจและการชมเชยเมื่อเด็กออกเสียงได้ถูกต้อง พูดได้ชัดเจน และใช้คำศัพท์ได้อย่างถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ทำให้เด็กเกิดความมั่นใจและช่วยให้ภาษาพัฒนาได้เร็วขึ้น

7. การถ่ายทอดการเรียนรู้ (Transfer of Learning) การเรียนรู้ในสิ่งใหม่ๆ จะง่ายขึ้นถ้าผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวพันกันมาก่อน เช่น การรู้จักไก่ แล้วสอนให้รู้จักเป็ด ห่าน โดยชี้ให้เห็นความแตกต่าง เด็กจะจำได้เร็วและมีความคิด ตามลำดับอย่างเป็นระเบียบ

พัฒนาการทางภาษานี้จะงอกงามได้เต็มศักยภาพต่อเมื่อเด็กได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ทางภาษาที่ดีและถูกต้อง ซึ่งนักทฤษฎีมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนรู้ภาษาของเด็กในทัศนะต่างๆ ไว้ดังนี้ (Essa. 1996: 344-345)

ทัศนะนักพฤติกรรมศาสตร์ (The Behaviorist View) กล่าวว่าการเรียนรู้ภาษาของเด็กเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากผลการปรับสิ่งแวดล้อมของแต่ละบุคคลที่มีอยู่ในตนเอง ในขณะที่เด็กเจริญเติบโตขึ้นเรื่อยๆ แรงเสริมในทางบวกจะถูกนำมาใช้เมื่อภาษาของเด็กใกล้เคียง หรือถูกต้องตามภาษาผู้ใหญ่ ซึ่งนักพฤติกรรมศาสตร์มีความเชื่อเกี่ยวกับการเรียนภาษาของเด็ก คือ

1. เด็กเกิดมาโดยมีศักยภาพในการเรียนรู้ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการถ่ายทอดทางกรรมพันธุ์ โดยปราศจากความสามารถพิเศษด้านการเรียนด้านใดด้านหนึ่ง

2. การเรียนรู้ ซึ่งรวมทั้งการเรียนรู้ทางภาษาเกิดขึ้น โดยการที่สิ่งแวดล้อมเป็นผู้ปรับพฤติกรรมผู้เรียน

3. พฤติกรรมทั่วไปทั้งพฤติกรรมภาษา ถูกปรับโดยแรงเสริมจากการตอบสนองที่เกิดขึ้นจากสิ่งเร้า

4. ในการปรับพฤติกรรมที่ซับซ้อนอย่างเช่น ภาษา จะมีกระบวนการเลือก หรือทำให้ตอบสนองเฉพาะเจาะจงขึ้น โดยผ่านการให้แรงเสริมทางบวก ถึงแม้ว่าการตอบสนองทั่วไปและชนิดง่ายๆ จะได้แรงเสริมทางบวกตั้งแต่ต้น แต่การให้แรงเสริมในระยะหลังๆ จะถูกนำมาใช้กับการตอบสนองที่ซับซ้อนและใกล้เคียงกับเป้าหมายทางพฤติกรรมสูงสุด

ทัศนะของนักทฤษฎีสภาวะติดตัวโดยกำเนิด (The Natives View)

นักทฤษฎีเชื่อเกี่ยวกับกฎธรรมชาติ หรือกฎเกี่ยวกับสิ่งที่มาแต่กำเนิด มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนรู้ภาษาของเด็กแตกต่างจากนักพฤติกรรมศาสตร์ 2 ประการสำคัญ คือ

1. การให้ความสำคัญต่อองค์ประกอบภายในบุคคลเกี่ยวกับการเรียนรู้ภาษา

2. การแปลความบทบาทขององค์ประกอบทางสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ภาษา

ชอมสกี้, แมคนีค และเล็นเบิร์ก (หรรษา นิลวิเชียร. 2535: 206; อ้างอิงจาก Chomsky, Mc Neil and Lenneberg. n.d.) เป็นผู้ที่มีความเชื่อว่า เด็กเกิดมาด้วยความสามารถทางภาษา เด็กทุกคนเกิดมาโดยมีโครงสร้างทางภาษาศาสตร์อยู่ในตัว ซึ่งได้แก่ โครงสร้างทางการเรียนรู้ทางด้านความหมาย ประโยค และระบบเสียง เด็กจะมีขั้นตอนของการพัฒนาทางร่างกายและขั้นตอนทางภาษาเกี่ยวโยงและสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด โดยที่ความสามารถทางการเรียนรู้ภาษาของเด็กจะถูกวางโปรแกรมไว้ในตัวและมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่เด็กได้รับ

ทัศนะของนักสังคมศาสตร์ (The Socialist View)

นักทฤษฎีสังคมหรือทฤษฎีวัฒนธรรมให้ความสนใจเกี่ยวกับผลกระทบของสิ่งแวดล้อมทางภาษาของผู้ใหญ่ที่มีต่อพัฒนาการทางภาษาของเด็ก ผลการวิจัยกล่าวว่า วิธีการที่ผู้ใหญ่หรือพ่อแม่ปฏิบัติต่อเด็กมีผลต่อพัฒนาการทางภาษา และพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็ก วิธีการเหล่านั้นได้แก่ การอ่านหนังสือให้เด็กฟัง การสนทนาระหว่างรับประทานอาหาร การแสดงบทบาทสมมุติการสนทนาเป็นต้น (Honig. 1982: 38)

นักวิจัยได้พยายามศึกษาลักษณะของสิ่งแวดล้อมที่ดีที่สุด สำหรับการเรียนภาษาเด็กเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาของเด็กการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมสรุปได้ 4 หลักการ คือ (หรรษา นิลวิเชียร. 2535: 204)

1. สิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ของเด็กการส่งเสริมให้เด็กได้สำรวจปฏิบัติจริงกระทำด้วยตนเอง อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เป็นอิสระ รู้จักสังเกต ตั้งสมมติฐาน ผู้ใหญ่ไม่ควรเป็นผู้ออกคำสั่งอย่างเดียว ควรให้เด็กเป็นผู้ตั้งคำถามบ้าง

2. สิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็ก และบุคคลรอบข้างเด็กควรได้สื่อสารแบบสองทาง ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการสื่อสาร บุคคลที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์ด้วย ได้แก่ พ่อแม่ เพื่อน ญาติพี่น้อง เป็นต้น

3. สิ่งแวดล้อมที่เน้นความหมายกว่าด้านรูปแบบ พ่อแม่หรือผู้ใหญ่ควรยอมรับการสื่อสารของเด็กในรูปแบบต่างๆ กัน โดยคำนึงถึงความหมายที่เด็กต้องการจะสื่อออกมาเป็นสิ่งสำคัญกว่าการพูดด้วยรูปแบบไวยากรณ์ที่ถูกต้องเรียงภาษาจากง่ายๆ ไปสู่ภาษาที่ซับซ้อน

4. สิ่งแวดล้อมที่ประกอบด้วยความหลากหลาย ทั้งด้านวาจาและไม่ใช่วาจาเด็กควรจะได้รับประสบการณ์และการมีปฏิสัมพันธ์ในหลายๆ รูปแบบเพราะประสบการณ์จะมีส่วนช่วยด้านการแสดงออกทางภาษา จะเห็นได้ว่าการเรียนภาษาของเด็กจะต้องจัดสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ของเด็ก ให้เด็กมีโอกาสได้มีปฏิสัมพันธ์ได้ลงมือกระทำได้สังเกตสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบๆ ตัว เพราะสิ่งแวดล้อมจะช่วยปรับพฤติกรรมที่เรียนให้เกิดการเรียนรู้ต่อไปได้อย่างรวดเร็ว และมีความก้าวหน้าทางด้านภาษาต่อๆ ไป

สรุปได้ว่า การเรียนรู้ภาษาของเด็กตามทัศนะของนักทฤษฎี มี 3 ทัศนะด้วยกัน ซึ่งทัศนะของนักทฤษฎีมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า เด็กมีลักษณะการเรียนรู้ภาษามาจากตัวเด็กเองตั้งแต่เกิดและมีสิ่งแวดล้อมเป็นตัวช่วยให้เด็กมีประสบการณ์การเรียนรู้ทางภาษาต่อๆ ไป

1.7 กระบวนการเรียนรู้ภาษาของเด็กปฐมวัย

จรรจา สุวรรณทัต และคณะ (2529:122) ได้กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้ภาษาว่าเกิดขึ้นจากความชำนาญ (Empiricist Approach) ซึ่งเด็กจะได้เริ่มเรียนรู้ภาษาอย่างไม่เป็นกฎเกณฑ์ แต่เรียนรู้ภาษาในลักษณะเกี่ยวกับการฝึกทักษะความชำนาญและความสามารถด้านอื่นๆ การเรียนรู้คำจากการได้ยินคนอื่นพูดซ้ำๆ แล้วนำมาพูดซึ่งเด็กจะได้เรียนรู้ได้เร็ว ถ้าคำศัพท์ที่เด็กเรียนรู้เป็นประสบการณ์ใกล้ตัวเด็ก รูปแบบการเรียนรู้ที่สำคัญสำหรับเด็กปฐมวัย คือ ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับวัตถุ เช่น ครูนำวัตถุ สิ่งของ ของเล่น มาจัดให้ห้องเรียน แล้วตั้งคำถาม เพื่อเราให้เด็กหาคำตอบซึ่งเป็นการให้เด็กสำรวจวัตถุนั้นด้วยตนเอง

กระบวนการเรียนรู้ภาษา ประกอบด้วยการเลียนแบบ การทดลองและการสอน ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ทางภาษาจะเป็นไปตามลำดับอย่างมีระบบ ในขณะที่เด็กหัดพูดนั้นเด็กจะเรียนรู้กฎเกณฑ์ต่างๆ ที่ใช้ภาษาของตนอย่างอัตโนมัติ ส่วนจะพัฒนาได้รวดเร็วแค่ไหนเพียงไรนั้นขึ้นกับโอกาสที่เด็กจะได้เรียนรู้ และความสามารถของตัวเด็กแต่ละคนเป็นสำคัญ

การหัดพูดเป็นประโยค

เด็กเริ่มหัดพูดจาพยางค์หรือคำโดด ๆ ก่อน แล้วจึงหัดสร้างประโยคทั้งในรูปของประโยคบอกเล่า คำถาม และปฏิเสธ โดยปกติเด็กอายุประมาณ 18 เดือน สามารถเอาคำมาเรียงต่อกันเพื่อใช้สื่อความหมายได้ แต่เป็นการรวมคำอย่างสุ่มๆ จนกระทั่งอายุ 2-2 ½ ปี เด็กส่วนใหญ่จึงเรียนรู้กฎเกณฑ์การเอาคำมารวมกัน

ลักษณะการสร้างประโยคของเด็กในขั้นแรกเด็กจะเอาคำเรียงต่อกัน คำที่มักนำมาใช้เป็นคำนาม ซึ่งใช้สื่อความหมายสำคัญ ๆ เช่น นม รถ ขวด แม่ เตียง หมา คำประเภทนี้เรียกว่า Open class words คำอีกประเภทหนึ่งที่เด็กมักนำมาใช้เรียกว่า Pivot words คือ เป็นคำที่ใช้ประกอบและทำหน้าที่เช่นเดียวกับที่ใช้ภาษาพูดของผู้ใหญ่ เช่น คำว่า ที่นี่ กว่า นั้น ขอไปแล้ว ธุ เป็นต้น แต่อาจเอา Open class words 2 คำมารวมกันได้ เช่น นมถ้วย หมายความว่า ต้องการจะดื่มนมจากถ้วย ลีลาการพูดก็จะเร็วแบบกลั้นใจพูดหรือเด็กอาจรวม Open Class words และ Pivot words เข้าด้วยกัน เช่น นมกว่า หมายความว่าขอนมดีกว่า เป็นต้น ต่อมาจึงจะเรียนรู้หน้าที่ของคำขยายนาม กริยา ฯลฯ ตามลำดับ

ความชัดเจนของการพูด

การพูดได้ชัดเป็นลักษณะที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งในการที่จะทำให้ผู้อื่นเข้าใจความหมายและสามารถใช้ภาษาเป็นเครื่องติดต่อกันได้อย่างสมบูรณ์ ผลการวิจัยพบว่า โดยเฉลี่ยเด็กควรพูดภาษามาตรฐานของตนได้ตอนเริ่มเข้าเรียน (ประมาณ 7 ขวบ) ถ้าช้ากว่านี้ควรได้รับความช่วยเหลือ และควรจัดหาแบบอย่างที่ดีให้ (ศรียา นิยมธรรม และประภัสสร นิยมธรรม. 2541:30)

1.8 แนวทางในการส่งเสริมภาษาสำหรับเด็กปฐมวัย

ได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้เสนอแนวทางในการส่งเสริมภาษาสำหรับเด็กปฐมวัยไว้ดังต่อไปนี้

ราศี ทองสวัสดิ์ (ม.ป.ป.: 7-10) กล่าวถึงสิ่งที่จะนำมาฝึกภาษาแก่เด็กปฐมวัย ซึ่งได้แก่ พื้นฐานทางภาษา 6 ด้าน ดังนี้ การฝึกความสนใจในการอ่าน ฝึกการจำ การฝึกให้ตอบความหมายของคำ ตลอดจนการฝึกการพูดประโยคต่าง ๆ การฝึกการรับรู้โดยการเห็น การฝึกกล้ามเนื้อให้แข็งแรงและการฝึกประสาทสัมผัส

มอร์ริสัน ได้เสนอแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาให้กับเด็ก (ศิริมาศ แก้วเจริญวงษ์. 2541: 21 – 22; อ้างอิงจาก Morrison. 1998. Early childhood education today. n.d.) ไว้ดังนี้คือ

1. ให้เด็กได้มีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสารพฤติกรรมของเด็กทารก เช่น การยิ้ม การส่งเสียงอ้อแอ้ และการเปล่งเสียงต่าง ๆ
2. การสนทนาช่วยสร้างกรอบของพัฒนาการทางภาษา
3. พูดกับเด็กทารกด้วยเสียงที่นุ่มนวล จริงใจ สบตากับเด็กบ่อย ๆ แม้ว่าเด็กจะไม่พูดกับเรา
4. เรียกชื่อเด็กเมื่อต้องการมีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก เพื่อที่เด็กจะได้ใช้ชื่อในการสนทนาและรู้จักชื่อตัวเอง

5. ใช้วิถีทางที่หลากหลายในการกระตุ้น และส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาประกอบด้วย การเล่านิทาน การร้องเพลง การฟังเทปบันทึกเพลง เปิดโอกาสให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่และเด็กคนอื่น ๆ ด้วย

6. สนับสนุนเด็กได้พูดกับเด็กและผู้ใหญ่อื่น ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูล

7. ช่วยให้เด็กได้พูดคุยในหลาย ๆ สถานการณ์ โดยพาเด็กไปยังสถานที่ต่าง ๆ เพื่อเด็กจะได้ใช้ภาษากับบุคคลที่หลากหลาย วิธีการนี้จะทำให้เด็กเกิดแนวคิดและเผชิญกับเหตุการณ์ที่ต้องใช้ภาษา

8. ส่งเสริมให้เด็กใช้ภาษาในวิถีทางที่แตกต่างกัน เช่น ในการถามคำถาม บอกความรู้สึก อธิบายถึงสิ่งต่าง ๆ

9. ส่งเสริมให้เด็ก ได้มีประสบการณ์ในการที่จะรู้การใช้ภาษาที่เป็นคำแนะนำ และคำสั่ง

10. ควรสนทนากับเด็กว่า เขาต้องการทำอะไร และเขาควรทำอย่างไร เด็กจะเรียนรู้ภาษา โดยผ่านข้อมูลย้อนกลับ เช่น การถาม การตอบคำถาม และพูดวิจารณ์เกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงว่าเด็กมีความตั้งใจและรู้ว่าทำอะไร

11. ควรพูดกับเด็กโดยใช้ประโยคที่สมบูรณ์

นอกจากแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาอีกแนวทางหนึ่งที่ได้รับการยอมรับในปัจจุบันนี้ คือ การส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาตามแนวการสอนแบบเน้นประสบการณ์ (Whole Language Approach) ตามแนวคิดของกูดแมน (Goodman) ซึ่งหรรษา นิลวิเชียร และพรรณรัศม์ เง่าธรรมสาร (สถิรนันท์ อยู่คงแก้ว. 2541: 18; อ้างอิงจาก หรรษา นิลวิเชียร และพรรณรัศม์ เง่าธรรมสาร. 2534. รายงานการวิจัยคณะศึกษาศาสตร์. หน้า 126) กล่าวไว้ดังนี้

1. ภาษาที่ใช้สอนต้องมีความหมายสมบูรณ์มีใจความครบถ้วน และเน้นความสัมพันธ์ของ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน การเรียนทักษะย่อยของภาษา เช่น การฝึกสะกดคำ การคัดลายมือ จะทำต่อเมื่อเด็กต้องการและการเรียนทักษะย่อยนั้น สามารถช่วยให้เด็กสื่อความหมายให้สมบูรณ์ขึ้น

2. เนื้อหาในการเรียนภาษาสำหรับเด็ก คือ ประสบการณ์จริงที่เด็กจะได้ฝึกกระบวนการคิดใช้ภาษาอย่างมีจุดหมายในสถานการณ์ที่หลากหลาย

3. การเรียนภาษาสามารถเรียนได้จากการใช้ภาษาในการเรียนทุกวิชา

4. การสอนภาษาต้องใช้ความสำคัญแก่กิจกรรมที่เด็กริเริ่มขึ้นเอง โดยครูมีบทบาทคือ ช่วยเหลือสนับสนุนกิจกรรมนั้น นอกจากเป็นตัวอย่างในการใช้ภาษาพูดและภาษาเขียนในชีวิตประจำวัน

5. การสอนภาษาต้องอยู่บนพื้นฐานของการทำกิจกรรมภาษาร่วมกันระหว่างครูกับเด็ก โดยครูควรมองข้อผิดพลาดของเด็กว่า คือ ส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้และสนับสนุนให้เด็กกล้าพูดกล้าทำ เพื่อจะได้เรียนรู้เพิ่มขึ้น

จากที่กล่าวมาทั้งหมด สรุปได้ว่า การส่งเสริมภาษาสำหรับเด็กปฐมวัยนั้น จำเป็นต้องส่งเสริมตั้งแต่แรกเกิด จนกระทั่งเข้าสู่โรงเรียน ให้เด็กเรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติ โดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้เด็กคุ้นเคย ด้วยการพูด การสนทนา และให้เด็กตอบโต้อย่างมีความหมาย

1.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษา

งานวิจัยในต่างประเทศ

คาสทีโลริเซียส (Kastelorizios. 1995) ที่มีส่วนเสริมสร้างพัฒนาการทางภาษาในชั้นเรียนของเด็กอนุบาล โดยจัดให้มีกิจกรรมที่ครูเป็นผู้ชี้นำ มีการวัดความสามารถทางภาษาของเด็กโดยใช้วิธีบรรยายภาพ นอกจากนี้ยังมีการทำแบบสอบถามถึงผู้ปกครองของเด็ก เพื่อรวบรวมข้อมูลในด้านสภาพแวดล้อมของเด็ก ผลการวิจัยพบว่า เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีความรู้ดี จะแสดงออกทางภาษาแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดระหว่างกิจกรรมที่ครูชี้นำกับกิจกรรมที่เด็กมีส่วนร่วมทำ และกิจกรรมที่ครูชี้นำจะส่งเสริมให้เด็กเกิดการใช้ภาษาที่เป็นระบบได้มากกว่ากิจกรรมที่เด็กร่วมทำ

บลัด (Blood. 1996) ได้ศึกษาความหมายทางภาษาของเด็กอายุ 3-5 ปี จำนวน 67 โรงเรียน โดยการทดลองพัฒนาการทางภาษาด้านการรับรู้การเขียน และมีการศึกษาระยะยาว มีผู้ปกครองจำนวน 6 คน เข้ามาร่วมในการเรียนของเด็ก จากการศึกษาพบว่า การเรียนรู้ทางภาษาของเด็กขึ้นอยู่กับความสนใจของเด็กและเจตคติของผู้ปกครองในกระบวนการเรียนรู้เพื่อการอ่านออกเสียงได้ และส่งเสริมให้เด็กเขียนชื่อตนเองจะทำให้มีความสามารถในการเรียนรู้การสอนอ่านเขียนได้อย่างมีความหมาย เพราะชื่อของเด็กที่ถูกเรียกอยู่เป็นประจำ และเป็นคำที่นึกภาพได้ จะเป็นแนวทางในการขยายความสามารถในการรับรู้อื่นต่อไป

งานวิจัยในประเทศ

จุพารัตน์ อินนุพัฒน์. (2543:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพัฒนาการทางการพูดของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ การเล่นมุมบล็อกเต็มรูปแบบ และมุมบล็อกแบบปกติ พบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์เล่นมุมบล็อกแบบปกติมีพัฒนาการทางการพูดไม่แตกต่างกัน

สิริมงคล สุวรรณผา (2546:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์พื้นฐานทางด้านภาษาด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน พบว่าเด็กปฐมวัยมีความสามารถทางภาษาสูงขึ้นหลังจากได้รับประสบการณ์พื้นฐานทางด้านภาษาด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

ธีรนุช เชยกลิ่นเทศ (2549:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองต่อการพัฒนาความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัย พบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมแบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม โดยใช้ชุดกิจกรรม “ครอบครัวสุขสันต์ร่วมกันพัฒนาเด็ก” มีความสามารถทางภาษาโดยภาพรวมและจำแนกรายด้านสูงขึ้น และความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัยกลุ่มอ่อน ทั้งด้านการฟัง การพูด และโดยภาพรวม พัฒนาขึ้นมากกว่าเด็กกลุ่มเก่ง

จากเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวมา การพัฒนาภาษาของเด็กปฐมวัยมีการพัฒนาโดยลำดับการแสดงออกทางการคิด ความรู้สึกและความต้องการเพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจรวมถึงการปะทะสังสรรค์ทางสังคม ดังนั้นเด็กปฐมวัยจึงควรได้รับการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา โดยการจัดประสบการณ์ทางภาษาอย่างถูกต้องเหมาะสมจากบุคคลรอบข้าง ทั้งพ่อ แม่ ครู และผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการทางภาษาที่ถูกต้องตามขั้นตอนอย่างต่อเนื่องและมีความสามารถในการใช้ภาษาได้อย่างเหมาะสมมากที่สุด

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร

2.1 ความหมายของการสื่อสาร

การสื่อสาร (Communication) เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับหลายศาสตร์ หากจะเข้าใจการสื่อสารอย่างถ่องแท้ จำเป็นต้องมีพื้นฐานวิชาความรู้อื่น ๆ มาประกอบ ดังนั้นนักการศึกษาหลายท่านจึงได้เสนอนิยามของการสื่อสารตามทัศนะ ดังต่อไปนี้

สยาม ปิยะนราธร (2539:38) กล่าวว่าการสื่อสาร คือ การที่มนุษย์ติดต่อส่งข่าวสาร ข้อเท็จจริง ความคิดเห็น ตลอดจนท่าทีความรู้สึกต่าง ๆ จากบุคคลใดบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

พรศักดิ์ ธนพัฒนพงศ์ (2546:166) การสื่อสารเป็นกระบวนการของการถ่ายทอดข่าวสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร โดยผ่านตัวกลางและสื่อต่างๆ

สรุปได้ว่า การสื่อสารเป็นกระบวนการถ่ายทอดหรือแลกเปลี่ยนข่าวสาร ข้อเท็จจริง ความรู้สึกนึกคิด โดยผ่านตัวกลาง สื่อหรือกิจกรรมทั้งหลาย เพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างกันส่งผลให้เกิดความร่วมมือ

2.2 วัตถุประสงค์ของการสื่อสาร

การสื่อสารเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของมนุษย์ อันเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความร่วมมือ และความเข้าใจระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร โดยในแต่ละวันคนเราไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงการมีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสารได้ ซึ่ง อรประพิณ กิตติเวช;สุรีย์รัตน์ บำรุงสุข และวิชาติ บูรณะประเสริฐสุข (2549: 4-7) ได้แบ่งวัตถุประสงค์ในการสื่อสารออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

2.2.1 วัตถุประสงค์ในการส่งสาร ในการสื่อสารผู้ส่งสารอาจส่งสารด้วยวัจนภาษา คือ การพูดหรือเขียน หรือส่งสารด้วยอวัจนภาษา เช่น เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย อากัปกิริยาหรือท่าทางต่างๆ ฯลฯ หรืออาจใช้ทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษาประกอบกันก็ได้ การส่งสารมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อแจ้งให้ทราบบอกให้รู้ (to inform or to tell) เป็นการสื่อสารที่ผู้ส่งสารเล่าเรื่องหรือแจ้งเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองหรือเกิดขึ้นในสังคมให้ผู้รับสารได้ทราบเป็นข้อมูลหรือเพื่อทราบและปฏิบัติตาม

2. เพื่อสอนหรือให้การศึกษา (to teach or to educate) ผู้ส่งสารต้องการให้ผู้รับสารมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำความรู้นั้นไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์

3. เพื่อชักจูงหรือโน้มน้าวใจ (to propose or to persuade) ผู้ส่งสารมุ่งเน้นให้ผู้รับสารมีการเปลี่ยนแปลงความรู้สึกนึกคิด ทัศนคติ หรือพฤติกรรมซึ่งส่วนใหญ่แล้วการเปลี่ยนแปลงของผู้รับสารดังกล่าว จะเป็นประโยชน์กับตัวผู้ส่งสารด้วย ดังนั้นผู้ส่งสารจึงต้องใช้ความพยายามและมีความตั้งใจในการสื่อสารค่อนข้างสูง รวมทั้งอาจต้องใช้จิตวิทยาในการวิเคราะห์ผู้รับสาร

4. เพื่อสร้างความพอใจหรือให้ความบันเทิง (to please or to entertain) ผู้ส่งสารต้องการให้ผู้รับสารมีความพึงพอใจ เกิดความสนุกสนาน และมีจิตใจแจ่มใสเบิกบาน เป็นการพักผ่อนและผ่อนคลายความตึงเครียดจากการเรียนหรือการทำงาน

5. เพื่อสอบถามหรือขอความช่วยเหลือ (to inquire or to ask help) เกิดจากผู้ส่งสารมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนว่าต้องการข้อมูลข่าวสาร ความช่วยเหลือ ตลอดจนสอบถามความคิดเห็นจากผู้รับสาร

6. เพื่อรักษาสัมพันธไมตรีทางสังคม (to keep social relationship) เกิดจากผู้ส่งสารต้องการแสดงความสัมพันธ์อันดีแก่ผู้รับสาร การส่งสารที่มีวัตถุประสงค์เพื่อรักษามารยาททางสังคมนี้ อาจแตกต่างกันตามวัฒนธรรมของแต่ละสังคม

2.2.2 วัตถุประสงค์ของการรับสาร ในการสื่อสารนั้นผู้รับสารอาจได้รับสารผ่านสื่อ (media) ผ่านประสาทสัมผัสซึ่งเป็นช่องทางการสื่อสาร (channel) คือ ผ่านการอ่าน-การดู ผ่านการได้ยิน-ได้ฟัง ผ่านการดมกลิ่น ผ่านการลิ้มรส และการสัมผัสทางกาย หรืออาจได้รับสารผ่านประสาทสัมผัสมากกว่าหนึ่งอย่างก็ได้ สามารถจำแนกวัตถุประสงค์หลักๆ ของการรับสาร ได้ดังนี้

1. เพื่อทราบ (to know) เกิดจากผู้รับสารมีวัตถุประสงค์ เพื่อต้องการทราบเรื่องราว เหตุการณ์ ข่าวสารต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม การรับสารนี้เป็นการตอบสนองต่อความอยากรู้อยากเห็น ซึ่งเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์โดยทั่วไป

2. เพื่อเรียนรู้หรือทำความเข้าใจ (to learn or to understand) วัตถุประสงค์ของผู้รับสารคือต้องการมีความรู้ความเข้าใจเรื่องราวต่างๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของตนเองให้มีทักษะ มีความเชี่ยวชาญสามารถนำความรู้ไปยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ สามารถคิดวิเคราะห์สังเคราะห์และประเมินค่าสิ่งต่างๆ

3. เพื่อตัดสินใจ (to decide) เกิดจากผู้รับสารต้องการได้รับข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาประกอบการพิจารณาและตัดสินใจ จำเป็นต้องมีข้อมูลข่าวสารที่มากพอ เป็นเหตุเป็นผลและมีความน่าเชื่อถือ จึงสามารถโน้มน้าวใจให้ผู้รับสารเปลี่ยนแปลงความคิด พฤติกรรม หรือตัดสินใจได้

4. เพื่อความพอใจหรือความรื่นเริง (to please or to enjoy) เกิดจากการที่ผู้รับสารต้องการผ่อนคลายความตึงเครียดจากการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งอาจทำได้โดยการพูดคุยกับเพื่อน หรือการฟังเรื่องตลกสนุกสนาน การดูรายการบันเทิงจากโทรทัศน์

วัตถุประสงค์ของส่งสารและการรับสารแล้ว มุ่งที่ผู้ส่งสารจำเป็นต้องเตรียมสารและสื่อให้เหมาะสม เพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจตรงตามวัตถุประสงค์ของตน และผู้รับสารต้องตั้งใจ พยายามทำความเข้าใจ และตีความสารนั้นได้ใกล้เคียงหรือตรงกับที่ผู้ส่งสารต้องการได้มากที่สุด ตลอดจนสามารถหลีกเลี่ยงการกระทำใดๆ ที่อาจจะรบกวนการสื่อสาร จะทำให้กระบวนการสื่อสารนั้นมีโอกาสสัมฤทธิ์ผลได้มากยิ่งขึ้น

2.3 องค์ประกอบของการสื่อสาร

เบอร์โล (Berlo. 1960: 57-58) ศาสตราจารย์ด้านการสื่อสาร ได้เสนอรายละเอียดปลีกย่อยเหล่านี้เป็นตัวบ่งชี้ว่า การสื่อสารจะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด หรือได้ผลตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ซึ่งการสื่อสารจำเป็นต้องคำนึงถึงองค์ประกอบ 6 ดังนี้

1. แหล่งข่าวสาร
2. ผู้เข้ารหัส
3. สาร
4. ช่องทาง หรือสื่อ
5. ผู้ถอดรหัส
6. ผู้รับสาร

ทั้งนี้ เบอร์โล ได้นำเอาแหล่งสารและผู้เข้ารหัสมาไว้ในองค์ประกอบเดียวกันคือ แหล่ง (Source) และนำผู้ถอดรหัสกับสารมารวมเป็นผู้รับ (Receiver) ดังนั้นองค์ประกอบหลัก ๆ ในการสื่อสาร ประกอบด้วย

1. ผู้ส่งสารหรือแหล่งสาร หมายถึง แหล่งกำเนิดสาร หรือผู้ที่เลือกสรรข่าวสารเกี่ยวกับความคิด เหตุการณ์ต่าง ๆ สิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ส่งต่อไปยังผู้รับสาร ผู้ส่งสารนี้อาจเป็นคนเพียงคนเดียว หรือบุคคลหลายคน เช่น สถาบัน องค์กร สถานีวิทยุ สถานีโทรทัศน์ เป็นต้น

2. สาร หมายถึง สิ่งที่ผู้ส่งสารส่งให้กับผู้รับสาร โดยสารจะเป็นตัวแทนของความคิดที่ส่งผ่านตามสื่อ และไปกระตุ้นให้เกิดความหมายแก่ผู้รับ ไม่ว่าจะเป็นในลักษณะของการใช้คำพูด การเขียน ภาพ เสียง ก็นับเป็นการสื่อสารได้ สารที่ดีจะต้องเป็นสารที่เรียกร้องความสนใจ (Attention) ทำให้เกิดประสบการณ์ร่วม (Common Experience) และสาระนั้น จะต้องตรงกับความต้องการของผู้รับสารด้วย อย่างไรก็ตาม สารเหล่านี้จะไม่มีความหมายเลย ถ้าผู้รับสารไม่มีความสามารถในการอ่าน ฟัง หรือแปลความหมายต่อสารนั้น

3. ช่องทางการในการสื่อสาร หมายถึง เครื่องมือหรือช่องทางที่ผู้ส่งสารจะใช้เพื่อให้สารนั้นไปถึงบุคคลอื่น ซึ่งเป็นผู้รับสารโดยตรงหรือส่งย้อนกลับยังผู้ส่งสาร เพื่อให้รู้ผลย้อนกลับของ

สารที่ส่งไป ได้แก่ คลื่นเสียง อุปกรณ์การสื่อสาร หรือผ่านช่องทาง โดยอาศัยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ การมอง การได้ยิน การได้กลิ่น การลิ้มรส และการสัมผัส

4. ผู้รับสารหรือผู้ถอดรหัส หมายถึง ผู้ที่รับข่าวสารจากแหล่งสาร เป็นจุดหมายปลายทางที่ข้อมูลส่งไปถึง ซึ่งอาจเป็นบุคคลที่กำลังฟัง ดู หรืออ่านข่าวสาร หรือเป็นสมาชิกของกลุ่ม โดยผู้รับสารจะทำการแปลหรือตีความหมายในข้อความที่ผู้ส่งสารส่งมา

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า องค์ประกอบของการสื่อสารทั้ง 4 ประเภท จะเป็นตัวกำหนดประสิทธิภาพของการสื่อสาร แต่ละองค์ประกอบจะมีความสัมพันธ์และส่งผลกระทบซึ่งกันและกัน

2.4 ขั้นตอนของการสื่อสาร

สมพร สุทัศนีย์ (2539: 286-28) กล่าวถึงขั้นตอนการสื่อสารว่า ในการติดต่อสื่อสารนั้น ผู้ส่งส่งสารไปยังผู้รับสาร ผ่านกระบวนการหรือขั้นตอนต่อไปนี้

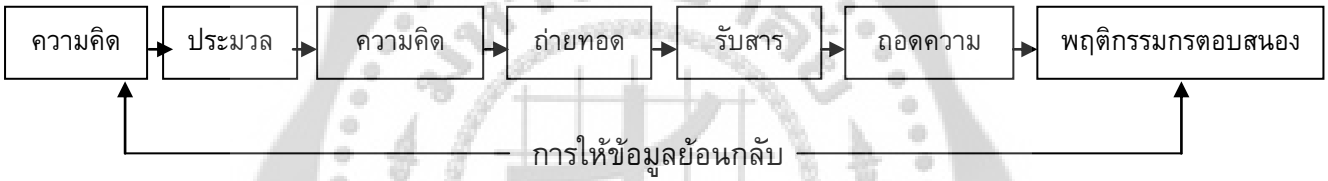

รายละเอียดแต่ละขั้นตอนจากไดอะแกรมเป็นดังนี้

1. ระยะเกิดความคิด (Ideation) เป็นระยะที่ผู้ส่งสารเกิดความคิดและต้องการส่งผ่านความคิดรวมทั้งอารมณ์ความรู้สึก และความต้องการไปยังผู้รับสาร ผู้ส่งควรเข้าใจความคิดของตนเป็นอย่างดีก่อนจึงจะส่งไปยังผู้รับ

2. ระยะการประมวลความคิดหรือการเข้ารหัส (Encoding) คือระยะที่มีการเรียนความคิด หรือสารให้เหมาะสมกับผู้รับสาร เวลาสถานการณ์ในขณะนั้น หรือให้เหมาะสมกับสื่อที่ใช้ การเรียบเรียงความคิดจะออกมาในรูปของสัญลักษณ์ การเรียงความคิดหมายความรวมถึงกลั่นกรองความคิดให้เหมาะสมดีงามเพื่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน

3. ระยะการถ่ายทอด (Transmission) คือ การส่งสารผ่านสื่อที่เหมาะสมผู้ส่งสารควรเลือกสื่อให้เหมาะกับเวลา โอกาส บุคคล และวัตถุประสงค์ในการถ่ายทอดจะทำให้เกิดความเข้าใจตรงกันและยังก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกันด้วย

4. ระยะการรับสาร (Receiving) ผู้รับสารจะรับความคิดจากสื่อต่าง ๆ ดังกล่าว ผู้รับสารจะรับความคิดได้ถูกต้องสมบูรณ์หรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับความตั้งใจฟัง การสังเกตหรือพยายามทำความเข้าใจนั้นเสียก่อนโดยการอาศัยประสบการณ์

5. ระยะการถอดความหรือถอดรหัส (Decoding) คือการแปลความจากสัญลักษณ์ความคิดจากการฟังดังกล่าวแล้ว การถอดความนั้นต้องอาศัยประสบการณ์ความยากง่ายของ

ความคิด การถอดความอาจจะไม่ตรงกับผู้ส่งสารก็ได้ ถ้าความเข้าใจของผู้รับไม่ตรงกับผู้ส่งย่อมก่อให้เกิดความขัดแย้งอันนำไปสู่ความขัดเคืองใจได้

6. พฤติกรรมตอบสนอง (Action) เป็นการแสดงกิริยาท่าทางตอบสนองต่อผู้ส่งสารหลังจากรับสารแล้ว พฤติกรรมตอบสนองจะเป็นอย่างไรนั้นย่อยขึ้นกับการแปลความของผู้รับสาร ถ้าแปลความไปในทางลบ พฤติกรรมตอบสนองย่อยเป็นไปในทางลบ

7. ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) เป็นส่วนประกอบที่สำคัญและจำเป็นในการติดต่อสื่อสารเพราะเป็นส่วนช่วยให้ผู้รับสารเข้าใจตรงกับผู้ส่งสาร ข้อมูลย้อนกลับจะทำให้การติดต่อสื่อสารมีประสิทธิภาพ เพราะทำให้ผู้รับสารปฏิบัติได้ถูกต้องและพึงพอใจ การให้ข้อมูลย้อนกลับได้แก่ การซักถาม การตอบคำถาม

พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ (2527:73-74) กล่าวถึงขั้นตอนการสื่อสารไว้ดังนี้

1. ความคิด (idea) หรือสารที่จะส่ง

2. กระบวนการเข้ารหัส (Encoding) คือการเรียบเรียงเป็นสารที่มีความหมายเหมาะสมกับผู้รับ และสื่อที่ส่ง การใช้ภาษาที่เหมาะสม เช่น การส่งโทรเลขต้องใช้ภาษาเฉพาะเป็นต้น

3. ถ่ายทอดสาร (Transmission) คือการส่งสารถ่ายผ่านไปยังผู้รับถูกต้องและเลือกชนิดของสารให้เหมาะสมกับลักษณะของสาร พร้อมทั้งดูจังหวะเวลาที่เหมาะสมในการส่งสารด้วย

4. การรับสาร (Receiving) ผู้รับสารนั้นจะรับสารจากประสบการณ์เดิมเฉพาะที่มีอยู่กับความตั้งใจของผู้รับสารด้วย

5. การถอดรหัส (Decoding) คือการให้ความหมายของสารที่ได้รับ โดยผู้รับสารควรถอดรหัสนั้นขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิมของผู้รับสาร สภาพการณ์เมื่อได้รับสารและความยากง่ายของสาร

6. กิริยาหลังรับสาร (Action) คือกริยาของผู้รับสารเมื่อได้รับสารแล้ว ซึ่งขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิมและภูมิหลังของผู้รับสาร และสถานการณ์ที่ได้รับสารว่ากิริยาที่แสดงออกมาหลังรับสารนั้นจะไปในทิศทางใดและเป็นรูปใด

สรุปได้ว่าขั้นตอนของการสื่อสารจะต้องผ่านกระบวนการต่าง ๆ คือ ความคิดหรือสารที่จะส่ง การเรียบเรียงความคิดหรือสารให้เหมาะสมกับผู้รับสาร หรือให้เหมาะสมกับสื่อที่ใช้การส่งสารผ่านสื่อไปยังผู้รับ การรับสารของผู้รับสารที่จะรับความคิดได้ถูกต้อง การถอดรหัสและกิริยาของผู้รับสารเมื่อได้สารแล้วว่าเป็นไปในทิศทางใด

2.5 ประเภทของการสื่อสาร

จรูญ ทองถาวร (2533: 61-62) ได้แบ่งการสื่อสารเป็น 2 ประเภทคือ

1. การสื่อสารความหมายเชิงวัจน (Verbal Communication) เป็นการส่งความหมายโดยใช้ถ้อยคำที่เป็นภาษาพูดและภาษาเขียนที่มนุษย์ใช้ในชีวิตประจำวัน

2. การสื่อความหมายเชิงอวัจน (Non-Verbal Communication) เป็นการสื่อความหมายโดยใช้สัญลักษณ์และพฤติกรรมแห่งการกระทำที่มิใช่ถ้อยคำ แต่อาจทำให้เกิดการรับรู้และเข้าใจกันได้ระหว่างผู้ส่งและผู้รับ หรืออาจเรียกว่าภาษาท่าทางก็ได้ ซึ่งแบ่งเป็น 5 ลักษณะ คือ

2.1 พฤติกรรมของเสียง (Para Language) ได้แก่ ความค่อยและความดังของเสียง ผลการวิจัยยืนยันว่า การพูดเสียงดังและกระแทกเสียง แสดงความก้าวร้าว การต่อต้าน การขัดแย้งและการไม่มีสัมมาคารวะ โดยเฉพาะผู้น้อยพูดกับผู้ใหญ่ นอกจากนั้น ความค่อยความดังและจังหวะตลอดจนลีลาในการพูดยังแสดงถึงระดับอารมณ์ของผู้พูดด้วย เช่น เมื่อโกรธอาจพูดเสียงดังหรือพูดด้วยเสียงที่เบาหรือแสดงอาการนิ่งเฉย เป็นต้น

2.2 สายตา (Eye Contact) ได้แก่ การมอง การสบตา การหลบตา หรือการจ้องมอง เพราะว่าดวงตาหรือสายตาเปรียบเสมือนหน้าต่างของหัวใจ เมื่อบุคคลมีความรู้สึกสนใจอะไรก็ตาม จะส่งผลกระทบไปที่ตา โดยการมอง จ้องมอง สบตา หลบสายตา อาจจะทำตาเขียวหรือทำตาขวางก็ได้ โดยปกติถ้าบุคคลจะเป็นมิตรต่อกันมักจะมองตากันหรือสบตากัน แต่ถ้าเป็นศัตรูกันหรืออาจมีความผิดปกติเกิดขึ้นมักจะไม่มองตากันหรืออาจไม่ยอมสบตากัน

2.3 การแสดงสีหน้า (Facial Expression) ได้แก่ การแสดงออกทางสีหน้าและอิริยาบถบนใบหน้าของบุคคล อันจะแสดงถึงประเภทและระดับของอารมณ์ของบุคคลว่าเป็นอารมณ์ประเภทใดและมีระดับอารมณ์รุนแรงขนาดไหน อาจจะเป็นอารมณ์กลัว อารมณ์โกรธ อารมณ์ดีใจ อารมณ์ขุนมัว อารมณ์เศร้า อารมณ์บูด อารมณ์ขยะแขยง อารมณ์อิจฉา อารมณ์เกลียด และอารมณ์ตื่นเต้นก็ได้

2.4 การแสดงอากับกิริยาท่าทาง (Gestures) ได้แก่ การใช้ส่วนของอวัยวะในร่างกายเคลื่อนไหวในลักษณะที่มีเจตนาก่อให้เกิดความหมายขึ้นมาระหว่างผู้ส่งกับผู้รับ เช่น การวางตัว การยืน การเดิน การนั่ง การพยักหน้า สั่นศีรษะ การยักคิ้ว ทำหน้าผากย่น การยักไหล่ การแลบลิ้น การวางมือ และเก็บมือ การใช้นิ้วมือแสดงความหมายต่างๆ การชูสองนิ้ว และการใช้เท้า เป็นต้น

2.5 ช่วงระหว่างบุคคล (Personal Space) ได้แก่ การรักษาระยะห่างจากจุดที่ตนยืน หรือนั่งคุยกับบุคลอื่น เช่น ถ้าบุคคลรักกันชอบกัน หรือสนิทสนมกันก็ชอบที่จะยืนหรือนั่งใกล้กันมากที่สุด

หลุย จำปาเทศ (2533: 59) แบ่งการสื่อสารออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. การสื่อสารโดยใช้ถ้อยคำ ได้แก่

1.1 การพูดในแบบต่างๆ เช่น พูดเป็นส่วนตัว พูดแบบทางการ พูดกับกลุ่มบุคคล พูดทางโทรศัพท์

1.2 การเขียน ได้แก่ การเขียนจดหมาย การบันทึกข้อความ รายงานการประชุม หรือหนังสือเรียนที่มีถึงตัวบุคคลโดยตรงแบบต่างๆ เป็นต้น

2. การสื่อสารโดยไม่ใช้ถ้อยคำ

2.1 ภาษาเครื่องหมาย (Sign Language) คือ การใช้สัญลักษณ์สัญญาณ รูปภาพ แผนภูมิ และการใช้เสียงต่างๆ

2.2 อากัปกิริยาท่าทาง (Action Language) คือ การแสดงท่าทางการใช้ส่วนต่างๆ ของร่างกาย การแสดงความรู้สึกและอารมณ์ต่างๆ

2.3 ภาษาวัตถุ (Object Language) คือ วัตถุสิ่งของ หรือเครื่องแต่งกาย เครื่องประดับต่างๆ ของบุคคลซึ่งแสดงให้รู้ว่าบุคคลผู้นี้มีอาชีพ หรือเป็นบุคคลประเภทใด

สยาม ปิยะนราธร (2539: 39-40) กล่าวว่า การแบ่งประเภทของการสื่อสารแบ่งได้หลายประเภท ขึ้นอยู่ว่าผู้แบ่งประเภทจะยึดอะไรเป็นเกณฑ์ ซึ่งสามารถแบ่งได้ 8 ประเภท ดังนี้

1. การสื่อสารตามสัญลักษณ์ของสาร (Signal of Symbols) แบ่งได้ 2 ประเภทคือ

1.1 การสื่อสารเชิงวัจน (Verbal Communication) เป็นการสื่อสารที่อาศัยคำพูดหรือตัวเลขเป็นสัญลักษณ์ของสารอยู่ในภาษาพูด ภาษาเขียน หรือภาษาคณิตศาสตร์

1.2 สารสื่อสารเชิงอวัจน (Non - Verbal Communication) เป็นการสื่อสารโดยมิได้ใช้ภาษาพูด หรือภาษาเขียน บางทีเรียกว่าการสื่อสารโดยไม่ใช้คำหรือภาษาท่าทาง

2. การสื่อสารตามลักษณะโครงสร้าง (Structure) แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

2.1 การสื่อสารด้วยภาษาพูด (Oral Communication)

2.2 การสื่อสารด้วยภาษาเขียน (Written Communication)

3. การสื่อสารตามลักษณะการปฏิบัติหรือการลงโทษ (Practice of Sametion)

4. การสื่อสารตามทิศทางการเดินของสาร (Direction)

5. การสื่อสารตามการปะทะสังสรรค์ (Interaction)

6. การสื่อสารตามบุคคลเป้าหมาย (Target Audience) โดยยึดจำนวนบุคคลเป้าหมายในการสื่อสารเป็นเกณฑ์

7. การสื่อสารตามสถานการณ์ (Situation) โดยยึดความสัมพันธ์ของการสื่อการเดินทาง

8. การติดต่อสื่อสารวัตถุประสงค์ (Purpose Communication)

สรุป ประเภทของการสื่อสารแบ่งออกเป็น การใช้ภาษาถ้อยคำ และภาษาท่าทาง ซึ่งเรียกว่าสัญลักษณ์ ซึ่งมนุษย์เรียนรู้การแปลความหมายของสัญลักษณ์และแลกเปลี่ยนความหมายเหล่านี้กับบุคคลอื่นเป็นความสามารถพื้นฐานจะประสบความสำเร็จต้องอาศัยสัญลักษณ์ที่มีความหมายสำคัญ ซึ่งทำให้ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารแปลความหมายของสารนั้นได้ตรงกัน

2.6 ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร

สุโขทัยธรรมธิราช (2528: 58) กล่าวว่า ภาษาที่มนุษย์ใช้ในการติดต่อสื่อสารกันแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ ภาษาที่ใช้ถ้อยคำหรือวัจนภาษา และภาษาที่ไม่ใช้ถ้อยคำหรืออวัจนภาษา

1. ภาษาที่ใช้ถ้อยคำ เป็นกิริยาอาการและความรู้สึกที่บุคคลแสดงออกตามอวัยวะส่วนที่เรียกว่า ภาษาพูดและภาษาถ้อยคำที่ใช้ลักษณะต่างๆ แทนเสียงพูดเป็นตัวอักษรเป็นเสียงภาพ ซึ่งที่นี้เรียกว่าภาษาเขียน

2. ภาษาที่ไม่ใช้ถ้อยคำ เป็นกิริยาอาการและความรู้สึกที่บุคคลแสดงออกตามอวัยวะต่างๆของร่างกายโดยอาจมีเวลา สถานที่ และวัตถุที่อยู่ใกล้ชิดตัวบุคคลเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

หลุย จำปาเทศ (2533:61-63) กล่าวว่า ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารมักเน้นภาษาพูดหรือถ้อยคำ เพราะสามารถบอกให้ทราบถึงความต้องการเป้าหมาย อุปสรรคอื่นๆ ได้ แต่เมื่อวิเคราะห์แล้วพบว่าบางครั้งเราไม่พูดก็สามารถทำให้ผู้อื่นรู้เรื่องได้ โดยการแสดงสีหน้า ท่าทาง เป็นต้น ภาษาดังกล่าวเรียกว่า ภาษาท่าทาง ภาษาถ้อยคำและภาษาท่าทางเมื่อใช้ประกอบกันเข้าจะทำให้เกิดความสมบูรณ์ในการสื่อสารยิ่งขึ้น

1. ภาษาคำพูด (Verbal Language) เป็นภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน มีความละเอียดอ่อนและลึกซึ้ง มีเสียงหนักเบาแสดงถึงความรู้สึกอารมณ์ของผู้พูด และสามารถบรรยายให้เห็นภาพพจน์ได้ ผู้ที่มีความสามารถในการพูดหรือที่เรียกว่าพูดเก่งนั้นสามารถทำให้ผู้ฟังเกิดจินตนาการ เกิดคล้อยตาม ตัวอย่างมีมากมายมีทั้งพูดในการสร้างสรรค์ และพูดในทางทำลายซึ่งการพูดลักษณะนี้ควรงดไม่พูดดีกว่าเพราะนอกจากจะไม่ก่อประโยชน์ อาจเกิดโทษและความเสียหายแก่ผู้พูดได้

2. ภาษาสีหน้าท่าทาง (Body Language or Non-Verbal Language) เป็นภาษาที่มีความหมายด้วยตัวของมันเอง หรือใช้ควบคู่กับภาษาพูด ทำให้ภาษาที่ใช้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ภาษาสีหน้าสำคัญที่สุดคือ ท่าทางที่แสดงออกจากใบหน้าและสายตา เพราะแสดงออกถึงความรู้สึกที่อยู่กันบึ้ง ภาษาสีหน้ามีมากมาย ดังนี้

2.1 ภาษาจากสายตา เช่น แสดงความรู้สึกโดยใช้สายตา

2.2 ภาษาจากมือ เช่น การบิดมือ การกำมือแน่น หรือการทำมือเป็นรูปต่างๆ

2.3 ภาษาจากร่างกาย เช่น การยืน ยืนแบบผู้มีอำนาจ ยืนแบบผู้ด้อยกว่า ยืนแบบทอดอาลัย ก็เป็นภาษาด้วยกันทั้งนั้น การนอนก็เช่นกัน เช่น นอนก่ายหน้าผาก นอนคุดคู้ ฯลฯ ภาษาร่างกายนี้นอกจากแสดงออกด้วยตัวของมันเองแต่ละอย่าง ซึ่งอาจเป็นท่าทีที่แสดงถึงความอ่อนน้อม การใช้ระยะ หรือที่ว่าง หรือระยะห่างระหว่างบุคคลในการสื่อสารก็มีภาษาบอกเช่นกัน การแสดงสีหน้าและการประสานสายตา ก็เป็นภาษาสีหน้าท่าทางหรือภาษาที่ไม่ใช้คำพูดที่มีอิทธิพลอย่างมากในการสื่อสารเช่นเดียวกัน สรุปคือถ้าเราสามารถใช้ภาษาทั้งสองลักษณะได้สอดคล้องเหมาะสม การสื่อสัมพันธ์หรือการสื่อสารก็จะประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย

สรุปได้ว่า ภาษาที่มนุษย์ใช้ในการสื่อสารมีทั้งภาษาพูดและภาษาท่าทางควบคู่กัน การฝึกฝนภาษาจึงมีความจำเป็นต่อการสื่อสาร เพราะภาษาแต่ละชาติได้ถูกวางเงื่อนไขด้วยประเพณีและวัฒนธรรม การฝึกฝนจึงเป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดความชำนาญและเกิดการเรียนรู้ว่าสิ่งใดเหมาะสม

จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษาและการสื่อสาร เห็นได้ว่าการใช้ภาษามีความสำคัญต่อการสื่อสาร ซึ่งการสื่อสารเชิงวัจนเป็นรูปแบบหนึ่งที่มนุษย์สื่อสารโดยใช้ถ้อยคำหรือคำพูดเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างความเข้าใจระหว่างกัน ความสามารถทางการใช้ภาษาจึงมีความสำคัญกับเด็กปฐมวัยมาก เนื่องจากเด็กวัยนี้เป็นวัยของการพัฒนาภาษาในการพูดสื่อสารมาก การพูดถือเป็นการแสดงออกทางภาษาด้านหนึ่งที่รวมประสบการณ์ด้านต่างๆของเด็กเข้าด้วยกัน ได้แก่ ความรู้สึก ความคิด การรับรู้และความเข้าใจ ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า ความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษา คือการแสดงออกการใช้ภาษาด้วยการพูดหรือการบอกสิ่งที่ได้รับฟังจากประเด็นหรือเรื่องราวที่ฟัง เพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจได้อย่างถูกต้อง ซึ่งประกอบด้วย ความเข้าใจภาษา การพูดเป็นประโยค สามารถโต้ตอบกับผู้อื่น และถ่ายทอดความรู้สึก ความคิด และประสบการณ์ ด้วยการพูดเป็นเรื่องราวที่แสดงถึงความคล่องในการใช้ภาษาได้

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

3.1 ความหมายของการเรียนรู้

ได้มีผู้ให้ความหมายของการเรียนรู้ (Learning) ไว้ในลักษณะที่ไม่ค่อยจะมีความแตกต่างกันมากนัก ดังเช่น

อารี พันธุ์มณี (2534:86) ได้ให้ความหมายการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากเดิมไปสู่พฤติกรรมใหม่ที่ค่อนข้างถาวร และพฤติกรรมใหม่นี้เป็นผลมาจากประสบการณ์หรือการฝึกฝน มิใช่เป็นผลจากการตอบสนองตามธรรมชาติหรือสัญชาตญาณ หรือวุฒิภาวะ หรือพิษยาต่างๆ หรือความบังเอิญ

พัชรี สวนแก้ว (2536:40) ได้ให้ความหมายการเรียนรู้ไว้ว่า หมายถึง การเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงพฤติกรรมเพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์ที่ได้รับรู้จะเกิดขึ้นเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่สังเกตได้ องค์ประกอบที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ ได้แก่ วุฒิภาวะและความพร้อม ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและความสามารถที่จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด

อรนุช ลิมตศิริ (2543: 24-25) ได้กล่าวถึงความหมายของการเรียนรู้ว่า หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวร อันเป็นผลมาจากการฝึกหรือจากประสบการณ์ที่ได้รับ การเรียนรู้มีองค์ประกอบใหญ่ๆ 3 องค์ประกอบ คือ

1. การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้นั้นจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม พฤติกรรมนั้นอาจเป็นการแสดงออกทางด้านการพูด การเขียน หรือการแสดงท่าทางก็ได้ซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกก่อนการเรียนรู้และหลังการเรียนรู้จะแตกต่างกัน ส่วนพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติไม่ถือว่าเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ เช่น การกระพริบตา หรือการหายใจ เป็นต้น

2. พฤติกรรมที่เปลี่ยนไปนั้นเกิดจากได้รับประสบการณ์หรือฝึกฝน และต้องการมีการฝึกซ้ำๆ เป็นระยะเวลาหนึ่ง ส่วนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เกิดจากการบรรลุวุฒิภาวะ ถือว่าเป็นไปตามธรรมชาติ ไม่ได้เกิดจากการฝึกหัดจึงไม่เรียนว่าเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้

3. พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปนั้น จะเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่ค่อนข้างถาวร อันเป็นผลที่เกิดจากการฝึกหัดนั่นเอง แสดงว่าพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปจะต้องคงอยู่กับบุคคลเป็นระยะเวลาที่ยาวนานภายหลังจากที่บุคคลนั้นได้เกิดการเรียนรู้แล้ว

สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ (2545:29) ได้กล่าวถึง การเรียนรู้ว่าหมายถึงกระบวนการที่มนุษย์มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปจากเดิมเป็นพฤติกรรมค่อนข้างถาวร การเรียนรู้ของเด็ก เป็นผลมาจากประสบการณ์จากสิ่งแวดล้อมและมีการฝึกฝนตั้งแต่วัยทารก ในการเรียนรู้ของเด็กนั้นสิ่งที่มีอิทธิพล ได้แก่ สภาพแวดล้อม การมีปฏิสัมพันธ์ ความต้องการและความสนใจของเด็ก การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยมีขอบเขต คือ ใช้ช่วงเวลาสั้น การรับรู้เนื้อหาแบบรูปธรรม วิธีการเรียนรู้ในแบบของการเล่น ลงมือปฏิบัติสำรวจสิ่งรอบตัวตามความพอใจของตนเอง

จากความหมายของการเรียนรู้ดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การเรียนรู้ต้องมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในลักษณะที่ค่อนข้างถาวร ซึ่งสามารถ สรุปได้ว่า การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวร สามารถสังเกตได้จากการแสดงออกทางการพูด การเขียนหรือการแสดงท่าทาง การเกิดพฤติกรรมใหม่นี้เป็นผลมาจากประสบการณ์หรือการฝึกฝน

3.2 ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้

ตัวแปรที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ ทำให้แต่ละบุคคลเรียนรู้ได้มากน้อยไม่เท่ากันมีอยู่ 3 ประการ ดังนี้

1. ตัวแปรที่เกี่ยวกับตัวผู้เรียน สิ่งที่สำคัญในตัวผู้เรียนที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ได้แก่

1.1 เพศ โดยธรรมชาติทั่วๆ ไปแล้วเพศหญิงกับเพศชายมีความสามารถในการเรียนรู้ใกล้เคียงกัน แต่เนื่องจากทั้งสองเพศมีความสนใจและมีความตั้งใจในการเรียนรู้ ตลอดจนความคาดหวังของสังคมแตกต่างกัน ทำให้ทั้งสองเพศประสบความสำเร็จในการเรียนรู้แขนงวิชาต่างๆ ไม่เหมือนกัน

1.2 อายุ เมื่อมีการเจริญเติบโตจากวัยทารกไปสู่วัยเด็ก วัยรุ่น และวัยผู้ใหญ่ บุคคลจะมีความพร้อมในการเรียนรู้เพิ่มขึ้นไปตามวัย

1.3 ความสนใจและความตั้งใจในการเรียน ผู้เรียนที่มีความสนใจในการเรียนจะเป็นความสนใจเพราะมีความต้องการ ความสนใจเพราะมีความสามารถ หรือความสนใจอันเนื่องมาจากความสำเร็จ ย่อมทำให้ผู้เรียนมีสมาธิ มีความจดจ่อ ทุ่มเทให้กับการเรียนอย่างเต็มที่ และจะมีโอกาสประสบกับความสำเร็จในการเรียนสูงกว่าผู้เรียนที่มีระดับสติปัญญาและความสามารถเท่าเทียมกัน แต่มีความสนใจและมีความตั้งใจในการเรียนต่ำกว่า

1.4 ระดับความสามารถทางสติปัญญาและความถนัด ผู้เรียนที่มีสติปัญญาสูงย่อมสามารถเรียนรู้ในสิ่งที่ยาก มีลักษณะเป็นนามธรรม และมีความสลับซับซ้อนได้ดีและเร็วกว่าผู้เรียนที่

มีสติปัญญาระดับปานกลางหรือระดับต่ำ ส่วนเรื่องความถนัดนั้น ผู้เรียนที่มีความถนัดในด้านใดก็ย่อมเรียนรู้ในด้านนั้นได้ดีกว่าบุคคลอื่นด้วย

1.5 ความรู้เดิมหรือประสบการณ์ ในการเรียนรู้เรื่องใดๆ ก็ตาม ถ้าผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานในเรื่องนั้นมาก่อน ย่อมทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ง่ายกว่าผู้ที่ไม่มีความรู้พื้นฐานหรือไม่มีประสบการณ์เดิมมาก่อน

1.6 เจตคติ ไม่ว่าเจตคติต่อสถาบันการศึกษา เจตคติต่อวิชาที่เรียน และเจตคติต่อครูผู้สอนล้วนมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ทั้งสิ้น ทั้งนี้เพราะเจตคติที่ดีจะทำให้ผู้เรียนมีความตั้งใจ มีความสนใจ และทุ่มเทให้กับการเรียนมากขึ้น

1.7 ความสมบูรณ์ของอวัยวะรับสัมผัส โดยเฉพาะตากับหูซึ่งมีความจำเป็นสำหรับการเรียนรู้มาก ผู้เรียนที่มองเห็นไม่ชัดเจนเพราะสายตาสั้น สายตาเอียง สายตายาว หรือตาบอดตลอดจนการได้ยินที่ไม่ชัดเจนจากการหูตึงหรือหูหนวก ก็จะไม่สามารถรับสัมผัสและรับรู้ข้อมูลที่จะต้องเรียนรู้ได้หมดจะทำให้เกิดความล้มเหลวหรือการเรียนรู้ผิดพลาดได้

2. ตัวแปรที่เป็นบทเรียนและวิธีสอน อันได้แก่

2.1 ความยากง่ายของบทเรียน บทเรียนที่ยากหรือง่ายจนเกินไปจะทำให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียนต่ำกว่าบทเรียนที่มีความยากง่ายในระดับปานกลาง

2.2 ความสั้นยาวของบทเรียน บทเรียนที่ยากเกินไปจะทำให้ผู้เรียนเบื่อหน่ายหรือเมื่อยล้ากับการเรียนได้เร็วกว่าบทเรียนสั้นๆ

2.3 บทเรียนที่เรียนโดยการปฏิบัติหรือทดลอง การเรียนจากการปฏิบัติหรือการทดลองจะทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงในการเรียนรู้ และสามารถจดจำเนื้อหาได้ดีกว่าบทเรียนที่เรียนจากคำบอกเล่าหรือคำอธิบายของครูผู้สอนเพียงอย่างเดียว

2.4 การฝึกฝนหรือการทำซ้ำ บทเรียนของวิชาประเภททักษะ ไม่ว่าทักษะทางภาษาตัวเลขหรือทักษะทางการเคลื่อนไหว การเรียนด้วยการฝึกฝนเป็นประจำย่อมทำให้เรียนรู้ได้ดีกว่าผู้เรียนที่ไม่ได้ฝึกฝน

3. ตัวแปรที่เกี่ยวกับตัวผู้สอน ถ้าจำเป็นจะต้องเรียนรู้โดยมีครูสอน สิ่งสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ ได้แก่

3.1 บุคลิกภาพของครูผู้สอน ในที่นี้หมายถึงรูปร่างหน้าตา การแต่งกาย หรือความเชื่อมั่นในตนเองของครูผู้สอน สิ่งเหล่านี้จะสามารถจูงใจในการเรียนให้กับผู้เรียนได้

3.2 ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ของครูผู้สอน ดังคำกล่าวที่ว่า “ครูผู้สอนคือ ผู้ที่ทำให้เรื่องยากกลายเป็นเรื่องง่าย” เมื่อผู้เรียนเข้าใจในบทเรียนที่ได้เรียนมา ก็จะจูงใจให้เกิดความต้องการเรียนในบทเรียนต่อไป

3.3 ความรู้ในเนื้อหาที่สอน ครูผู้สอนที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องที่สอน ทำให้สอนได้อย่างมั่นใจ และผู้เรียนก็จะได้รับความรู้ที่ถูกต้องด้วย

สรุปได้ว่า มีปัจจัยและตัวแปรหลายอย่างที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ คือ ตัวแปรที่เกี่ยวกับตัวผู้เรียน ตัวแปรที่เป็นบทเรียนและวิธีสอน และตัวแปรที่เกี่ยวกับตัวผู้สอน หากครูมีความ

เข้าใจถึงอิทธิพลของตัวแปรดังกล่าวแล้วนำจัดประสบการณ์ให้เหมาะสม ซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้แบบจิตปัญญามีลักษณะซึ่งสามารถตอบสนองธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็กได้ดี และเป็นการเรียนรู้ตามศักยภาพและความสามารถของผู้เรียน

3.3 ลักษณะการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

เด็กปฐมวัยจะมีลักษณะการเรียนรู้ที่เป็นเฉพาะตนและต่างกัน ครูควรตระหนักว่าเด็กเรียนรู้ได้ดี ในรูปแบบใด และถนัดมากที่สุด (Strongest modality) แล้วจึงเสริมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบอื่น ซึ่งอาจจะแบ่งลักษณะการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยได้เป็น 3 ประเภท คือ (พัชรี สวนแก้ว. 2536: 44-45) และอรนุช ลิมตศิริ (2543:29-30)

1. เรียนรู้แบบแฮบติค (Hap tic Learners) หมายถึง เด็กจะเรียนรู้ได้ดีจากการเคลื่อนไหว จับต้องสัมผัสจากประสบการณ์ตรง ลงมือกระทำ บางทีอาจเรียกว่า Kinesthetic – tactile learners การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เป็นการเรียนรู้ที่เด็กได้รับมาจากสภาพแวดล้อมโดยการกระทำ การรับรู้ และการพบเห็นประสบการณ์ตรงที่เด็กได้รับจากสภาพแวดล้อมนั้นมีผลต่อการเรียนรู้ และการสร้างเสริมลักษณะนิสัยของเด็กปฐมวัยเป็นอย่างมาก รวมทั้งยังสามารถเป็นตัวกำหนดว่าลักษณะนิสัยของเด็กปฐมวัยอีกด้วย ซึ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงนี้ อาจจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่ๆ ดังนี้

1.1 การเสริมแรงทางบวก ได้แก่ สิ่งที่ทำให้เด็กพึงพอใจ หลังจากแสดงพฤติกรรมบางอย่างซึ่งเป็นผลทำให้เด็กแสดงพฤติกรรมนั้นๆ ซ้ำอีก

1.2 การลงโทษ ได้แก่ สิ่งที่ทำให้เด็กไม่พึงพอใจ หลังจากแสดงพฤติกรรมบางอย่าง ซึ่งเป็นผลทำให้เด็กยุติการแสดงพฤติกรรมนั้นๆ ในเวลาต่อมา

ลักษณะการเรียนจากปัจจัยทั้ง 2 ประการดังกล่าว บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ทั้งพ่อแม่ผู้ปกครอง และครูอาจจะช่วยสร้างลักษณะนิสัยที่เหมาะสมให้แก่เด็กได้ โดยการให้การเสริมแรงทางบวกแก่เด็ก เมื่อต้องการสร้างให้เด็กมีลักษณะนิสัยนั้นๆ ต่อไป และให้การลงโทษเมื่อต้องการให้เด็กยุติลักษณะนิสัยที่ไม่เหมาะสม

2. การเรียนรู้จากการบอกเล่าด้วยการฟัง (Auditory Learners) โดยอาศัยการพูดหรือดนตรี ช่วยในการเรียนรู้ การเรียนรู้จากการบอกเล่า การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยนั้น นอกจากจะเกิดจากการมีประสบการณ์ตรงแล้ว เด็กปฐมวัยยังสามารถที่จะเรียนรู้ได้จากการบอกเล่าของบุคคลต่างๆ หรือการบอกเล่าจากหนังสือ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นการเรียนรู้ทางอ้อม เนื่องจากตัวเด็กเองไม่ได้มีประสบการณ์ตรงต่อสิ่งเหล่านั้น

การเรียนรู้จากการบอกเล่า มีลักษณะคล้ายคลึงกับการเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบ แต่การเรียนรู้จากการบอกเล่านั้น เด็กจะสร้างภาพพจน์ขึ้นในสมองของตนแทนที่จะได้เห็นตรงจากตัวแบบที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง แต่ในบางครั้งที่เราไม่สามารถที่จะจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงได้ก็อาจจะต้องเลือกใช้วิธีการบอกเล่าแทน

3. การเรียนรู้จากการสังเกต (Visual Learners) โดยอาศัยสายตา หรือ โดยอาศัยจักษุประสาท เช่น เรียนจากสิ่งพิมพ์ต่างๆ จากการอ่านหนังสือ หรือดูรูปภาพ โดยปกติแล้วเด็กปฐมวัยมักจะแสดงพฤติกรรมต่างๆ ที่อาจทำให้เกิดความเข้าใจ เด็กเลียนแบบพฤติกรรมนั้นๆ มาจากตัวแบบรอบๆ เด็กนั่นเองในระยะแรกเด็กจะเลียนแบบบุคคลที่อยู่ใกล้ชิด เมื่อเด็กเริ่มเข้าสังคมเด็กจะเริ่มสังเกตและลอกเลียนแบบพฤติกรรมของบุคคลที่เด็กสนใจ ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องจึงควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการเรียนรู้ของเด็ก

ลักษณะของผู้เรียนทั้ง 3 ลักษณะมีผลต่างกัน ซึ่งมีผลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ต่างกันด้วย

3.4 วิธีการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

ผู้เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยทั้งพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครู จึงควรระมัดระวังในการที่จะเป็นตัวแบบที่ดีสำหรับเด็กด้วย เด็กปฐมวัยมีวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างไปจากบุคคลในวัยอื่นๆ กล่าวคือ เด็กปฐมวัยมีวิธีการเรียนรู้โดยผ่านสิ่งต่าง ๆ (พัชรี สวนแก้ว. 2536:46-48) ดังต่อไปนี้

1. เด็กเรียนรู้โดยผ่านความต้องการของเด็กเอง การที่บุคคลจะเรียนรู้ในสิ่งใดได้ดีก็ต่อเมื่อบุคคลมีความต้องการในสิ่งนั้นๆ เนื่องจากเด็กปฐมวัยมีความต้องการที่แตกต่างไปจากบุคคลวัยอื่น จึงมีวิธีการเรียนรู้โดยผ่านความต้องการดังนี้

1.1 เด็กต้องการการยอมรับและได้รับความสนใจ เด็กต้องการความสนใจ การเอาใจใส่รักใคร่ใยดีจากผู้ที่อยู่แวดล้อม ในขณะเดียวกันก็ต้องการให้ทุกคนสนใจ เนื่องจากธรรมชาติของเด็กมีลักษณะที่เรียกว่า ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง การตอบสนองความต้องการของเด็ก การให้ความสนใจ ตลอดจนการให้คำชมเชยหรือการแสดงกิริยารักใคร่พอใจ ชื่นชม จะทำให้เด็กมีความมั่นใจ ตลอดจนการให้คำชมเชยหรือการแสดงกิริยารักใคร่พอใจ ชื่นชม จะทำให้เด็กมีความมั่นใจ เด็กจะมีความพยายามทำในสิ่งที่ได้รักการยกย่องจากผู้ใหญ่ ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งพ่อแม่ผู้ปกครอง และครู จึงควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เด็กควบคู่ไปกับการให้แรงเสริมเพื่อทำให้เด็กพัฒนาความสามารถต่าง ๆ ไปด้วยดีและด้วยความสุข

1.2 เด็กต้องการตอบสนองเพื่อการอยู่รอดของชีวิต นอกจากการดูแลทางด้านจิตใจซึ่งได้แก่ การให้ความรัก ความปลอดภัย การยอมรับ ความยุติธรรม การปกป้องคุ้มครอง การให้อิสรภาพ การให้คำตอบสนองเมื่อหิวกระหาย เมื่อไม่สบาย เหนื่อย หนาว ฯลฯ เด็กต้องการให้สิ่งที่ไม่สบายนี้หายไป พ่อแม่ ผู้ปกครอง และครู จะต้องตอบสนองความต้องการในการบำบัดสิ่งต่างๆ เหล่านี้ให้แก่เด็ก

1.3 เด็กต้องการแสดงความสามารถ ในขวบปีแรกของชีวิต เด็กต้องการที่จะแสดงและทดลองความสามารถต่างๆ ของตน ดังนั้นพ่อแม่ผู้เลี้ยงดูจะต้องเปิดโอกาสให้เด็กได้ทำสิ่งต่าง ๆ ที่เด็กต้องการและสามารถจะทำได้ ด้วยการพยายามจัดกิจกรรมที่สนับสนุนและท้าทายความสามารถแต่ละอย่าง แต่ต้องระวังมิให้ยากเกินความสามารถของเด็ก และให้เวลากับเด็กพอสมควรใน

การทดลองความสามารถ และเพื่อให้เกิดความชำนาญ ซึ่งจะพบว่าเด็กจะทำกิจกรรมต่าง ๆ ซ้ำแล้วซ้ำอีกโดยไม่เบื่อหน่ายและเป็นการสร้างความมั่นใจให้เกิดขึ้นด้วย

1.4 เด็กต้องการที่จะเหมือนบุคคลที่เขารัก การที่เด็กทำตามแบบบุคคลต่างๆ ในบางครั้งนำไปสู่การเรียนรู้ได้ เช่น การพยายามที่จะจัดโต๊ะอาหารเลียนแบบการทำงานของแม่ การใช้ค้อนตอกตะปูเลียนแบบการทำงานของพ่อ ฯลฯ เป็นสิ่งที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ของเด็กได้ทั้งสิ้น บางครั้งอาจจะจัดสภาพแวดล้อมที่จะเอื้อต่อลักษณะการเรียนรู้ของเด็ก ด้วยการจัดสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ให้เด็กได้เล่น เลียนแบบ ซึ่งอาจเป็นของจริงก็ได้ แต่พฤติกรรมที่เด็กลอกเลียนแบบนั้นในบางครั้งอาจเป็นพฤติกรรมไม่เหมาะสมก็ได้ ดังนั้นพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครู จะต้องคอยควบคุมและปรับพฤติกรรมเหล่านั้นให้เป็นพฤติกรรมที่เหมาะสมด้วย

2. เด็กเรียนรู้โดยผ่านความสนใจที่มีต่อสิ่งต่างๆ เนื่องจากบุคคลจะเรียนรู้สิ่งใดต่อเมื่อบุคคลมีความสนใจในสิ่งนั้น ๆ ซึ่งเด็กปฐมวัยจะมีวิธีการเรียนรู้โดยผ่านความสนใจดังนี้

2.1 เด็กมีความสนใจต่อสิ่งต่างๆ ที่อยู่แวดล้อมตนเอง ซึ่งเป็นธรรมชาติของเด็กอยู่แล้ว โดยเฉพาะถ้าหากสิ่งของหรือวัตถุใดน่าสนใจ สะดุดตาเร้าความสนใจให้เด็กเข้าใกล้และต้องการจะศึกษา ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้อง พ่อแม่ ผู้ปกครองและครู จึงควรจะสนับสนุนให้เด็กมีความสนใจ ใคร่รู้ต่อสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่แวดล้อม

2.2 เด็กมีความสนใจในประสบการณ์หลายๆ อย่างที่จัดให้ เช่น การหาวัสดุเครื่องใช้และของเล่นที่เหมาะสมกับวัยให้เด็กได้เล่น การที่พ่อแม่ดูโทรทัศน์กับลูกโดยเลือกรายการที่ดี การตอบคำถามที่เด็กสนใจใคร่รู้ การหาหนังสือที่มีคุณค่าให้ลูกได้อ่านหรือดูรูปภาพ การพาลูกไปเที่ยวในสถานที่น่าสนใจต่างๆ ซึ่งจะช่วยขยายประสบการณ์ของเด็กให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

2.3 เด็กมีความสนใจในคำถามที่กระตุ้นให้เด็กคิดหาคำตอบ การตอบคำถามของเด็กเป็นสิ่งที่พึงกระทำ แต่ในบางครั้งผู้ใหญ่อาจจะตั้งคำถามเพื่อให้เด็กพยายามค้นหาคำตอบที่พอจะค้นหาได้ด้วยคำถามที่เหมาะสมไม่ยากเกินวัย จะทำให้เด็กได้รู้จักสังเกตและหาข้อเสนอหรือข้อคำตอบต่างๆ มาตอบคำถามเหล่านั้น อันจะนำไปสู่การเรียนรู้ของเด็กได้อีกทางหนึ่ง

2.4 เด็กมีความสนใจในคำอธิบายและข้อเสนอแนะ ด้วยเหตุที่เด็กยังมีประสบการณ์น้อย การทำกิจกรรมบางอย่างหรือการเปิดโอกาสให้เด็กได้ค้นหาคำตอบด้วยตนเองเป็นสิ่งที่ดี แต่ในบางครั้งหากเด็กทดลองหลายครั้งแล้วยังไม่ประสบความสำเร็จ การแนะนำให้คำอธิบายบ้างจากผู้ใหญ่ จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้และทำสิ่งต่าง ๆ ได้ดีขึ้น การประสบความสำเร็จในการทำงานต่าง ๆ นอกจากจะทำให้เกิดการเรียนรู้แล้ว ในทางจิตวิทยาเด็กจะเกิดความเชื่อมั่นในตนเองกล้าที่จะคิดค้นและหาแก้ปัญหาด้วยตนเอง และมีความภูมิใจในผลงานของตน

2.5 เด็กมีความสนใจในเกมที่มีรางวัล ซึ่งจะช่วยทำให้เด็กมีสมาธิในการตั้งใจเรียนรู้มากขึ้น แต่ผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องคำนึงความเหมาะสมในการสนับสนุนให้เด็กไปร่วมเล่นเกมดังกล่าว เพราะอาจจะทำให้เด็กมีนิสัยก้าวร้าว เพราะมุ่งหวังแต่ชัยชนะเพื่อรางวัลก็ได้

3. เด็กเรียนรู้โดยผ่านการลงมือปฏิบัติและการเล่น ด้วยเหตุที่เด็กปฐมวัยอยู่ในช่วงที่กำลังซุกซน ไม่อยู่นิ่งเฉย ดังนั้นการที่เด็กได้ลงมือกระทำกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งการเล่น ก็เป็นวิธีหนึ่งจะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ซึ่งแบ่งออกเป็น

3.1 เด็กเรียนรู้จากการกระทำซ้ำ ๆ หรือเลียนแบบ เช่น การต่อภาพตัดต่อในครั้งแรกเด็กอาจจะทำด้วยความยุ่งยาก และเสียเวลามากในการค้นหาชิ้นส่วนที่เหมาะสม แต่ถ้าทำซ้ำ ๆ กับเด็กจะทำได้รวดเร็วขึ้น และสามารถนำไปสู่การเล่นการตัดต่อที่ยากขึ้นได้ เป็นต้น

3.2 เด็กเรียนรู้จากการสำรวจ สัมผัส ค้นคว้า เปรียบเทียบและหาความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ เช่น การเล่นเครื่องเล่นต่าง ๆ เด็กจะเกิดความเข้าใจและสามารถสังเกตเปรียบเทียบได้ด้วยการลงมือเล่นด้วยตนเอง เป็นต้น

3.3 เด็กเรียนรู้จากการได้ลงมือปฏิบัติ การที่เด็กได้มีประสบการณ์ในการแก้ปัญหาจะนำไปสู่การแก้ปัญหาอื่น ๆ ในภายหน้า โดยเด็กจะทบทวนประสบการณ์ที่ผ่านมาเพื่อนำมาสู่การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูจึงควรเปิดโอกาสให้เด็กได้เล่น ได้ลงมือปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง

4. เด็กเรียนรู้โดยผ่านสิ่งที่ตนเองได้รับ สิ่งที่เด็กได้มีประสบการณ์ในการแก้ปัญหาจะนำไปสู่การแก้ปัญหาอื่นๆ ในภายหน้า โดยเด็กจะทบทวนประสบการณ์ที่ผ่านมาเพื่อนำมาสู่การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูจึงควรเปิดโอกาสให้เด็กได้เล่น ได้ลงมือปฏิบัติสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง

5. เด็กเรียนรู้โดยผ่านความพร้อมที่จะเรียน ความพร้อมที่มีความสัมพันธ์กับการฝึกหัด ถ้าเราฝึกหัดเมื่อเด็กพร้อมย่อมทำให้เกิดผลดีต่อการเรียนรู้ของเด็ก การจัดกิจกรรมต่างๆ ให้เด็กได้ปฏิบัติหรือได้สัมผัส จะช่วยให้เด็กเกิดความพร้อมได้เร็วขึ้น ดังนั้น พ่อแม่ ผู้ปกครองและครูจึงควรเข้าใจถึงการจัด

จากเอกสารที่ศึกษา สามารถสรุปวิธีการเรียนรู้เป็น 3 ลักษณะ คือ การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง การเรียนรู้จากการบอกเล่า และการเรียนรู้จากการสังเกต ซึ่งลักษณะการเรียนรู้ทั้ง 3 ลักษณะนี้ เหมาะสำหรับเด็กแต่ละคน และเหมาะสำหรับสถานการณ์ที่แตกต่างกันไป ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็ก ครู ผู้ปกครอง และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมของเด็ก ต้องรู้จักสังเกตเด็กเป็นรายบุคคล และจัดกิจกรรมตามลักษณะการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนมากที่สุด คำนึงถึงการเป็นตัวแบบที่ดีสำหรับเด็ก ซึ่งจะมีผลต่อการเรียนรู้เป็นอย่างมาก

4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้แบบจิตปัญญา

4.1 ความหมายของการเรียนรู้แบบจิตปัญญา

การเรียนรู้แบบจิตปัญญาเป็นการสอนที่มุ่งถึงจิตใจของผู้เรียนที่ต้องการเรียนอย่างมีความสุข ควบคู่ไปกับการพัฒนาปัญญา วิธีการสอนจะเน้นที่กิจกรรมการสอนของครู ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งการสอนแบบจิตปัญญาพัฒนาขึ้นโดย กุลยา ตันติผลาชีวะ

อาจารย์ประจำสาขาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และได้ให้ความหมายของการสอนแบบจิตปัญญาว่า หมายถึง การจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยมุ่งถึงจิตปัญญา โดยให้ความหมายของจิตว่าเป็นการเรียนที่ตรงกับความต้องการของผู้เรียนมีปฏิบัติการทางความคิด ตื่นตัวและที่จะสนุกที่จะเรียน ส่วนปัญญา หมายถึง การส่งเสริมพุทธิปัญญาด้วยการเพิ่มพูนและขยายความรู้ที่จำเป็นต้องเรียนให้เกิดความเข้าใจอย่างกระจ่างชัดและจำได้จากกิจกรรมการสอน (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2543:47)

4.2 แนวคิดพื้นฐานการสอนแบบจิตปัญญา

การสอน คือการสร้างผู้เรียนให้เรียนรู้ด้วยการเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างมีจุดประสงค์ การสอนแบบจิตปัญญามีความคิดพื้นฐานเช่นเดียวกันนี้แต่การสร้างผู้เรียนให้เรียนรู้และเปลี่ยนพฤติกรรมตามแนวคิดของการแบบจิตปัญญา เน้นจิตใจความงอกงามทางปัญญาของผู้เรียนต้องการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องสามารถพัฒนาคิดค้นพัฒนาคน และสิ่งที่คนรับผิดชอบอย่างมีคุณภาพได้ การสอนที่จะบรรลุเป้าหมายนี้ ต้องเป็นการสอนที่ทำให้

1. ผู้เรียนจำเนื้อหาได้
2. ผู้เรียนผ่อนคลายขณะเรียน
3. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนด้านการปฏิบัติการทางความคิด
4. ผู้เรียนค้นพบความรู้ด้วยตนเองและรู้ถึงความก้าวหน้าของตนจากกิจกรรมการสอน

4.3 องค์ประกอบของการสอนแบบจิตปัญญา

การสอนแบบจิตปัญญาเป็นการสอนที่มุ่งสร้างความสุขและปัญญาไปพร้อมกัน เน้นความสำคัญที่ผู้เรียนให้เรียนอย่างมีความสุข เกิดความรักในความรู้ มีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ คือ

1. มโนทัศน์ที่ต้องเรียน
2. กิจกรรมการสอน มีคุณสมบัติ 5 ประการ คือ
   2.1 ผู้เรียนต้องลงมือกระทำด้วยความคิด (Active learning)
   2.2 ผู้เรียนต้องแสดงออกที่ดี (Behaving well)
   2.3 ผู้เรียนต้องเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning)
   2.4 ผู้เรียนต้องเรียนรู้ด้วยค้นพบ (Discovery learning)
   2.5 ผู้เรียนต้องก้าวหน้าในการเรียนรู้ (Progress)
3. การประเมินภาพการสอน ต้องประกอบด้วยการประเมิน 2 ด้าน
   3.1 การประเมินการสอน ประกอบด้วย
   - การประเมินระหว่างการสอน

- การประเมินกิจกรรมการสอน หมายถึง การตรวจลักษณะกิจกรรมการสอนว่าสามารถสร้างให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามกระบวนการสอนแบบจิตปัญญาหรือไม่

3.2 ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน หมายถึง การประเมินการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเมื่อสิ้นสุดการสอน

4. หน่วยเวลากำกับการสอน การสอนทุกเรื่องต้องจบลงตามเวลาที่กำหนดแบบสมบูรณ์

องค์ประกอบที่ 1 มโนทัศน์ที่ต้องเรียน

มโนทัศน์ (Concept) หมายถึง ความคิดสำคัญของสิ่งของและเรื่องราวต่างๆ รวมถึงแนวคิดสำคัญของเหตุการณ์ เรื่องกฎ หรือทฤษฎีที่บ่งบอกลักษณะหรือตามเฉพาะของสิ่งต่างๆ หรือเรื่องต่างๆ เหล่านั้น เมื่อครูกำหนดเรื่องที่ต้องการสอนได้แล้ว ต้องนำมาเขียนอธิบายมโนทัศน์ของเรื่องที่ต้องเรียนว่า คืออะไร

องค์ประกอบที่ 2 กิจกรรมการสอน

กิจกรรมการสอน หมายถึง กิจกรรมที่ครูจัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติการคิดด้วยการเรียนแบบร่วมมือกับกลุ่มที่เกิดการค้นพบข้อความรู้ และน้อมนำตนเองให้ก้าวหน้าด้วยการเรียนรู้จากกิจกรรมที่ครูจัดให้ตามขั้นการสอนแบบจิตปัญญา ลักษณะของกิจกรรมการสอน จะมีคุณสมบัติ 5 ประการ

1. เป็นกิจกรรมปฏิบัติการคิด
2. เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนต้องแสดงออก
3. เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนต้องเรียนแบบร่วมมือ
4. เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเรียนรู้จากการค้นพบ
5. เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเห็นความก้าวหน้าในการเรียนรู้

ปฏิบัติการคิด (Active learning)

การสอนที่มีประสิทธิภาพ ต้องเป็นการสอนที่กระตุ้นความใคร่รู้ ใคร่เห็นของผู้เรียน การได้หยิบ ได้จับ ได้สัมผัส ได้เห็น เป็นการกระตุ้นการเรียนทั้งสิ้น ครูต้องจัดกิจกรรมการสอนที่ให้โอกาสผู้เรียนได้ปฏิบัติ และได้คิดอย่างแท้จริง

การแสดงออกที่ดี (Behaving well)

ครูมีหน้าที่ให้ผู้เรียนแสดงออกด้วยการให้อิสระแก่ผู้เรียนในการคิด และการกระทำกิจกรรมการเรียนรู้เพียงแค่ครูให้โอกาสผู้เรียนเรียนตามความสนใจและความรู้สึกสบายใจ หลักการสำคัญคือ การเพิ่มพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ลดพฤติกรรมที่ไม่ต้องการลง การแสดงออกของผู้เรียนต้องเป็นการแสดงออกที่นำไปสู่การเรียนรู้ รูปแบบของการแสดงออกที่ครูต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนในการเรียนรู้ คือ

1. ผู้เรียนสามารถบอกได้ว่าสังเกตพบอะไรจากการศึกษา

2. การจำแนกโดยหลักการและเหตุผล ผู้เรียนต้องแสดงความสามารถในการจำแนกโดยการศึกษาค้นคว้า เพื่อนำมาเป็นเหตุผลในการจำแนก

3. การสื่อสาร กิจกรรมที่กำหนดขั้นตอนการกระตุ้นให้ผู้เรียนพูด สนทนา อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีข้อสรุปของกลุ่มที่เกิดจากการคิดอย่างชัดเจน

4. การลงมือปฏิบัติ การเรียนด้วยการลงมือปฏิบัติ การทำ การคิด การพูด หรือการแสดงออกอย่างใดอย่างหนึ่งได้

5. การคิด ในเบื้องต้นของการกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด เริ่มจากโจทย์ปัญหาของครู และ การหมั่นใช้คำถามของครูในการให้ผู้เรียนคิดค้นหาคำตอบ ครูอาจตั้งประเด็นคำถามให้คิดร่วมกัน หรือให้คิดคนเดียวขึ้นอยู่กับจุดประสงค์การเรียนการสอน

การเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative learning)

ความร่วมมือในการเรียนการสอน หมายถึง การเรียนร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ โดยสมาชิกของกลุ่มมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และความสำเร็จของกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น กำลังใจ ให้การดูแลกลุ่ม สมาชิกกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์ในเชิงบวกและไว้วางใจ

การเรียนรู้ด้วยการค้นพบ (Discovery learning)

การเรียนสิ่งใดก็ตามที่ผู้เรียนได้เพียงแต่จินตนาการ โดยไม่ได้สัมผัสยากที่ผู้เรียนจะเข้าใจหรือเรียนรู้ได้ ถ้าหากต้องการให้มีการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ข้อความรู้อย่างแท้จริง ต้องให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรง ซึ่งเรียกว่าการเรียนรู้ด้วยการค้นพบ (Discovery learning) การสอนเพื่อให้มีการค้นพบนี้ ครูต้องมีความรู้เต็มที่ รู้วิธีการสอน พัฒนาการตามวัยของผู้เรียน ต้องรู้ว่าผู้เรียนรู้อะไรมาก่อน ผลที่ตามมาคือการสอนเพื่อให้ค้นพบหลักการจิตปัญญา เน้นที่ว่าครูไม่ใช่ผู้ให้แต่เป็นผู้ทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ต่อเนื่องที่บังเกิดความรู้ด้วยการป้อนข้อมูลกลับของครู โดยใช้หลักการค้นคว้า 3 ประการ

1. การค้นหาคำตอบ จากกิจกรรมที่ครูกำหนด ผู้เรียนดำเนินกิจกรรมตามจุดประสงค์การเรียนรู้จากสิ่งที่ครูให้ค้นเพื่อหาคำตอบ โดยผู้เรียนต้องค้นหาคำตอบด้วยตนเอง

2. สร้างมโนทัศน์ขึ้นเอง โดยอาศัยข้อมูลที่ได้รับจากครูประกอบการค้นคว้าศึกษาของผู้เรียน ทำให้สามารถสรุปเป็นมโนทัศน์ที่ชัดเจนได้

3. ให้ประยุกต์มโนทัศน์ ครูจะเสนอแนวทางหรือปัญหาใหม่ ให้ผู้เรียนแก้ โดยใช้ประสบการณ์ที่เคยมีมาก่อนในการคิด การได้คิดซึมซับทีละน้อยจะทำให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการยึดและขยายความรู้ที่มีอยู่ให้กว้างขวางขึ้น

ความก้าวหน้าในการเรียนรู้ (Progress)

ความก้าวหน้าในการเรียนรู้ หมายถึง การเรียนรู้ของผู้เรียนที่เพิ่มขึ้นเป็นระยะๆ ระหว่างกระบวนการเรียนการสอน จากลำดับที่ง่ายที่สุดไปถึงลำดับที่ยากที่สุด

องค์ประกอบที่ 3 การประเมินภาพการสอน

การประเมินภาพ (Assessment) มีความสำคัญสำหรับการสอนแบบจิตปัญญา เพราะการประเมินภาพจะช่วยอนุมานระดับสภาพการจัดการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นว่าผู้เรียนสามารถสร้างมโนทัศน์ตามจุดประสงค์การเรียนการสอนได้หรือไม่ หากไม่ ครูต้องแก้ปัญหาให้ทันทีในช่วงเวลาที่กำหนดสอน การสอนแต่ละช่วงเวลามีความหมายมากสำหรับการสอนแบบจิตปัญญา ครูต้องมีจุดประสงค์ทุกเวลาทุกหน่วยการสอน

การประเมินภาพการสอนแบบจิตปัญญา มี 2 ลักษณะ คือ

1. การประเมินการสอนในขณะดำเนินการสอน ครูต้องประเมินอยู่เสมอว่า กิจกรรมที่ครูจัดสอนนั้นกระตุ้นผู้เรียนให้ปฏิบัติคิดหรือไม่ ผู้เรียนสนใจเพียงใด การสอนแบบจิตปัญญามีการประเมินการสอน 2 แบบ คือ ประเมินระหว่างการสอน กับอีกแบบหนึ่ง คือ ประเมินกิจกรรมการสอนว่า มีลักษณะของจิตปัญญากล่าว คือ ผู้เรียนเกิด A B C D P (เป็นคำย่อของลักษณะกิจกรรมแบบจิตปัญญา) ตามแผนการสอนหรือไม่ เพราะอะไร

2. การประเมินการเรียนรู้ ก่อนจบการสอนแต่ละหน่วยการสอน ครูต้องร่วมกับผู้เรียนในการสรุปข้อความรู้ที่ได้เรียนว่าเขาเรียนรู้อะไร อย่างไร วิธีอาจแบบทดสอบ คำถามร่วมสรุป หรือกิจกรรมอื่นๆ ที่ครูเห็นเหมาะสม

องค์ประกอบที่ 4 หน่วยเวลากำกับการสอน

หน่วยเวลาในการสอนแบบจิตปัญญา เป็นตัวกำหนดเป้าหมายการสอน ปริมาณเนื้อหาและความซับซ้อนของกิจกรรม การดำเนินการสอนตามแผนให้จบในเวลาที่กำหนดได้นั้น มีประโยชน์กับการสอนอย่างน้อย 3 ประการ คือ

1. คุมชั้นเรียน หมายถึง การที่ครูสามารถที่จะทำให้ผู้เรียน มีความสนใจงานที่ครูกำลังให้เรียนด้วยกิจกรรม

2. รักษาสมดุลระหว่างกิจกรรมกับเนื้อหาสาระวิชาที่ต้องเรียน การกำกับเวลาให้เป็นไปอย่างเหมาะสมกบความสนใจและลักษณะงานที่มอบหมาย ซึ่งในเด็กเล็กระยะเวลาแต่ละกิจกรรมควรสั้นประมาณ 5-10 นาที

3. ฝึกวินัย การตรงต่อเวลา ครูต้องดำเนินกิจกรรมการสอนและสื่อ ในการจูงใจให้ผู้เรียนดำเนินการสอนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์การสอนที่ครูต้องการ และจบตามเวลาที่ครูกำหนด

4.4 กระบวนการจัดการกิจกรรมแบบจิตปัญญา

การจัดกิจกรรมแบบจิตปัญญา เป็นการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีการปฏิบัติและเกิดการคิดโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานประกอบกับการทำงานร่วมมือกันเป็นกลุ่ม ซึ่งในแต่ละขั้นตอนของการสอน ครูต้องใส่ใจต่อการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน เพื่อปรับกลยุทธ์การสอนของครูที่จะทำให้การจัด

กิจกรรมบรรลุจุดประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ คือ ผู้เรียนสนุกและเรียนรู้ในเรื่องที่ครูสอนอย่างประทับใจ ประกอบด้วยกระบวนการ 6 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 ศึกษาสภาพและความต้องการของผู้เรียน

การศึกษาสภาพและความต้องการของผู้เรียน เป็นงานขั้นต้นที่มีความสำคัญสำหรับการสอนแบบจิตปัญญา ครูต้องทราบว่าครูจะสอนในชั้นไหน วิชาอะไร ลักษณะของผู้เรียนเป็นอย่างไร อ่อน เก่ง ซน ดื้อ หรือมีปัญหาที่ต้องให้ความสนใจพิเศษ ทั้งนี้เพื่อให้การออกแบบกิจกรรมเป็นไปอย่างสอดคล้องกับผู้เรียน นอกจากนี้ ครูต้องรู้สภาพท้องถิ่นของผู้เรียนเพื่อประมวลประสบการณ์เข้ามาออกแบบกิจกรรม จากข้อมูลที่ครูได้ ครูสามารถบูรณาการกิจกรรมการสอนที่ชัดเจนเหมาะสมกับผู้เรียน

ขั้นที่ 2 กำหนดมโนทัศน์ที่ต้องเรียน

การสอนให้เกิดมโนทัศน์ เป็นการสร้างความสามารถทางปัญญาให้แก่ผู้เรียน ฝึกเรียนให้รู้จักประมวล การประมวลข้อมูลความจริงที่ได้รับจากประสบการณ์หรือกิจกรรมการเรียนที่ครูจัด ซึ่งหลักการสอนสร้างมโนทัศน์ที่สำคัญ ครูต้องให้ผู้เรียนคิดสะท้อนความคิด หาความสัมพันธ์ของข้อมูลที่เกี่ยวข้องแล้วพัฒนาเป็นมโนทัศน์

ขั้นที่ 3 กำหนดจุดประสงค์ของการสอน

จุดประสงค์การสอนระดับอนุบาลแตกต่างจากการสอนในระดับประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษาตรงที่การจัดประสบการณ์และกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย มุ่งส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็กโดยองค์รวมอย่างต่อเนื่อง ให้เด็กพัฒนาจิตใจสำนึกที่ดีต่อตนเองและส่วนรวม รวมทั้งมีประสบการณ์ตรง ซึ่งเป้าหมายการศึกษานี้ผนวกกับแนวคิดทางจิตวิทยาพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก จุดประสงค์การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย มี 3 ด้าน

1. การส่งเสริมพัฒนาการตามวัยในการสอนแบบจิตปัญญา
2. การส่งเสริมพัฒนาการจิตนิยมที่มุ่งเน้นการพัฒนาจิตที่ดี การมีสุนทรีย์ต่อสิ่งแวดล้อม สังคมและตนเอง
3. การส่งเสริมพุทธิปัญญา ซึ่งหมายถึง การพัฒนาความรู้ ทักษะขั้นพื้นฐาน 5 ด้าน คือ ลักษณะนิสัย สังคม ภาษา วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์

ขั้นที่ 4 ออกแบบกิจกรรมการสอน

เป็นขั้นของการพัฒนากิจกรรมการสอนที่มุ่งเน้นคุณสมบัติสำคัญของกิจกรรมการสอนแบบจิตปัญญา 5 ประการ คือ

A (Active learning) การปฏิบัติการคิดในการทำกิจกรรมระหว่างเรียน

B (Behaving well) การแสดงออกระหว่างเรียน ทั้งเพื่อการแสดงผลงานและการมีส่วนร่วมกับกลุ่ม

C (Cooperative learning) การเรียนรู้แบบร่วมมือที่เกิดจากการเรียนในกลุ่มย่อยที่กำหนดในกิจกรรม

D (Discovery learning) การเรียนรู้จากการค้นพบ จากการทำกิจกรรมระหว่างเรียน

P (Progress) การก้าวหน้าในการเรียน ซึ่งสังเกตได้โดยครูและผู้เรียนเอง

ขั้นที่ 5 ดำเนินการสอน

การสอนแบบจิตปัญญา มีขั้นที่ครูต้องดำเนินการ ดังนี้

1. เตรียมความพร้อมการสอนทุกๆ ครั้ง ครูต้องเตรียมความพร้อมของผู้เรียนด้วยกิจกรรมที่ครูเลือกสรรเพื่อเข้าสู่เรื่องที่เรียน ใช้เวลาประมาณ 3-5 นาที เพื่อให้ผู้เรียนสงบจิตใจและพร้อมที่จะเรียน

2. บอกจุดประสงค์การสอนใช้เวลา 1 นาที เพื่อให้ผู้เรียนทราบว่าจะเรียนอะไรบ้าง จะได้คิดตามติดตาม และสรุปผลได้ถูกเมื่อสิ้นสุดการเรียน

3. หาจุดสนใจ การสอนแบบจิตปัญญา บางครั้งเราไม่สามารถดำเนินการสอนได้เลย ขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้เรียน ความต้องการ ประสบการณ์

4. ดำเนินกิจกรรมการสอนตามแผน ขณะดำเนินกิจกรรมครูต้องประเมินตนเองตลอดเวลาว่ากิจกรรมนั้นกระตุ้นให้คิดหรือไม่ ผู้เรียนได้แสดงออกหรือไม่ เรียนรู้แบบร่วมมือหรือไม่ รู้อะไรเพิ่มขึ้นด้วยการประเมินการสอนตลอดระยะเวลาการสอน

5. สรุปบทเรียน จุดประสงค์หลัก คือมุ่งประเมินส่งที่ผู้เรียนเรียนรู้ มีหลายวิธี ทั้งที่เป็นการร่วมกัน สรุป และการทดสอบ

ขั้นที่ 6 ประเมินภาพการสอน

การประเมินภาพการสอนเป็นการตรวจสอบความก้าวหน้าของผู้เรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด การประเมินภาพนี้ต้องทำทุกระยะของกระบวนการสอน เพื่อดูการก้าวหน้าของผู้เรียน การปฏิบัติของครูและประสิทธิภาพของหลักสูตร วิธีการประเมินการเรียนรู้จะมาจากการสังเกต การซักถาม การสะสมผลงานหรือทดสอบในสิ่งที่เด็กเรียนผลที่ออกมา ครูต้องจดบันทึกสิ่งที่ครูพบเกี่ยวกับสอน โดยบันทึกไว้ในกิจกรรมการเรียนรู้หรือท้ายแผนการสอน ว่าเด็กรู้สึกอย่างไรเกี่ยวกับกิจกรรม ครูมีพฤติกรรมอย่างไรและบรรยากาศการเรียนรู้เป็นอย่างไร ข้อมูลที่ครูบันทึกจะแนวทางของการพัฒนาการเรียนการสอนของครูต่อไป

สรุปได้ว่า แผนการสอนแบบจิตปัญญา จะเน้นลักษณะของกิจกรรม 5 ประการ คือ 1.) เด็กได้ลงมือปฏิบัติและได้คิด 2.) เด็กได้แสดงออก 3.) เด็กต้องเรียนรู้จากการร่วมมือกับกลุ่ม 4.) เด็กต้องเรียนรู้จากการค้นพบ และ 5.) เด็กต้องก้าวหน้าในการเรียนรู้ โดยมีการประเมินภาพและประเมินการเรียนรู้ของเด็กและการสอนของครู ตามเป้าหมายหารสอนระดับปฐมวัย คือการสิ่งเสริมพัฒนาการ การส่งเสริมพัฒนาการจิตนิยม และการส่งเสริมพุทธปัญญา

4.5 บทบาทของครูผู้สอนแบบจิตปัญญา

คุณสมบัติผู้สอนแบบจิตปัญญาเป็นการจุดขบวนการของการเรียนรู้อย่างมีความสุข และประทับใจ ครูที่ใช้การสอนแบบจิตปัญญาต้องมีความตระหนักถึงเป้าหมายการสอน บทบาทของครู

และผู้เรียนตลอดเวลาว่าต้องการให้ผู้เรียนรู้อะไร รู้อย่างไรจึงจะสนุกและพบความรู้ได้ภายในเวลาที่กำหนด ครูที่สอนแบบจิตปัญญาต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

1. มีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการตามวัย ครูต้องรู้พัฒนาการของเด็ก วุฒิภาวะของเด็ก ซึ่งการรู้ภูมิหลังจะช่วยให้ครูรู้ขอบเขตความลึกของเนื้อหา การเชื่อมต่อเนื้อหากับประสบการณ์เดิมที่จะนำมาสอนเพื่อพัฒนาพุทธิปัญญา ทักษะ และเจตคติของผู้เรียนได้ถูกต้องกับความต้องการเรียนรู้ของผู้เรียน

2. มีความเชื่อในปรัชญาการศึกษาพิพัฒนานิยม การสอนแบบจิตปัญญามีความเชื่อว่าการสอนเน้นเด็กเป็นศูนย์กลางไม่ใช่การให้เด็กเรียนอย่างอิสระเสรี แต่เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ การลงมือปฏิบัติที่เป็นความสุขและเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันมาก ครูต้องจัดประสบการณ์ที่จูงใจให้ผู้เรียนเกิดความสนใจต่อการเรียนรู้ ประทับใจ สามารถนำความรู้ไปใช้ทำงานได้ อีกทั้งยังใส่ใจต่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตด้วย

3. มีความคิดสร้างสรรค์และสนุกที่จะสร้างกิจกรรมการสอนให้ผู้เรียนรู้อย่างฉลาดทั้งปัญญาและอารมณ์ พร้อมเสมอที่จะพัฒนาการเรียนการสอนของตนให้เป็นผู้สอนที่มีประสิทธิภาพ พร้อมยอมรับตำหนิและแก้ไขในทันที

4. มีความอดทนและไม่ย่อท้อต่อการปรับกิจกรรมให้จูงใจผู้เรียน ให้ไปสู่จุดประสงค์ของการสอนให้ได้

การจัดชั้นเรียนของการสอนแบบจิตปัญญา ไม่เคร่งครัดกับรูปแบบการจัดที่นั่งเรียน ผู้เรียนสามารถนั่งเรียนได้ปกติ แต่ที่นั่งต้องเคลื่อนที่ได้คล่องตัวสำหรับการจัดกลุ่มหรือกิจกรรมต่าง ๆ ห้องเรียนต้องมีพื้นที่กว้างพอสำหรับทำกิจกรรม ในห้องเรียนต้องมีอุปกรณ์ที่ช่วยให้ครูสามารถนำผลงานผู้เรียนแสดงได้ อย่างน้อยต้องมีป้ายนิเทศหรือมีพื้นที่ผนังห้องที่ปะติด แต่งผลงานของผู้เรียนได้

หลักการสอน

โครงสร้างกิจกรรมการสอนของการสอนแบบจิตปัญญา เหมือนกับวิธีการสอนทั่วไป ต่อจุดสำคัญอยู่ที่การจูงใจให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำ ได้คิด ได้แสดงออก เรียนรู้แบบร่วมมือ และเห็นความก้าวหน้าของการเรียน ในการดำเนินการสอนแต่ละครั้ง ครูต้องให้เป็นไปตามเวลาที่กำหนดและผ่อนคลายโดยใช้หลักการสอนที่สำคัญ คือ

1. ครูต้องบอกจุดประสงค์การเรียนและวิธีการสอนทุกครั้งที่สอน

2. ครูต้องสังเกตผู้เรียนและประเมินสภาพการเรียนการสอนเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากบรรยากาศการเรียนการสอน เช่น ผู้เรียนเบื่อหน่าย ขาดความสนใจ หรือแสดงพฤติกรรมรบกวนชั้นเรียน พร้อมใช้กิจกรรมรองและกิจกรรมเสริม เพื่อให้กิจกรรมการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจติดตามทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ด้วยความสุขและเรียนรู้

3. ครูต้องให้ผู้เรียนเสนอผลงานกลุ่มหน้าชั้นเรียนถ้าให้ทำงานกลุ่ม โดยครูต้องวิเคราะห์ผลงานและป้อนข้อมูลกลับให้ผู้เรียนเห็นข้อถูกผิดและความรู้เพิ่มเติม โดยบรรยากาศการ

เรียนต้องมีความเป็นกันเอง มีความเป็นวิชาการที่ผ่อนคลาย หลีกเลี่ยงการพูดหรือการกระทำที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความคับข้องใจหรืออาย ครูต้องตระหนักในความแตกต่างของผู้เรียน ความเป็นคน ความมีศักดิ์ศรี พร้อมแสดงการยอมรับ ให้ความช่วยเหลือแก้ปัยกาผู้เรียน พร้อมช่วยเหลือให้เกิดการเรียนรู้ทันทีที่ผู้เรียนต้องการคำแนะนำจากครู ครูต้องช่วยชี้แนะและเสริมข้อความรู้ที่ทำให้ผู้เรียนค้นและรู้ด้วยตนเองให้มากที่สุด

4. ครูต้องจูงใจผู้เรียนสนใจในสาระวิชา และกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ต้องทำให้ผู้เรียนเห็นว่า ครูใส่ใจต่อสิ่งที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนเสมอ พร้อมชี้แนะสิ่งที่นำไปสู่การเรียนรู้ตามจุดประสงค์

5. ครูต้องใกล้ชิดกับผู้เรียน ติดตามการเรียนของผู้เรียน เข้าร่วมในการทำงานกลุ่มกับ ผู้เรียนด้วยการแจกอุปกรณ์ด้วยตนเอง ทำตัวเป็นส่วนร่วมของกลุ่ม

6. ครูต้องเริ่มการสอนตรงเวลา และจบตรงเวลาที่ครูกำหนด ครูที่สอนแบบจิตปัญญาต้องสามารถดำเนินกิจกรรมการสอนได้ครบตามหน่วยเวลาที่กำหนดในแผนการสอน

เป้าหมายการสอน

การสอนแบบจิตปัญญา มุ่งให้ครูสอนผู้เรียนได้ค้นพบความรู้ตามมโนทัศน์ที่ครูจัดเป็นหน่วยการสอน โดยใช้ทฤษฎีการเรียนของพิอาเจท์ และการเรียนรู้ด้วยการค้นพบของบรูเนอร์ โดยมีจุดประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามมโนทัศน์ จากกิจกรรมการสอนด้วยการลงมือปฏิบัติการและคิดด้วยตนเองเกิดการเรียนสิ่งใหม่ปัญญา สร้างเจตคติที่ดีและมีทักษะการเรียนรู้เพิ่มขึ้น ผลของการสอนต้องทำให้ผู้เรียนเกิดความต้องการการเรียนจากกิจกรรมลงมือปฏิบัติและคิด ซึ่งเป็นสิ่งจูงใจภายในมากกว่าการจูงใจภายนอกด้วยสิ่งของและรางวัล

สรุปว่า การสอนแบบจิตปัญญามุ่งเพื่อสร้างการเรียนรู้ด้วยการพัฒนาปัญญาและความฉลาดทางอารมณ์ด้วยการสอนที่คำนึงถึงจิตใจของผู้เรียนและความงอกงามพุทธิปัญญา โดยใช้กิจกรรมการสอนที่มีลักษณะปฏิบัติการคิด ผู้เรียนมีการแสดงออก เรียนรู้ร่วมมือ ค้นพบข้อความรู้ด้วยตนเอง และเห็นความก้าวหน้าของตน โดยมีการประเมินเป็นระยะ ทั้งกิจกรรมการสอนและผลจากการสอน

4.6 ทฤษฎีพุทธิปัญญา (Cognitive Theory) ของพิอาเจท์ (Jean Piaget)

พิอาเจท์ได้กล่าวถึงทฤษฎีพุทธิปัญญาเกี่ยวกับกรอบความรู้ (Schemata) ว่าเกิดจากกระบวนการรับรู้ ความเข้าใจและการคิดของเด็กเมื่อวุฒิภาวะ เป็นกระบวนการที่เกิดจากการทำ 2 ประการ คือ กระบวนการซึมซับสิ่งใหม่ (assimilation) ซึ่งเป็นกระบวนการของการนำประสบการณ์ใหม่ ไปสู่การเปลี่ยนกรอบความรู้ ที่สอดคล้องกับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ การที่จะซึมซับหรือไม่ขึ้นอยู่กับความและเชื่อที่มีมาก่อนด้วยเหมือนกัน ถ้าหากความรู้ใหม่สัมพันธ์กับความรู้เก่าที่มีอยู่แล้วเกิดสมดุลกรอบความรู้เดิมจะรวมความรู้ที่ใหม่ที่ได้รับเข้าไป (accommodation) ซึ่งในกระบวนการนี้จะพัฒนาไปตามวัยของเด็ก (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2543: 43; อ้างอิงจาก Longstreet and Shane. 1993)

พิอาเจท์ ได้แบ่งชั้นการเรียนรู้ตามพัฒนาการเป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นการเคลื่อนไหวและสัมผัส (Sensor motor stage) เป็นการเรียนรู้ของเด็กแรกเกิดถึง 2 ปี เป็นการเรียนรู้โดยอาศัยการเคลื่อนไหวและสัมผัส

2. ขั้นก่อนปฏิบัติการ (Pre-operational stage) เริ่มจากเด็กอายุ 2 - 7 ปี เป็นวัยที่เริ่มเรียนรู้อย่างมีความคิดและจินตนาการ สามารถถ่ายทอดเป็นคำพูดและการเล่น

3. ขั้นปฏิบัติการแบบรูปธรรม (Concrete-operational stage) อายุ 7-11 ปี เป็นชั้นของการคิดอย่างมีเหตุผลและเป็นระเบียบ

4. ขั้นปฏิบัติการอย่างเป็นระบบ (Final operational stage) อายุ 11-16 ปี เป็นกระบวนการคิดอย่างต่อเนื่องเป็นรูปธรรม มีเหตุผลและแก้ปัญหาได้

ทฤษฎีการเรียนรู้ของบรูเนอร์ (Jerome S.Bruner)

บรูเนอร์ (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2543:44) ให้ความเห็นว่า กระบวนการคิด การเรียนรู้ของเด็กเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และความต้องการพัฒนาของตัวเด็กเอง โดยมีลำดับของกระบวนการเรียนรู้ 3 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นสัมผัส (Enactive) เป็นขั้นของการเรียนรู้ได้จากการจับ การเห็น การถูกต้อง

ขั้นที่ 2 ขั้นคิดจากภาพที่ปรากฏ (Iconic)

ขั้นที่ 3 ขั้นสัญลักษณ์ (Symbolic) เป็นขั้นของการคิดที่สามารถถ่ายทอดเป็นภาษา

จากแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาการสอนแบบจิตปัญญาเน้นตัวผู้เรียน โดยใช้แนวทฤษฎีของพิอาเจท์ในการพัฒนากิจกรรมการสอน ส่วนกลวิธีการสอนให้เป็นไปตามหลักทฤษฎีของบรูเนอร์ การสอนแบบจิตปัญญาเชื่อว่า การจัดกิจกรรมการสอนด้วยการประสานความรู้ใหม่ประสบการณ์ใหม่ต่อเนื่องกับประสบการณ์เดิม ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้มากที่สุด ในขณะเดียวกันการให้คำอธิบายและเสริมความรู้จากครูโดยวิเคราะห์จากกิจกรรมที่ผู้เรียนปฏิบัติ เป็นการขยายแนวคิดตามหลักการของบรูเนอร์ ซึ่งเชื่อว่า ผู้เรียนจะเรียนรู้สูงสุดด้วยการค้นพบจากกิจกรรม หลักการของการสอนแบบจิตปัญญาเชื่อว่า ในการจัดกิจกรรมการสอนใด ๆ ก็ตาม ถ้าต้องการประสิทธิภาพผู้สอนต้องทำให้ผู้เรียนผ่านกิจกรรมการสอน ได้พัฒนาความรู้ทักษะและเจตคติตามจุดประสงค์การเรียน พัฒนากระบวนการคิด มีส่วนร่วมในการเรียน ความสุขในการเรียนสะสมนิสัยรักการเรียนรู้ตลอดชีวิต

4.7 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบจิตปัญญา

พิทักษ์ชาติ สุวรรณไตรย์ (2544:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการจัดกิจกรรมนอกชั้นเรียนเพื่อพัฒนาความสามารถ ด้านมิติสัมพันธ์ สำหรับเด็กปฐมวัย โดยนำการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้แบบจิตปัญญามาใช้ในกิจกรรมนอกชั้นเรียน พบว่า เด็กปฐมวัยมีความสามารถด้านมิติ

สัมพันธ์ ด้านการจำแนกความเหมือนความแตกต่างของวัตถุและการบอกตำแหน่งของวัตถุที่สัมพันธ์กับตำแหน่งของคนเอง มีความแตกต่างกัน ส่วนด้านการบอกความสัมพันธ์ของวัตถุและทิศทางการบอกลักษณะร่วมของวัตถุ การสังเกตและค้นหาวัตถุอย่างมิทิศทางไม่แตกต่างกัน

เยาวนารถ เลาหบรรจง (2545:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาระดับความภาคภูมิใจในตนเองของเด็กปฐมวัย โดยการจัดกิจกรรมการสอนแบบจิตปัญญา มาใช้ในกิจกรรมวงกลมเพื่อพัฒนาความภาคภูมิใจในตนเองของเด็กปฐมวัย พบว่า เด็กปฐมวัยมีความภูมิใจในตนเองสูง หลังจากการจัดกิจกรรมการสอนแบบจิตปัญญาโดยด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง ด้านเห็นคุณค่าผู้อื่น และด้านมีความเชื่อมั่นในตนเองอยู่ในระดับดีมาก ส่วนด้านมีจิตใจดีอยู่ในระดับดี

จันทิมา แซ่อึ้ง (2545:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลการเรียนรู้แบบจิตปัญญาและการใช้สถานการณ์จำลองที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้แบบจิตปัญญาและนักเรียนที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองมีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นและผลการเปรียบเทียบทั้งสองวิธีความคิดสร้างสรรค์ไม่แตกต่างกัน

เสาวนีย์ จันทร์ที (2546:บทคัดย่อ) ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากธรรมชาติตามรูปแบบจิตปัญญาที่มีต่อการรับรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย ผลการศึกษาพบว่า

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากธรรมชาติตามรูปแบบจิตปัญญาหลังการทดลองมีคะแนนเฉลี่ยการรับรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในระดับดีมาก และมีการรับรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสูงขึ้นกว่าก่อนการทดสอบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากธรรมชาติตามรูปแบบจิตปัญญาหลังการรับรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้านการอนุรักษ์ต้นไม้และการอนุรักษ์น้ำสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่มีการับรู้อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้านการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01

สรุปการศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอนแบบจิตปัญญามุ่งให้ผู้เรียนค้นพบความรู้ตามมโนทัศน์ที่ครูกำหนดเป็นหน่วยการสอน จากกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการให้เด็กลงมือปฏิบัติการและการคิดด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่อย่างมีความสุข

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านภาษา การสื่อสาร และการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา พบว่า เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการทางภาษาอย่างรวดเร็ว ซึ่งการเรียนรู้ภาษาของเด็กปฐมวัยมีกระบวนการตามลำดับ ดังนี้ การเลียนแบบ การเอาอย่าง การเลียนแบบพฤติกรรมตอบสนองพร้อมกับสิ่งเร้าหลายตัว การเรียนรู้โดยสัมพันธ์สภาวะ การเรียนรู้แบบถามตอบ การลองผิดลองถูก การถ่ายทอดการเรียนรู้ (ศรีเรือน แก้วกังวาน. 2540:127-133) ซึ่งเด็กที่ได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้องจะทำให้การใช้ภาษามีประสิทธิภาพ โดยภาษาพูดแบบวัจนภาษาหนึ่งที่นำไปสู่การสื่อสารโดยการใช้ถ้อยคำ ซึ่งมีทั้งการพูด การเขียน (หลุย จำปาเทศ. 2533:59) วิธีการพัฒนาการพูดนี้ จะต้องประกอบด้วย การพูดเป็นประโยค ความชัดเจนของการพูด และการพูดอย่างเข้าใจซึ่งมี

วิธีการเรียนการสอนหลายวิธี การเรียนการสอนแบบจิตปัญญามีแนวโน้มของการพัฒนาการพูด โดยหลักของการเรียนการสอนนี้ประกอบด้วย เด็กได้ลงมือปฏิบัติและคิด เด็กได้แสดงออก เด็กต้องเรียนรู้จากการร่วมมือกับกลุ่ม เด็กต้องเรียนรู้จากการค้นพบ และเด็กมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ ซึ่งเชื่อว่าการกระตุ้นเร้าจะช่วยให้เด็กพัฒนาภาษาได้ เพราะจิตปัญญาได้เน้นการใช้ภาษาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอน

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจนำรูปแบบการเรียนการสอนแบบจิตปัญญามาทดลองในการพัฒนาวัจนภาษาให้กับเด็กปฐมวัย เพื่อศึกษาความสามารถของเด็กที่เปลี่ยนไปเมื่อผ่านการทดลองแล้ว ผลที่ได้จากการวิจัยจะช่วยให้ครูได้มีแนวทางของการนำวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบต่างๆ มาใช้เพื่อพัฒนาความสามารถด้านต่าง ๆ ให้เด็กต่อไป

บทที่ 3
วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยมีขั้นตอนดำเนินการศึกษาค้นคว้า เป็นลำดับขั้นดังนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัย อายุระหว่าง 5-6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 ของเครือข่ายที่ 6 อำเภอจอมบึง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 จำนวน 8 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในศึกษาครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัย อายุระหว่าง 5-6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 ของโรงเรียนวัดสูงเนินราษฎรบำรุง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม จำนวน 1 ห้องเรียน มี 15 คน เพื่อกำหนดเป็นกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา
2. แบบประเมินความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษา

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสร้างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสารการสอนแบบจิตปัญญา (2540) และคู่มือการสอนอนุบาลศึกษาแบบจิตปัญญา (2543 และ 2546) ของ รองศาสตราจารย์ ดร.กุลยา ตันติผลาชีวะ

1.2 ศึกษาคู่มือหลักสูตรปฐมวัย พุทธศักราช 2546

1.3 ศึกษาแผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ของคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

1.4 จากการศึกษาเอกสารการสอนแบบจิตปัญญา คู่มือการสอนอนุบาลศึกษาแบบจิตปัญญา คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546 และแผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ของคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ผู้วิจัยได้นำมาจัดแผนการเรียนการสอนแบบจิตปัญญาโดยจำแนกเป็นหัวเรื่อง และจุดประสงค์ของการพัฒนาภาษาดังตาราง 1

ตาราง 1 แผนกำหนดหน่วยการสอน

สัปดาห์	หน่วย	เรื่อง	จุดประสงค์			
			ความเข้าใจในตนเอง	การเป็นประโยชน์ต่อสังคม	การพูดโต้ตอบ	เล่าเรื่อง
1	การดูแลสุขภาพอนามัย	- การล้างมือ	◉	◉		
		- การแปรงฟัน	◉		◉	
		- เสื้อผ้าสะอาด	◉		◉	◉
2	บุคคลต่างๆ ที่หนูรู้จัก	- หมอ	◉	◉	◉	
		- ตำรวจ	◉		◉	◉
		- ทหาร	◉			◉
3	ผัก	- ผักกินใบ	◉	◉		
		- ผักสวนครัว	◉		◉	
		- ผักกินดอก	◉		◉	◉
4	ผลไม้	- ชื่อผลไม้	◉	◉	◉	
		- ผลไม้รอบบ้าน	◉			◉
		- รสชาติของผลไม้	◉		◉	◉
5	ธรรมชาติรอบตัว	- ดอกไม้	◉	◉		
		- ต้นไม้	◉	◉	◉	◉
		- ป่า	◉		◉	◉
6	สัตว์	- สัตว์บก	◉	◉		
		- สัตว์น้ำ	◉	◉	◉	◉
		- สัตว์เลี้ยง	◉		◉	◉

ตาราง 1 (ต่อ)

สัปดาห์	หน่วย	เรื่อง	จุดประสงค์			
			ความเข้าใจภาษา	การพัฒนาเป็นประโยค	การพูดโต้ตอบ	เล่าเรื่อง
7	ปรากฏการณ์ธรรมชาติ	- กลางวัน-กลางคืน	◉	◉	◉	
		- ฤดูกาล	◉		◉	◉
		- รุ้งกินน้ำ	◉			◉
8	การคมนาคม	- การคมนาคมทางบก	◉	◉	◉	
		- การคมนาคมทางน้ำ	◉		◉	◉
		- การคมนาคมทางอากาศ	◉		◉	◉

1.5 เขียนแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา

ในกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญาประกอบด้วยกระบวนการ 6 ขั้นตอน ดังนี้

1.5.1 ศึกษาสภาพและความต้องการของผู้เรียน

1.5.2 กำหนดมโนทัศน์ที่ต้องเรียน

1.5.3 กำหนดจุดประสงค์ที่ต้องการ คือ

1. ส่งเสริมพัฒนาการตามวัย
2. ส่งเสริมจิตนิยม
3. ส่งเสริมพุทธิปัญญา

1.5.4 ออกแบบกิจกรรมการสอนโดยให้การเรียนแต่ละครั้งเด็กได้ปฏิบัติ

1. การปฏิบัติการคิดระหว่างเรียน
2. การแสดงออกระหว่างเรียน ทั้งนี้เพื่อการแสดงผลงานและการมีส่วนร่วมกัน
3. การเรียนรู้แบบร่วมมือ ที่เกิดจากการเรียนรู้ในกลุ่มย่อยที่กำหนดในกิจกรรม
4. การเรียนรู้จากการค้นพบ จากการทำกิจกรรมระหว่างเรียน
5. การก้าวหน้าในการเรียน สังเกตได้โดยครูและผู้เรียนเอง

1.5.5 การดำเนินการสอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นนำ เตรียมเด็กให้พร้อมโดยใช้กิจกรรมต่างๆ เพื่อนำเข้าสู่กิจกรรมการเรียนรู้ ครูบอกจุดประสงค์ของการเรียนรู้

ขั้นสอนครูดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการจัดกิจกรรมที่เน้นให้เด็กลงมือปฏิบัติด้วยความคิด การแสดงออก เรียนรู้แบบร่วมมือ เรียนรู้ด้วยการค้นพบ และมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ โดยในการเรียนแต่ละครั้งเด็กต้องมีกิจกรรมกลุ่ม การนำเสนอผลงาน การประเมินการเรียนร่วมกับครู หรือตั้งคำถามให้เด็กประเมินตนเองและเพื่อน

ขั้นสรุป เด็กและครูร่วมกันสรุปมโนทัศน์เกี่ยวกับสิ่งที่เรียนรู้ด้วยกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ตอบคำถาม เล่าเรื่อง หรือเสนอผลงานตามลักษณะของเนื้อหา

1.5.6 การประเมิน

ประเมินระหว่างสอน ด้วยการสังเกตและตอบคำถามของเด็ก โดยการประเมินครูประเมินตนเอง ประเมินกิจกรรมการเรียนการสอน ว่าเกิดลักษณะกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญาหรือไม่

ประเมินเมื่อเรียนจบ โดยใช้แบบประเมินความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

วิธีการหาคุณภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา

1. นำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา ปรึกษารองศาสตราจารย์ ดร.กุลยา ตันติผลาชีวะ สาขาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผู้คิดค้นรูปแบบการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา ก่อนนำเสนอผู้เชี่ยวชาญพิจารณา เพื่อหาความสอดคล้องระหว่างเนื้อหากับจุดประสงค์ กิจกรรม สื่อการสอนและการประเมิน จำนวน 3 ท่าน คือ

อาจารย์สมมุติ จันสิงคำ	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านวังยาว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3
อาจารย์จิตเกษม ทองนาค	รองผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางประทุนนอก สำนักงานเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร
ดร.ดารารัตน์ อุทัยพยัคฆ์	ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1

2. นำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญาที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ ซึ่งผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญให้มีการแก้ไขปรับปรุง ดังนี้

2.1 ปรับแก้การเขียนมโนทัศน์ของแผนให้ชัดเจน ว่าต้องการให้เด็กเกิดความคิดรวบยอดตามหัวเรื่องเกี่ยวกับอะไร โดยคำนึงว่าต้องเขียนจากสิ่งที่เป็นเรื่องจริง ถูกต้องตามหัวเรื่องหรือความหมายของสิ่งนั้น ๆ

2.2 การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้แผนการสอนแบบจิตปัญญา ให้ปรับแก้บางแผนเขียนไม่ครบจุดประสงค์ทั้ง 3 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย ด้านพัฒนาการ ด้านจิตนิยม และด้านพุทธิปัญญา

2.3 การเขียนกิจกรรมในแผนให้เน้นกิจกรรมเรียนรู้กับกลุ่ม

3. นำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบจิตปัญญา ไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 อายุ 5-6 ปี โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 คน คือ โรงเรียนวัดเขาปิ่นทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 เพื่อศึกษาความเหมาะสมและความชัดเจนของขั้นตอนการจัดกิจกรรม จากการทดลองพบว่ามีข้อที่ต้องปรับปรุง คือ ระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรม ควรปรับให้กระชับกับเวลาปรับกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็กปฐมวัยระดับ 5-6 ปี

4. จัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบจิตปัญญา ที่พร้อมใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

2. การสร้างแบบประเมินความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษา

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างประเมินวัดความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษา ดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวัดและการประเมินความพร้อมในการเรียนของกรรมการพัฒนาหลักสูตรปฐมวัย กระทรวงศึกษาธิการ (2546) การวัดและประเมินแนวใหม่เด็กปฐมวัยของ สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ (2545) เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบประเมินความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษา

2.2 นำข้อมูลที่ได้มาสร้างแบบประเมินความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ทั้งหมดรวม 45 ข้อ ดังนี้

2.2.1 ความเข้าใจภาษา 15 ข้อ

2.2.2 การสร้างประโยค 10 ข้อ

2.2.3 การสนทนาโต้ตอบ 10 ข้อ

2.2.4 ความคล่องภาษา 10 ข้อ

วิธีการหาคุณภาพของแบบประเมินความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษา

1. นำแบบประเมินไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Analysis) ความสอดคล้องกับจุดประสงค์ จำนวน 3 ท่าน คือ

อาจารย์จิตเกษม ทองนาค รองผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางประทุนนอก

	สำนักงานเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร
อาจารย์รัตนาภรณ์ หลีจินตะ	อาจารย์โรงเรียนชุมชนวัดรางบัว
	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1
อาจารย์ยุพิน แย้มพรหม	อาจารย์โรงเรียนบ้านหนองศาลเจ้า
	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1

2. ผู้เชี่ยวชาญลงความเห็นและให้คะแนนแบบประเมิน แล้วนำคะแนนที่ได้มาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างแบบประเมินกับจุดประสงค์ IOC มากกว่า 0.5 ถือว่าใช้ได้ จากการตรวจพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญค่า IOC ของแบบประเมินเท่ากับ 0.67-1.00 ได้ข้อสอบที่คัดเลือกจำนวน 43 ข้อ (ภาคผนวก ง)

3. นำแบบประเมินความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาของเด็กปฐมวัยที่ปรับปรุงไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 อายุ 5-6 ปี โรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 คน แล้วนำผลการตรวจสอบมาให้คะแนนตามเกณฑ์ คือ ตอนที่ 1 ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน และตอนที่ 2-4 ตอบถูกมากกว่า 1 คำตอบได้ 2 คะแนน ตอบถูก 1 คำตอบได้ 1 คะแนน ตอบถูกผิดได้ 0 คะแนนแล้วนำมาวิเคราะห์หาความยากง่าย (P) มีค่าระหว่าง 0.31-0.74 และหาอำนาจจำแนก (r) มีค่าระหว่าง 0.29-0.93 ได้ข้อสอบที่คัดเลือกไว้ใช้จริง จำนวน 31 ข้อ ดังนี้

3.1 ด้านความเข้าใจภาษา จำนวน 10 ข้อ

3.2 ด้านการสร้างประโยค จำนวน 7 ข้อ

3.3 ด้านการสนทนาโต้ตอบ จำนวน 7 ข้อ

3.4 ด้านความคล่องภาษา จำนวน 7 ข้อ

4. นำแบบประเมินที่ได้ไปหาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ โดยใช้สูตร KR- 20 ของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder- Richardson)

6. นำแบบประเมินความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาของเด็กปฐมวัยไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป โดยมีวิธีทดสอบและเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

1) จัดเตรียมสถานที่สอบสำหรับสอบเป็นรายบุคคล

2) ผู้วิจัยสร้างความคุ้นเคยกับเด็กก่อนการทดสอบ

3) ดำเนินการทดสอบ โดยผู้ทำการทดสอบถามคำถามติดต่อกัน 2 ครั้ง

4) เกณฑ์การให้คะแนน ตอนที่ 1 ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนนและตอนที่ 2-4 ตอบถูกมากกว่า 1 คำตอบได้ 2 คะแนน ตอบถูก 1 คำตอบได้ 1 คะแนน ตอบถูกผิดได้ 0 คะแนน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัย One-Group Pretest Posttest Design (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2538:249) ดังตาราง

ตาราง 2 แบบแผนการทดลอง

กลุ่ม	สอบก่อน Pretest	ทดสอบ	สอบหลัง Posttest
ทดลอง	T_1	X	T_2

เมื่อ T_1 แทน การประเมินความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาก่อนการทดลอง

T_2 แทน การประเมินความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาหลังการทดลอง

X แทน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา

ขั้นตอนในการวิจัย

1. ผู้วิจัยทำการประเมินความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาของเด็กปฐมวัย (Pretest) ก่อนการทดลอง
2. ผู้วิจัยดำเนินการทดลองจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา
3. ผู้วิจัยทำการประเมินความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาของเด็กปฐมวัย (Posttest) หลังเสร็จสิ้นการทดลอง
4. นำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติ

การดำเนินการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 ทำการทดลอง 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 30 นาที ทำการทดลองในช่วงเวลา 9.00 น.- 9.30 น. ซึ่งมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีสุ่มแบบกลุ่ม เด็กจำนวน 1 ห้องเรียน มี 15 คน ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 ของโรงเรียนวัดสูงเนินราษฎรบำรุง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1
2. ผู้วิจัยสร้างความคุ้นเคยกับเด็กกลุ่มตัวอย่างในสัปดาห์แรกของการทดลอง เป็นเวลา 1 สัปดาห์

3. ผู้วิจัยทำการประเมินความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาของเด็กปฐมวัย ด้วยแบบประเมินความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาก่อนการทดลอง

4. ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญาตามแผนการจัดกิจกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

5. เมื่อดำเนินการทดลองครบ 8 สัปดาห์ ผู้วิจัยทำการประเมินความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษา ซึ่งเป็นแบบประเมินชุดเดียวกับที่ใช้ประเมินเด็กก่อนการทดลอง

6. นำข้อมูลที่ได้จากการประเมินไปทำการวิเคราะห์ทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

1. หาค่าสถิติพื้นฐานของระดับความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา จำแนกเป็นรายด้าน โดยนำข้อมูลไปหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา เพื่อศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา ด้วยแบบประเมินความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัย โดยใช้การทดสอบทีแบบกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระจากกัน (t – test for Dependent Samples)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการทดสอบและหาคุณภาพเครื่องมือด้วยวิธีการทางสถิติ ดังนี้

1. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ

1.1 หาความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity) ของแบบประเมิน โดยการพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยใช้สูตร (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2545:95)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้อง

$\sum R$ แทน ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

1.2 วิเคราะห์ข้อคำถามเป็นรายข้อ (Item Analysis) เพื่อตรวจสอบหาค่าดัชนีความยากง่าย (Difficulty-Index) ของแบบประเมิน โดยใช้สูตร (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2549:5)

$$P = \frac{R}{N}$$

เมื่อ P แทน ค่าความยากง่าย มีค่าระหว่าง .2 ถึง . 8

R แทน จำนวนผู้ที่ตอบถูก

N แทน จำนวนคนทั้งหมด

1.3 หาค่าอำนาจจำแนกของแบบประเมินวัดความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาของเด็กปฐมวัยด้านการเข้าใจภาษา การสร้างประโยค การสนทนาโต้ตอบ ความคล่องภาษา โดยใช้สูตร (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2549:5)

$$R_{pbis} = \frac{\overline{X}_p - \overline{X}_q}{S_X} \cdot \sqrt{pq}$$

เมื่อ R_{pbis} แทน ค่าอำนาจจำแนก

$\overline{X}_p$ แทน ค่าเฉลี่ยคะแนนรวมในกลุ่มตอบถูก

$\overline{X}_q$ แทน ค่าเฉลี่ยคะแนนรวมในกลุ่มตอบผิด

S_X แทน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของแบบประเมิน

p แทน ค่าความยากง่าย

q = 1 – p

1.4 วิเคราะห์ข้อคำถามเป็นรายข้อ (Item Analysis) เพื่อตรวจสอบค่าอำนาจจำแนก (Discrimination-Index) ของแบบประเมิน โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Coefficient) (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2545:84)

$$r_{XY} = \frac{N\sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{\left[N\sum X^2 - \left(\sum X\right)^2\right]\left[N\sum Y^2 - \left(\sum Y\right)^2\right]}}$$

เมื่อ r_{xy} แทน ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ

n แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

X แทน คะแนนของข้อคำถาม

Y แทน คะแนนผลรวมของข้ออื่น ๆ ที่เหลือทุกข้อ

1.5 การหาความเชื่อมั่นของแบบประเมินความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาของเด็กปฐมวัยด้านการเข้าใจภาษา คำนวณโดยวิธีของคูเดอร์ – ริชาร์ดสัน (Kuder - Richardson) สูตร KR – 20 (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2545:218)

$$r_{tt} = \frac{k}{k-1}\left(1-\frac{\sum pq}{S_t^2}\right)$$

เมื่อ r_{tt} แทน ค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมิน
k แทน จำนวนข้อของแบบประเมิน
p แทน สัดส่วนของผู้ทำแบบประเมินแต่ละข้อถูก
q แทน สัดส่วนของผู้ทำแบบประเมินแต่ละข้อผิด
S_t^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนรวมทั้งฉบับ

1.6 ค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินในการสื่อสารของเด็กปฐมวัยด้านการสร้างประโยคการสนทนาโต้ตอบ ความคล่องภาษาโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2545:131)

$$\alpha = \frac{k}{k-1}\left(1-\frac{\sum S_i^2}{S_t^2}\right)$$

เมื่อ α แทน ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่นของแบบประเมิน
k แทน จำนวนข้อของแบบประเมิน
$\sum S_i^2$ แทน ผลรวมของคะแนนความแปรปรวนเป็นรายข้อ
S_t^2 แทน คะแนนความแปรปรวนของแบบประเมินทั้งฉบับ

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 หาค่าเฉลี่ยโดยใช้สูตร (ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ. 2538:59-73)

$$\overline{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ $\overline{X}$ แทน ค่าคะแนนเฉลี่ย
$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

2.2 หาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน (Standard Deviation) โดยคำนวณจากสูตร (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2538:79) ดังนี้

$$S = \sqrt{\frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ S แทน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน
N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
$\sum X$ แทน ผลรวมคะแนนทั้งหมด
$\sum X^2$ แทน ผลรวมคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการทดลอง โดยคำนวณจากสูตร t – Test แบบ Dependent Samples (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2538:104)

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{N\sum D^2 - \left(\sum D\right)^2}{N-1}}}$$

โดย df = N-1

เมื่อ t แทน ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t-distribution
D แทน ความแตกต่างระหว่างคะแนนแต่ละคู่
N แทน จำนวนคน
$\sum D$ แทน ผลรวมของผลต่างของคะแนนระหว่างก่อนและหลังการทดลอง
$\sum D^2$ แทน ผลรวมของกำลังสองของคะแนนระหว่างก่อนและหลังการทดลอง
และหลังการทดลอง

4. การแปลผลระดับความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษา

การแปลผลระดับความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาของเด็กปฐมวัยในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ กำหนดการแปลผลในภาพรวมและจำแนกรายด้าน ดังนี้

ภาพรวมของความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษา คะแนนเต็ม 52 คะแนน เกณฑ์การให้ผล ดังนี้

คะแนนระหว่าง	40-52	หมายความว่า	มีความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาในระดับดีมาก
คะแนนระหว่าง	27-39	หมายความว่า	มีความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาในระดับดี
คะแนนระหว่าง	14-26	หมายความว่า	มีความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาในระดับพอใช้
คะแนนระหว่าง	0-13	หมายความว่า	มีความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาในระดับปรับปรุง

จำแนกรายด้านของความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษา ด้านความเข้าใจภาษา คะแนนเต็ม 10 คะแนน เกณฑ์การแปลผลแบ่งออกเป็น 4 ช่วงดังนี้

คะแนนระหว่าง	7.51-10.00	หมายความว่า	มีความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาในระดับดีมาก
คะแนนระหว่าง	5.01-7.50	หมายความว่า	มีความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาในระดับดี
คะแนนระหว่าง	2.51-5.00	หมายความว่า	มีความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาในระดับพอใช้
คะแนนระหว่าง	0-2.50	หมายความว่า	มีความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาในระดับปรับปรุง

จำแนกรายด้านของความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษา ด้านการสร้างประโยคการสนทนาโต้ตอบ ความคล่องภาษา คะแนนเต็ม 14 คะแนน เกณฑ์การแปลผลแบ่งออกเป็น 4 ช่วงดังนี้

คะแนนระหว่าง	10.51-14.00	หมายความว่า	มีความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาในระดับดีมาก
คะแนนระหว่าง	7.01-10.50	หมายความว่า	มีความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาในระดับดี
คะแนนระหว่าง	3.51-7.00	หมายความว่า	มีความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาในระดับพอใช้
คะแนนระหว่าง	0-3.50	หมายความว่า	มีความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาในระดับปรับปรุง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากผลการทดลอง และการแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูลให้เข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

n	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
$\overline{X}$	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean)
S.D	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
K	แทน	คะแนนเต็ม
$\overline{D}$	แทน	ค่าความแตกต่างระหว่างคะแนนก่อนและหลังการทดลอง
$S_{\overline{D}}$	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของค่าเฉลี่ยความแตกต่างระหว่างคะแนนแต่ละคู่
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณาจากการแจกแจงที (t-distribution)
**	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำเสนอเป็นลำดับ ดังนี้

1. ผลวิเคราะห์ระดับความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา โดยรวมและรายด้าน

2. ผลเปรียบเทียบระดับความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา โดยรวมและรายด้าน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผลวิเคราะห์ระดับความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา โดยรวมและรายด้าน

การวิเคราะห์ในตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำคะแนนระดับความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา โดยรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านความเข้าใจภาษา ด้านการสร้างประโยค ด้านการสนทนาโต้ตอบ และด้านความ

คล่องภาษา มาวิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\overline{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ปรากฏผลดังตาราง 3

ตาราง 3 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนเฉลี่ยระดับความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญาโดยรวมและรายด้าน

ระดับความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษา	n	K	ก่อนการทดลอง			หลังการทดลอง		
			$\overline{X}$	S.D	ระดับความสามารถ	$\overline{X}$	S.D	ระดับความสามารถ
ความเข้าใจภาษา	15	10	7.80	0.67	ดีมาก	9.87	.35	ดีมาก
การสร้างประโยค	15	14	4.73	1.71	พอใช้	9.00	1.64	ดี
การสนทนาโต้ตอบ	15	14	4.20	1.37	พอใช้	8.47	1.64	ดี
ความคล่องภาษา	15	14	4.47	1.45	พอใช้	8.60	1.80	ดี
โดยรวม	15	52	21.20	4.09	พอใช้	35.93	4.49	ดี

จากตาราง 3 พบว่า เด็กปฐมวัยก่อนได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญามีระดับความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาทั้ง 4 ด้าน มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.20 ถึง 7.80 ซึ่งความเข้าใจภาษา ($\overline{X}$ = 7.80, S.D. = .67) อยู่ในระดับดีมาก ส่วนการสร้างประโยค ($\overline{X}$ = 4.73, S.D. = 1.71) การสนทนาโต้ตอบมีค่า ($\overline{X}$ = 4.20, S.D. = 1.37) และความคล่องภาษา ($\overline{X}$ = 4.47, S.D. = 1.45) อยู่ในระดับพอใช้

เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาทั้ง 4 ด้าน ของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา มีค่าอยู่ระหว่าง 8.47 ถึง 9.87 โดยด้านความเข้าใจภาษา($\overline{X}$ = 9.87 S.D. = .35) อยู่ในระดับดีมาก ส่วนด้านการสร้างประโยค($\overline{X}$ = 9.00, S.D. = 1.64) ด้านความคล่องภาษา($\overline{X}$ = 8.47, S.D. = .67) และด้านการสนทนาโต้ตอบ ($\overline{X}$ = 8.60, S.D. = 1.80) อยู่ในระดับดี

เมื่อพิจารณาความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาโดยรวมของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา พบว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลอง ($\overline{X}$ = 21.20, S.D = 4.09) ส่วนคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลอง ($\overline{X}$ = 35.93, S.D = 4.49)

2. ผลการเปรียบเทียบระดับความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา โดยรวมและรายด้าน

ในตอนนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเปรียบเทียบระดับความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา โดยรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านความเข้าใจภาษา ด้านการสร้างประโยค ด้านการสนทนาโต้ตอบ และด้านความคล่องภาษา โดยนำคะแนนก่อนและหลังการทดลองมาเปรียบเทียบโดยใช้สถิติ t – test for Dependent sample ปรากฏผลดังตาราง 4

ตาราง 4 การเปรียบเทียบระดับความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา โดยรวมและรายด้าน

ระดับความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษา	ก่อนทดลอง		หลังทดลอง		t	P
	$\overline{X}$	S.D	$\overline{X}$	S.D		
ด้านความเข้าใจภาษา	7.80	0.67	9.87	.35	11.37**	.000
ด้านการสร้างประโยค	4.73	1.71	9.00	1.64	10.77**	.000
ด้านการสนทนาโต้ตอบ	4.20	1.37	8.47	1.64	10.77**	.000
ด้านความคล่องภาษา	4.47	1.45	8.60	1.80	9.27**	.000
โดยรวม	21.20	4.09	35.93	4.49	26.50**	.000

** p < .01

จากตาราง 4 พบว่า

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา มีความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษา ได้แก่ ด้านความเข้าใจภาษา ด้านการสร้างประโยค ด้านการสนทนาโต้ตอบ และด้านความคล่องภาษา หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งโดยรวมและรายด้าน

บทที่ 5
สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา ด้านความเข้าใจภาษา การสร้างประโยค การสนทนาโต้ตอบและความคล่องภาษา ผลจากการศึกษา ผู้วิจัยสามารถสรุปผล อภิปรายผล และมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความสามารถทางการใช้ภาษาในการสื่อสารของเด็กปฐมวัยที่ได้รับกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถทางการใช้ภาษาในการสื่อสารของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา

สมมติฐานของการวิจัย

หลังการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา เด็กปฐมวัยมีความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรม

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้แบบจิตปัญญา
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษา ประกอบด้วย ความเข้าใจภาษา การสร้างประโยค การสนทนาโต้ตอบ ความคล่องภาษา

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัย อายุระหว่าง 5-6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 ของเครือข่ายที่ 6 อำเภอจอมบึง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 จำนวน 8 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในศึกษาครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัย อายุระหว่าง 5-6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 ของโรงเรียนบ้านวัดสูงเนินราษฎรบำรุง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม 1 ห้องเรียน จำนวน 15 คน เพื่อกำหนดเป็นกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา
2. แบบประเมินความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษา

วิธีดำเนินการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 ทำการทดลอง 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 30 นาที ทำการทดลองในช่วงเวลา 9.00- 9.30 น. ซึ่งมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีสุ่มแบบกลุ่ม เด็กจำนวน 15 คน ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 ของโรงเรียนวัดสูงเนินราษฎรบำรุง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1
2. ผู้วิจัยสร้างความคุ้นเคยกับเด็กกลุ่มตัวอย่างในสัปดาห์แรกของการทดลอง เป็นเวลา 1 สัปดาห์
3. ผู้วิจัยทำการประเมินความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาของเด็กปฐมวัย ด้วยแบบประเมินความสามารถในการสื่อสารก่อนการทดลอง
4. ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญาตามแผนการจัดกิจกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
5. เมื่อดำเนินการทดลองครบ 8 สัปดาห์ ผู้วิจัยทำการประเมินความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษา ซึ่งเป็นแบบประเมินชุดเดียวกับที่ใช้ประเมินเด็กก่อนการทดลอง
6. นำข้อมูลที่ได้จากการประเมินไปทำการวิเคราะห์ทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาค่าสถิติระดับความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญาจำแนกเป็นรายด้าน โดยนำข้อมูลไปหาค่าเฉลี่ย (Mean) ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
2. เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา เพื่อศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา ด้วยแบบประเมินความสามารถการสื่อสารแบบวัจนภาษาของเด็กปฐมวัย โดยใช้แบบทดสอบที (t) แบบกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระจากกัน (t – test for Dependent Sample)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาของเด็กปฐมวัยหลังการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญาโดยรวมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านความเข้าใจภาษาอยู่ในระดับดีมาก ส่วนด้านการสร้างประโยค การสนทนาโต้ตอบ และความคล่องภาษา อยู่ในระดับดี

2. ระดับความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาของเด็กปฐมวัยหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบจิตปัญญาสูงขึ้นกว่าก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบจิตปัญญา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งโดยรวมและรายด้านทุกด้าน ได้แก่ ด้านความเข้าใจภาษา การสร้างประโยค การสนนาโต้ตอบ และความคล่องภาษา

อภิปรายผล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาพัฒนาความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาของเด็กปฐมวัย โดยใช้การจัดการเรียนการสอนแบบจิตปัญญาของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนวัดสูงเนินราษฎรบำรุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 ซึ่งการศึกษาค้นคว้าปรากฏผลดังนี้

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา หลังการทดลองมีการพัฒนาความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาแตกต่างจากก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ยความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาโดยรวมเท่ากับ 21.20 อยู่ในระดับพอใช้ และหลังการทดลองมีความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาโดยรวมเท่ากับ 35.93 อยู่ในระดับดี แสดงว่าเด็กปฐมวัยมีการพัฒนาความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองและเมื่อจำแนกรายด้าน พบว่ามีการพัฒนาในระดับดีทุกด้าน สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1.1 เด็กได้ลงมือกระทำและคิดหรือปฏิบัติการเรียนรู้โดยตรงจากสื่ออุปกรณ์ที่จัดเตรียมไว้แต่ละกิจกรรม และขณะที่เด็กทำกิจกรรมแบบคนเดียวหรือกับเพื่อนในกลุ่ม เด็กได้ฟัง ได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน เช่น เรื่องผักกินใบ เด็กแต่ละกลุ่มก็จะสำรวจดูในตะกร้าของกลุ่มตนเองว่ามีผักอะไรบ้าง เมื่อครูใช้คำถามกระตุ้นให้คิดว่าผักแต่ละอย่างในตะกร้า เด็ก ๆ ลองดูซิว่าเรารับประทานส่วนไหน เด็กก็จะเริ่มปฏิบัติการคิด ด้วยการสังเกตและสัมผัสผักในตะกร้าแล้วก็ตอบคำถาม ซึ่งขณะนั้นเด็กคนอื่น ๆ ในกลุ่มก็จะช่วยกันตรวจความถูกต้องของคำตอบ ช่วยกันบอกและแสดงความคิดเห็นร่วมด้วย อย่างเช่น เด็กคนหนึ่งเห็นเพื่อนหยิบมะเขือเทศแล้วบอกว่ากินใบเหมือนเพื่อน เด็กคนนั้น พูดบอกว่า “ไม่ใช่ มะเขือเทศนี่มีใบที่ไหน กินทั้งลูกต่างหาก” และครูให้กำลังใจชื่นชมเมื่อพูดแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่นำไปสู่การแก้ไขและพัฒนาไปสู่ความเข้าใจที่ถูกต้อง การเปิดโอกาสให้เด็กได้คิดและลงมือทำนี้ ส่วนหนึ่งต้องมีบรรยากาศสนับสนุน เป็นการ

เรียนสนุกไม่เครียด และไม่แข่งขัน ครูเป็นเพียงผู้กระตุ้นและจูงใจให้เด็กปฏิบัติการเรียนรู้ ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยครูเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือและให้คำปรึกษาเมื่อเด็กเกิดสงสัย เด็กจะสร้างความเข้าใจ สามารถคิด จดจำ รับรู้ และใช้เหตุผล แก้ปัญหาด้วยการลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเองกับเพื่อน การที่เด็กพูดคุยสื่อความคิดของตนเอง แสดงความเข้าใจและสร้างเป็นประโยคที่เชื่อมโยงกับความคิดสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจตนเองได้ สอดคล้องกับ ไวก๊อตสกี(Vygotsky. 2006:Online) กล่าวว่า การเรียนรู้ของเด็กเกิดจากการที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์และใช้ภาษาสื่อสาร และเด็กได้รับการพัฒนาสติปัญญาจากการช่วยเหลือของครูในการขยายขอบเขตการเรียนรู้ ซึ่งการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับสิ่งแวดล้อมสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมและประสบการณ์ใหม่ ก่อให้เกิดการเรียนรู้และค้นพบด้วยตนเอง ทำให้เด็กสร้างความเข้าใจและพัฒนาภาษาของตนเองได้ดี

1.2 เด็กได้แสดงออก เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้พูด ได้แสดงออกอย่างอิสระ การที่เด็กได้รับการยอมรับจากเพื่อนและครูในการแสดงออก จะช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในการคิดและพูดสื่อความคิด ทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น เมื่อเด็กได้รับการส่งเสริมให้แสดงออกและออกมาสรุปหน้าชั้นเรียนร่วมกับเพื่อน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เยาวนาถ เลาหบรรจง (2545:60) ศึกษาพบว่า การใช้การสอนแบบจิตปัญญาเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนพูด สนทนา อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีข้อสรุปของกลุ่มที่เกิดขึ้นจากการคิดอย่างชัดเจน ดังนั้นการให้เด็กได้คิดและแสดงออกอย่างอิสระนอกจากเด็กจะเกิดการเรียนรู้แล้ว ยังเป็นการพัฒนาภาษาในการสื่อสารกับผู้อื่นด้วย

1.3 เด็กได้เรียนรู้แบบร่วมมือด้วยการเรียนร่วมกับกลุ่มเล็ก ๆ 3-5 คน เป็นกิจกรรมที่เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในกลุ่ม เสริมสร้างให้เด็กมีทัศนคติที่ดีและการใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาภาษา ด้วยการสร้างชิ้นงาน และการลงความเห็นของกลุ่มจากการทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกกลุ่ม ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542:24-25) ได้กล่าวว่า การให้เด็กทำงานกลุ่มร่วมกับเพื่อน มีส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคม กระตุ้นให้เด็กแสดงออก เป็นการเพิ่มพูนทักษะทางภาษาและการพูด เพราะเด็กต้องมีปฏิสัมพันธ์กลุ่มและต้องเสนอความคิดเห็นให้กลุ่มยอมรับการวิจารณ์เพื่อหาข้อตกลงร่วมกัน ตัวอย่างเช่น การเรียนรู้เรื่องผลไม้รอบบ้าน นอกจากเด็กได้เรียนรู้ชื่อผลไม้ชนิดต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบบ้านแล้ว เด็กได้แบ่งกลุ่มและสำรวจดูผลไม้ที่เตรียมไว้ให้สามารถนำมาปรุงอาหารอะไรได้ เพื่อเป็นข้อมูลในการลงความเห็นกลุ่มที่จะนำไปประกอบอาหารต่อไป ซึ่งเกิดเป็นความก้าวหน้าจากการเรียนรู้มโนทัศน์ที่เด็กได้จากเรื่องผลไม้รอบบ้าน เห็นได้ว่า การที่เด็กแลกเปลี่ยนความคิด มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันสามารถสรุปความคิดเห็นโดยทุกคนมีส่วนร่วมในแสดงความคิดเห็นที่เด็กถ่ายทอดออกมาเป็นภาษาพูดเพื่อสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจ เด็กจะสามารถใช้ภาษาในการสื่อสารได้ดียิ่งขึ้นด้วยการรับฟังและสนทนาโต้ตอบกับเพื่อนจากการร่วมกิจกรรมกลุ่ม

1.4 เด็กได้เรียนรู้จากการค้นพบ เป็นการค้นพบข้อความรู้จากกิจกรรมการเรียนรู้ที่เด็กคิดและลงมือทำกิจกรรมอย่างอิสระ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน โดยที่เด็กเรียนรู้

อย่างมีความสุขสนุกสนาน และเกิดความประทับใจเมื่อค้นพบคำตอบจากการที่เด็กได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับครูและเพื่อน ซึ่งเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ของเด็ก นอกจากนี้ยังขยายความคิดให้เด็กเกิดความเข้าใจภาษามากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของคัทติ้ง (Cutting. 1989) กล่าวว่าการสอนภาษาให้กับเด็ก ครูต้องเปิดโอกาสให้เด็กเรียนรู้ และค้นพบด้วยตนเองจะทำให้เด็กสามารถพัฒนาการสื่อสารความหมายได้มากขึ้นจากการพบเห็นและคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมใกล้ตัวเด็ก โดยที่เด็กมีข้อมูลในการสนทนาจากประสบการณ์เดิมและเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ เด็กจะสามารถนำเรื่องราวมาสร้างผลงานได้หลากหลายมากขึ้น

1.5 เด็กได้พบความก้าวหน้าจากการเรียนรู้ของตนเอง เด็กได้เรียนรู้จากสิ่งที่ง่ายไปหาสิ่งที่ยากขึ้นตามลำดับ ทำให้ผู้เรียนเห็นความสำเร็จของตนเองเป็นกำลังใจที่ผลักดันให้เด็กมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ต่อไป ลักษณะกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญาเน้นให้เด็กมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ โดยครูเป็นผู้ประเมินและกระตุ้นเด็ก ในการทำกิจกรรมแต่ละครั้งเด็กได้ทบทวนความรู้เดิมก่อนที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ทำให้เกิดมโนทัศน์ที่ชัดเจนและสามารถเรียนรู้สิ่งใหม่ได้ง่ายขึ้น ครูทำการประเมินเด็กตลอดเวลาในระหว่างสอน และเด็กเรียนรู้ในการลองผิดลองถูกและแก้ไขให้ถูกต้อง รู้จักสำรวจและค้นหาคำตอบก่อนที่จะตัดสินใจ เช่น เรื่องเสื้อผ้าสะอาด เด็กได้สังเกต สัมผัส จับต้องกองเสื้อผ้า สามารถจำแนกเสื้อผ้าสกปรกและสะอาดจากรอยเปื้อน กลิ่นไม่พึงประสงค์ เมื่อครูใช้คำถามกระตุ้นว่า “ทำไมเด็กๆ ถึงไม่ใส่เสื้อผ้าสกปรกมาโรงเรียน” เด็กตอบว่า “เพื่อนจะได้เล่นด้วย เพราะสกปรกเพื่อนไม่อยากเล่นด้วย แล้วเหม็นด้วย” เมื่อให้เด็กแต่ละกลุ่มแยกผ้า เด็กในกลุ่มก็จะช่วยกันเลือกระหว่างนั้นเด็กจะมีการพูดแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเลือกเสื้อผ้าสกปรกแยกออกมาได้ถูกต้อง เด็กได้เสนอสิ่งที่คิด ครูและเพื่อนร่วมกันตรวจความถูกผิดเป็นการให้ข้อมูลย้อนกลับ ให้เด็กได้เห็นความสามารถของตนเองและเพื่อนทั้งทางบวกและลบให้เป็นเรื่องปกติ ทำให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อการเรียน สอดคล้องกับ สโตนส์ (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2543:63, อ้างอิงจาก Stones. 1994) ที่กล่าวว่าการป้อนข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยให้เด็กวินิจฉัยตนเองได้ถูกต้อง ซึ่งจากผลการวิจัยของจันทิมา แซ่อั้ง (2545:59-60) พบว่า การใช้สถานการณ์จำลองที่กำหนดให้ใกล้เคียงสภาพจริง เด็กได้สังเกตและแสดงบทบาทสมมุติตามสถานการณ์จำลอง โดยเด็กได้แสดงความคิดเห็น อภิปราย ตอบคำถามจากเรื่องราวที่ได้แสดงและสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ ทำให้เด็กได้ฝึกคิด กล้าแสดงออก และมีประสบการณ์ร่วมเกี่ยวกับสถานการณ์จากเรื่องราวที่เด็กแสดง เด็กเกิดความสนใจและเข้าใจเรื่องราวที่เรียนรู้ได้ยิ่งขึ้น ดังนั้นการที่เด็กได้ตรวจสอบความสามารถของตนเองจากการทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีโอกาสในการฝึกฝนสิ่งได้เรียนรู้จนชำนาญ พร้อมทั้งได้รับการป้อนข้อมูลกลับจากครูและเพื่อนทำให้เด็กเกิดความเข้าใจยิ่งขึ้น เมื่อได้รับการเสริมแรงที่เหมาะสมกับพฤติกรรมการแสวงหาความรู้ สามารถใช้ในการพัฒนาความสามารถในการสื่อสาร เด็กเกิดการเรียนรู้และเข้าใจภาษา รู้จักสร้างเป็นประโยคพูดสื่อความหมายหรือสนทนาโต้ตอบกับผู้อื่น ให้ผู้อื่นเข้าใจเรื่องราวที่เด็กต้องการสื่อสิ่งความคิดออกมาเป็นคำพูดได้

2. จากผลการวิจัยเปรียบเทียบข้อมูลรายด้าน พบว่า แต่ละด้านเด็กมีการพัฒนาความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาสูงขึ้นในระดับดี โดยเฉพาะการเข้าใจความหมายอยู่ใน

ระดับดีมาก การสร้างประโยค การสนทนาโต้ตอบและความคล่องภาษาอยู่ในระดับดี ในขณะที่ก่อนเด็กเข้ามาสู่รูปแบบการเรียนการสอนแบบจิตปัญญาในการวิจัยนี้ อยู่ในระดับดีมากและพอใช้ และคะแนนต่ำกว่าหลังการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญาทำให้ความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกัน การพัฒนาความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา เมื่อพิจารณาผลการศึกษาจำแนกรายด้าน พบว่า หลังการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา เด็กปฐมวัยมีการพัฒนาความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาโดยรวม 4 ด้าน คือ ความเข้าใจภาษา การสร้างประโยค การสนทนาโต้ตอบ และความคล่องภาษา แตกต่างจากก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถอภิปรายในประเด็นแรกได้ว่า ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูผู้สอนได้กำหนดผลการเรียนรู้ที่ชัดเจนสอดคล้องกับการวิจัย ผู้วิจัยกำหนดผลการเรียนรู้ด้วยการพัฒนาความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาแต่ละเรื่องไว้ เช่น การเข้าใจความหมายของคำ การแต่งประโยค การพูดคุยโต้ตอบ และการเล่าเรื่อง โดยเด็กได้ฝึกหัดจากสิ่งที่เด็กคุ้นเคย การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญาที่เป็นการเรียนรู้แบบคิดและปฏิบัติการเรียนรู้จากกลุ่ม ที่เน้นการให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์สนทนาแลกเปลี่ยนความคิด เด็กได้พูด ได้แสดงออก ได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีครูคอยช่วยเหลือให้คำปรึกษาและกระตุ้นให้เด็กพูด สนทนา อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีข้อสรุปของกลุ่มที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน มีวิธีการนำเสนอที่น่าสนใจ และเป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมที่เอื้อต่อการเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเด็กมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของไวก๊อตสกี้ (Viygotsky) เชื่อว่าการเรียนรู้ไม่ใช่พัฒนาการ แต่การเรียนรู้ต้องเสริมสร้างด้วยการมีปฏิสัมพันธ์กัน (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2545:25) เด็กร่วมทำงานเป็นกลุ่มได้ มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ได้ร่วมกันวางแผน และช่วยกันคิดจากการนำผลงานกลุ่มที่เด็กทุกคนมีส่วนร่วมมาแต่งเป็นเรื่องราว ในขณะเดียวกันเด็กมีโอกาสร่วมกันแสดงความคิดเห็นและตอบคำถามไปพร้อม ๆ กัน ทำให้เด็กคิดและมีการสื่อสารปฏิสัมพันธ์กัน (ทิศนา แขมมณี และคณะ. 2536:107)

เมื่อพิจารณาตามหลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา พบว่าลักษณะของกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา สามารถพัฒนาความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาของเด็กปฐมวัย ดังนี้

2.1 การที่เด็กได้นำเสนอ ในข้อกำหนดของการจัดกิจกรรม B มาจาก Behaving well ตามหลักการจิตปัญญา เด็กได้พูด ได้แสดงออกและกล้าแสดงความคิดเห็นของตนเอง ซึ่งลักษณะของการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา จะมีรูปแบบของกิจกรรมที่กระตุ้นให้เด็กทุกคนแสดงออกด้วยการทำกิจกรรมเดี่ยวและกลุ่ม และเด็กสามารถออกมานำเสนอสิ่งที่คิด โดยเด็กจะเกิดความภาคภูมิใจจากการสร้างชิ้นงานของตนเองและของกลุ่มเพื่อออกมานำเสนอผลงาน เช่น การระบายสีภาพผลไม้และตัดภาพออกมารวมกลุ่มกันและสร้างเป็นนิทาน ภาพระบายสีผลไม้ของเด็กจึงเป็นส่วนหนึ่งของนิทานในกลุ่ม เกิดเป็นความภาคภูมิใจและอยากสื่อความคิดความรู้สึกถ่ายทอดออกมาเป็น

คำพูดให้เพื่อนฟัง เริ่มจากการพูดคนละประโยคต่อกันจนเป็นเรื่องราวได้ ซึ่งเป็นการส่งเสริมพัฒนาการสื่อสารให้กับเด็กในระดับต่อไป

2.2 การที่เด็กพูดกับเพื่อน เป็นลักษณะกิจกรรมจิตปัญญา C หรือ Cooperative learning ที่เด็กต้องสนทนากัน เป็นการถ่ายทอดความคิดของเด็กออกมาเป็นคำพูดที่ต้องการที่จะสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจความคิดของตนเอง ซึ่งลักษณะการจัดการเรียนการสอนแบบจิตปัญญาเป็นการจัดกิจกรรมที่เด็กได้เรียนรู้เป็นกลุ่ม ทำให้เด็กต้องมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน คุยกับเพื่อน การใช้ภาษาพูดของเด็กอย่างมีความหมายและพัฒนาไปสู่ความสามารถในการโต้ตอบกับผู้อื่นได้

2.3 การที่เด็กได้ฟังเพื่อน จากกิจกรรม B หรือ การแสดงออกในจิตปัญญาร่วมกับ C และกิจกรรม D ที่เด็กต้องฟัง ต้องสื่อ การฟังเด็กสามารถฟังผู้อื่นให้เข้าใจและตอบคำถามจากสิ่งที่ฟังได้ จากการที่เด็กเรียนรู้การยอมรับความคิดเห็นในขณะปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม และการพูดนำเสนอข้อความรู้ของเพื่อนจากการเล่าการอภิปราย เช่น การที่เด็กอธิบายวิธีการจำแนกดอกไม้ หรือการเล่าเรื่องต่อเนื่องจากผลงานของแต่ละกลุ่ม เมื่อได้เด็กฟังก็จะรับรู้เรื่องราวจากเพื่อน และสะสมสิ่งที่ได้ฟังนำไปเสริมสร้างพัฒนาการทางภาษา เพราะเด็กจะเก็บคำพูดหรือเรื่องราวจากสิ่งที่ฟังมาตีความหมายของคำ และพัฒนาต่อเป็นประโยคเพื่อถ่ายทอดออกมาโดยการพูดสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจได้ ซึ่งการฟังนอกจากจะช่วยให้เด็กพัฒนาแล้วยังสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กด้วย

2.4 การที่เด็กตอบครูและอภิปรายนั้น D และ P เป็นขั้นที่ครูจะถามและอภิปรายเด็กได้เรียนรู้และฝึกการใช้ภาษา โดยผ่านสื่อที่เร้าให้เด็กสนใจจากการได้เห็น ได้ฟัง และสัมผัส โดยการใช้คำถามของครูจะช่วยกระตุ้นให้เด็กได้คิด พูดแสดงความคิดเห็น สนทนา และตอบคำถามได้ เพราะเด็กสามารถเรียนรู้และพัฒนาการสื่อสารจากการสัมผัส การได้ฟัง การโต้ตอบ จากการที่เด็กได้พูดสนทนาบ่อย ๆ ด้วยการพูดโต้ตอบกับผู้อื่น ฝึกการให้เด็กจดจำเรื่องราวและตอบคำถาม เด็กได้เรียนรู้คำศัพท์ เกิดการพัฒนาความคิดภายในตนเองถ่ายทอดเป็นคำพูดเพื่อสื่อสารกับผู้อื่นได้ ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาภาษา และทักษะอื่น ๆ จากกระบวนการสื่อสารตามแนวคิดของสมพร สุทัศนีย์ (2539)

เมื่อเปรียบเทียบความสามารถในการสื่อสารก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา ปรากฏว่าหลังการจัดกิจกรรมเด็กพัฒนาความเข้าใจในภาษาสูงกว่าก่อนการทดลอง ซึ่งเด็กเกิดการเรียนรู้และพัฒนาภาษาจากสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็กและได้รับอิทธิพลจากบุคคลอื่น ซึ่งพัฒนาตามผลของกิจกรรม A-B-C-D-P ที่มีครูคอยประเมินตลอดระยะเช่น เพื่อนและครู โดยเด็กจะสะสมประสบการณ์ทางภาษาทีละน้อยจากการได้รับคำแนะนำจากผู้อื่น พัฒนาสู่ความรู้ความเข้าใจภายในตนเอง สอดคล้องกับกรมวิชาการ (2542:112-113) ที่กล่าวว่าพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็กมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของเด็กอย่างมาก ดังนั้นการที่ครูส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยการยอมรับความคิดเห็น สนใจฟังเมื่อเด็กพูดตอบคำถาม มีการใช้คำถามที่หลากหลายกระตุ้นให้เด็กคิด ด้วยการเปิดโอกาสให้เด็ก พูด สนทนา อภิปราย และเล่าเรื่องราวเป็นการถ่ายทอดความคิดด้วยคำพูด พร้อมทั้งชื่นชมและให้กำลังใจ โดยหลักการจัดกิจกรรมการเรียน

การสอนแบบจิตปัญญา เป็นการให้เด็กลงมือกระทำด้วยการปฏิบัติการคิด เรียนรู้ด้วยตนเองและกับเพื่อน ทำให้เด็กเกิดการค้นพบความรู้ด้วยตนเองและได้รับการสะท้อนผล เด็กจะรู้สึกถึงความก้าวหน้าของตนเองอย่างต่อเนื่อง จึงส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการสื่อสารด้านความเข้าใจภาษาสูงขึ้น หลังการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา ซึ่งกิจกรรมนี้ส่งผลต่อความสามารถของเด็กด้านการสร้างประโยคอยู่ในระดับดีและมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้น ดังที่ พิอาเจท์ (Piget. 1969:103) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์ตรงให้กับเด็กแสดงออกในการคิดและการสนทนาระหว่างเด็กด้วยกันจะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ดีตามศักยภาพ สามารถพัฒนาการสื่อสารได้ดี และเช่นกันก็มีการพัฒนาการสนทนาโต้ตอบในระดับดีและค่าเฉลี่ยสูงขึ้น เนื่องจากเด็กเรียนรู้จากการลงมือทำกิจกรรมด้วยตนเอง จากการทำงานร่วมกับเพื่อน เป็นการสนับสนุนการเรียนรู้และพัฒนาภาษาซึ่งกันและกัน เด็กได้สนทนาซักถามกันขณะทำกิจกรรม การที่ครูใช้คำถามเชื่อมโยงประสบการณ์ของเด็กแต่ละคนให้มาสัมพันธ์กับสิ่งที่ครูถาม เด็กจะเชื่อมโยงความคิดจากประสบการณ์เดิมที่ทำให้เด็กเกิดความกระตือรือร้นในการคิดหาคำตอบอยากแสดงออกตามความคิดของตน ซึ่งระหว่างการเรียนรู้เมื่อเด็กเกิดข้อสงสัยมีการซักถามโต้ตอบ ทำให้เด็กได้ฝึกคิดฝึกถามฝึกพูดบ่อย ๆ เด็กจะนำประสบการณ์ทางภาษาที่สะสมมาในรูปของสัญลักษณ์พัฒนาเป็นคำศัพท์ที่เกิดจากการเรียนรู้นำไปสู่การสร้างเป็นประโยคเพื่อโต้ตอบสื่อความหมายกับผู้อื่นได้มากขึ้น อีกทั้งมีบรรยากาศการเรียนการสอนแบบจิตปัญญาที่เอื้อต่อการพัฒนาการสื่อสารของเด็ก โดยเด็กจะได้ปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและอิทธิพลจากบุคคลที่แวดล้อมตัวเด็กที่เป็นการสนับสนุนการเรียนรู้จากการลงมือกระทำด้วยตนเองร่วมกับเพื่อน ทำให้เด็กค้นพบความรู้จากประสบการณ์ตรงและเกิดความก้าวหน้าในการเรียนรู้ โดยครูเป็นผู้ประเมินและกระตุ้นเด็ก ในการทำกิจกรรมแต่ละครั้งเด็กได้ทบทวนความรู้เดิมก่อนที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ การได้รับการสะท้อนกลับจากผลของการทำงานโดยครูเป็นผู้แนะนำ ทำให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อการเรียนรู้ สอดคล้องกับสุธาภา โชติประดิษฐ์ (2547:12-13) ที่กล่าวถึง บทบาทครูจะช่วยให้เด็กเรียนรู้ด้วยการติดตามสังเกตเด็ก สะท้อนข้อมูลจากการสังเกต โดยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และชื่นชมผลงานเด็ก เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงผลงานของตนและเล่าเรื่องราวความรู้สึกเกี่ยวกับผลงานของตนเอง ดังที่กุลยา ตันติผลาชีวะ (2547:145) กล่าวว่า การเรียนรู้ภาษาขึ้นอยู่กับความสนใจของเด็กและปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม กิจกรรมที่พัฒนาการพูดต้องเริ่มจากง่ายไปยาก เริ่มจากการรู้คำศัพท์ และสอนสร้างเป็นประโยคเมื่อเด็กเข้าใจมากขึ้น จึงเริ่มเชื่อมโยงคำตามความหมายสร้างเป็นประโยคง่าย ๆ ให้เด็กได้ทำกิจกรรมการนทนา เล่าเรื่องเพื่อเด็กจะได้เรียนรู้การพูดเป็นเรื่องราว สามารถบอกได้ว่าใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร สื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจได้ เด็กจึงสามารถเข้าใจภาษา โต้ตอบได้ เรียนรู้ประโยค สื่อให้ผู้อื่นเข้าใจที่นำไปสู่ความคล่องภาษา

ข้อสังเกตที่ได้จากการทำวิจัย

1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา มีลักษณะการจัดกิจกรรมที่เร้าให้เด็กสนใจลงมือปฏิบัติการคิด ผ่านสื่อด้วยกิจกรรมที่หลากหลายด้วยตนเอง ทั้งแบบเดี่ยวและกลุ่ม ทำให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กันเพื่อนและมีบรรยากาศเรียนรู้ที่สนุกสนาน เป็นการส่งเสริมพัฒนาการเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การดำเนินกิจกรรมในระยะแรก เนื่องจากลักษณะของกิจกรรมที่เด็กต้องทำงานกลุ่ม ทำให้เด็กที่ไม่คุ้นเคยกับกิจกรรมลักษณะนี้ ยังไม่ยอมรับการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นโดยยึดตนเองเป็นสำคัญ ครูจึงต้องเตรียมความพร้อมและคอยกระตุ้นให้เด็กร่วมกิจกรรมกับกลุ่ม ด้วยการให้คำปรึกษาและเสริมแรงเมื่อเด็กมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์สามารถร่วมกับเพื่อนทำงานกลุ่ม เมื่อดำเนินกิจกรรมไประยะสัปดาห์ที่สองและสาม สังเกตว่าเด็กมีการเรียนรู้การทำงานกลุ่มร่วมกันดีขึ้น ซึ่งแสดงว่าการเรียนการสอนแบบจิตปัญญาเป็นการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่มและพัฒนาทักษะทางสังคม

3. การพัฒนาการสื่อสารโดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา ครูต้องเป็นผู้กระตุ้นให้เด็กเรียนรู้และพัฒนาภาษาผ่านกิจกรรมเพื่อให้เด็กได้ฝึกการใช้ภาษาและพัฒนาการพูด ดังนั้นครูจำเป็นต้องใช้คำถามให้เด็กได้มีโอกาสพูด อภิปราย แสดงความคิดเห็นอย่างสม่ำเสมอ เป็นการส่งเสริมพัฒนาการใช้ภาษาสื่อสารได้ดีขึ้น ตัวอย่างเช่น ขณะที่เด็กกำลังทำกิจกรรมร่วมสร้างสวนสัตว์ร่วมกับเพื่อน เด็กนำตัวสัตว์มาวางต่อ ๆ กันที่รถ เพื่อนถามว่าทำไมเด็กคนนั้นเอาตัวสัตว์วางหลังรถ และบอกว่า “เราอยากจะวางตรงนี้ โอมวางสัตว์ตรงอื่นซิ” ครูจึงใช้คำถามเพิ่มว่า “แปลกจังทำไมสัตว์ของหนูยืนเรียงกันเป็นแถวหล่ะคะ ไม่เห็นเหมือนสัตว์ที่เพื่อนคนอื่นวางเลย” เด็กตอบว่า “ก็รถมันเต็มแล้วคะ มันขึ้นรถได้ตัวเดียว ตัวอื่นมันเลยต้องต่อแถวรอก่อนพอรถไปส่งตัวนั้นเสร็จก็มันรับตัวต่อไปคะ” ซึ่ง แสดงให้เห็นว่าการใช้คำถามของครู เป็นการช่วยกระตุ้นให้เด็กพูด อภิปราย เพื่อแสดงความคิดเห็นมากขึ้น

4. จากการวิจัยพบว่า การที่เด็กได้สนทนาเกี่ยวกับเรื่องราวที่เรียนเชื่อมโยงจากประสบการณ์เดิมของเด็ก เด็กได้ใช้ภาษาในชีวิตประจำวัน ได้คิด ได้ร่วมทำกิจกรรมเรียนรู้และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกับเพื่อน ทำให้เด็กกล้าพูด กล้าแสดงออกมากขึ้นเนื่องจากเด็กเกิดความคุ้นเคยและไว้วางใจครูทำให้ มีความมั่นใจในการพูดแสดงความคิดเห็น เช่น ในช่วงสัปดาห์ที่ 1-2 ขณะที่ครูใช้คำถามกับเด็กทุกคนเกี่ยวกับกิจกรรมที่เรียนเพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่บทเรียนหรือการทำกิจกรรม อย่างเช่น เรียนเรื่องการแปรงฟัน ครูให้เด็กเลือกแปรงในกลุ่มของตน แล้วถามเด็กทุกคนว่าทำไมเด็ก ๆ ถึงเลือกแปรงอันที่เด็กเลือก เด็กสามารถบอกเหตุผลของแต่ละคนได้ นอกจาก นี้กิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญาเด็กได้แก้ไขข้อผิดพลาดในการใช้ภาษาจากการตรวจสอบร่วมกันโดยมีครูคอยให้คำปรึกษา ทำให้เด็กเรียนรู้และมีความมั่นใจในการใช้ภาษาสื่อสารมากขึ้น ครูยังเป็นบุคคลสำคัญของการเรียนการสอน เช่น วิธีการเรียนการสอนแบบอื่นๆ เพียงแต่ว่ากิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา เน้นปฏิสัมพันธ์เด็กกับเด็กและเด็กกับครู

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การส่งเสริมความสามารถในการสื่อสารของเด็กปฐมวัย ครูต้องคำนึงถึงความพร้อมของเด็กตามวัย ควรเปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้ความคิดอย่างอิสระ สร้างกำลังใจและให้ความช่วยเหลือเมื่อเด็กต้องการ ตลอดจนกระตุ้นให้เด็กกล้าแสดงออกด้วยความมั่นใจ

2. รูปแบบการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา เป็นทางเลือกอีกรูปแบบหนึ่งของครูที่จะนำไปใช้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางภาษาของเด็กปฐมวัย ซึ่งการนำรูปแบบการเรียนการสอนดังกล่าวไปใช้นั้น ครูแต่ละคนอาจปรับปรุงให้มีความเหมาะสมกับสภาพการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนของตน

3. ระหว่างที่ครูดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของรูปแบบการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา ควรมีการประเมินทักษะทางภาษาของเด็กปฐมวัย เช่น การสังเกตทักษะทางภาษาในสภาพจริง การสังเกตผลงาน และการทดสอบ เป็นต้น เพื่อนำข้อค้นพบที่ได้มาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย

1. ควรมีการศึกษาการนำกิจกรรมการเรียนรู้แบบจิตปัญญาเพื่อปลูกฝังความเข้าใจเรื่องคุณธรรมแก่เด็กปฐมวัย

2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาโดยใช้รูปแบบอื่นในการจัดกิจกรรมเรียนการสอน

3. ควรขยายผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาในระดับประถมศึกษาและการศึกษาชั้นที่สูงขึ้น

บรรณานุกรม

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *คู่มือหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 (อายุ 3-6 ปี).* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.

_____. (2546). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546.* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2542). *การเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน 3-5 ขวบ.* กรุงเทพฯ: โชติสุขการพิมพ์.

_____. (2543). *การสอนแบบจิตปัญญา : แนวการใช้การสร้างแผนการสอนระดับอนุบาล.* กรุงเทพฯ: เอดิสัน เพรส โปรดักส์.

_____. (2545). *รูปแบบการเรียนการสอนปฐมวัยศึกษา.* กรุงเทพฯ: เอดิสัน เพรส โปรดักส์.

_____. (2546). *คู่มือการสอนอนุบาลศึกษาแบบจิตปัญญา : การวางแผนการสอนและออกแบบการบ้าน.* กรุงเทพฯ: แม็ค.

_____. (2547). *การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย.* กรุงเทพฯ: เอดิสัน เพรส โปรดักส์.

ขจิตพรรณ ทองคำ. (2536). *การเล่นบทบาทสมมติโดยเด็กมีส่วนร่วมในการจัดสื่อการเล่นที่มีผลต่อการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางและความสามารถทางภาษา.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.

จรรจา สุวรรณทัต; และคณะ. (2529). *อิทธิพลของสังคมต่อการพัฒนาเด็ก.* กรุงเทพฯ: สถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้า.

จรูญ ทองถาวร. (2533). มนุษยสัมพันธ์. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ์.

จิตตินันท์ เดชะคุปต์. (2547-2548,กันยายน – กุมภาพันธ์). การสื่อสารเพื่อพัฒนาเด็กและครอบครัว. *วารสารสำนักงาน ป.ป.ส.* 20(ฉบับที่ 2):40.

จุฬารัตน์ อินนุพัฒน์. (2543). *พัฒนาการทางการพูดของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นมุมบล็อก.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

จันทิมา แซ่อึ้ง. (2545). *ผลการเรียนรู้แบบจิตปัญญาและการใช้สถานการณ์จำลองที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 จังหวัดสระแก้ว.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ดวงเดือน ศาสตรภัทร. (2539). *การเปรียบเทียบทฤษฎีทางพัฒนาการเด็ก.* กรุงเทพฯ:

ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษย์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ทิศนา แขมมณี; และคณะ. (2535). *การเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิด.* กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน.

_____. (2536). *หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กตามวิถีไทย.* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธรรมนูญ นวลจันทร์. (2541). *หัวใจแห่งการศึกษา สำหรับเด็ก ๑-๕ ขวบ.* กรุงเทพฯ: กำแก้วฯ.

ธีรนุช เชยกลิ่นเทศ (2549). *ผลการจัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองต่อการพัฒนาความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัย.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

นภเนตร ธรรมบวร. (2544). *การประเมินผลพัฒนาการเด็กปฐมวัย.* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2549). *การพัฒนากระบวนการคิดในเด็กปฐมวัย.* พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิตยา ประพฤติกิจ. (2539). *การพัฒนาเด็กปฐมวัย.* กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮ้าส์.

นิรันดร์ รอดเอี่ยม. (2531). *การศึกษาพัฒนาการทางภาษาพูดของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาด้วยแบบทดสอบรูปภาพ.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

เนื้อน้อง สนับบุญ. (2541). *ความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์เล่านิทาน.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. (2545). *ประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนาเครื่องมือสำหรับการประเมินการศึกษา (หน่วยที่ 3).* กรุงเทพฯ: สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

_____. (2549). *เอกสารประกอบการเรียนวิชาสัมมนาการวิจัยทางธุรกิจคณะสังคมศาสตร์.* กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ศูนย์ศึกษาตามแนวพระราชดำริ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เบญจมาศ พระธานี. (2540). *วรรณกรรมเด็ก.* พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: บริษัท โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

เบญจะ คำมะสอน. (2544). *ความสามารถด้านการฟังและพูดของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมประสบการณ์การพูดเล่าเรื่องอย่างต่อเนื่องโดยใช้ภาพประกอบ.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

บุษบง ตันติวงษ์. (2535). "*มิติใหม่การสอนระดับปฐมวัย*" ในเอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องนวัตกรรมการสอนภาษาธรรมชาติในการอ่านเขียนของเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ:

บันลือ พฤกษวัน. (2536). *วรรณกรรมกับเด็ก.* พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนพานิช.

พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. (2527). มนุษยสัมพันธ์. กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองสาสน์.

พรรณี ช.เจนจิต. (2528). *จิตวิทยาการเรียนการสอน.* พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์.

พรศักดิ์ ธนพัฒนพงศ์. (2546,กันยายน). การสื่อสารกับการศึกษา : เหรียญสองด้านบนทฤษฎีพื้นฐาน. *วารสารรามคำแหง*. (ฉบับมนุษย์ศาสตร์):166.

พิทักษ์ชาติ ไตรสุวรรณ. (2544). *การจัดกิจกรรมนอกชั้นเรียนเพื่อพัฒนาความสามารถด้านมิติสัมพันธ์สำหรับเด็กปฐมวัย.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

พัชรี สวนแก้ว. (2536). *เอกสารประกอบการสอน จิตวิทยาพัฒนาการและการดูแลเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. ภาษาวิบัติ. (2549, 7 กรกฎาคม). *มติชนรายสัปดาห์*. http://suppiya.multiply.com/journal/item/8.

เยาวนารถ เลาหบรรจง. (2545). *ผลการจัดกิจกรรมการสอนแบบจิตปัญญาที่มีต่อความภาคภูมิใจในตนเองของเด็กปฐมวัย.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

เยาวพา เดชะคุปต์. (2542). *กิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย.* กรุงเทพฯ: แม็ค.

ราชบัณฑิตยสถานของไทย. (2539). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานของไทย. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถานของไทย.

ราศี ทองสวัสดิ์. (ม.ป.ป.). *เด็กควรเรียนอ่านเขียนในชั้นอนุบาลหรือไม่.* กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2538). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา.* พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สุวีริยสาส์น.

ศรียา-ประภัสสร นิยมธรรม. (2541). *พัฒนาการทางภาษา.* กรุงเทพฯ: ภาควิชาการศึกษาพิเศษ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2540). จิตวิทยาพัฒนาการทุกช่วงวัย. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศิริมาศ แก้วเจริญวงษ์. (2541). *สภาพปัญหาการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาสำหรับเด็กปฐมวัยในสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนภาคเหนือ.* วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การประถมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

สยาม ปิยะนราธร. (2539, พฤษภาคม). *"การสื่อความหมาย"* การศึกษาเอกชน. 7(*6*):38-42.

สถิรนันท์ อยู่คงแก้ว. (2541). *ทักษะทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการสรุปกิจกรรมในวงกลมโดยใช้เทคนิคการสร้างสมุดภาพเล่มใหญ่.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

สมพร สุทัศนีย์. (2539). *มนุษยสัมพันธ์.* พิมพ์ครั้งที่ 3. ปัตตานี: โครงการผลิตตำรามหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตปัตตานี.

สมิต สัชฌุกร. (*2527*). *การสื่อสารสำหรับผู้บริหาร.* กรุงเทพฯ: เจริญผล.

สิริมงคล สุวรรณผา. (2546). *ความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์พื้นฐานทางด้านภาษาด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์. (2545). *การวัดและประเมินแนวใหม่ : เด็กปฐมวัย.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2546). *วิถีการเรียนรู้ : คุณลักษณะที่คาดหวังในช่วงวัย.* กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาการเรียนรู้และมาตรฐานการศึกษา.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2533). *เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาเพื่อการสื่อสาร.* ข พิมพ์ครั้งที่ 6. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุทธาภา โชติประดิษฐ์. (2547,กรกฎาคม). ครูปฐมวัยกับกระบวนการเรียนรู้ของเด็ก. *วารสารการศึกษาปฐมวัย.* 8(ฉบับที่ 3):8.

สุวัฒน์ มุทรเมธา. (2535,กุมภาพันธ์-พฤษภาคม). เด็กกับการสื่อสาร. *วารสารสุทธิ ปริทัศน์.* 6(ฉบับที่ 18):89.

เสาวนีย์ จันทร์ที. (2546). *ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากธรรมชาติตามรูปแบบจิตปัญญาที่มีต่อการรับรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

หรรษา นิลวิเชียร. (2535). *ปฐมวัยศึกษาหลักสูตรและแนวปฏิบัติ.* กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

หลุย จำปาเทศ. (2533). จิตวิทยาสัมพันธ์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อรประพิณ กิตติเวช; สุรีย์รัตน์ บำรุงสุข และวิชาติ บูรณะประเสริฐสุข. (2549). *ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อรนุช ลิมตศิริ. (2543). *นวัตกรรมและเทคโนโลยีการเรียนการสอน.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

อารี พันธุ์มณี. (2534). *จิตวิทยาการเรียนการสอน.* กรุงเทพฯ: ต้นอ้อ 1999.

อารี สัณหฉวี. (2535). *นวัตกรรมปฐมวัยศึกษา.* กรุงเทพฯ: สมาคมเพื่อการศึกษาเด็ก.

อุบล เวียงสมุทร. (2538). *ความพร้อมทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการพูดเล่าเรื่องประกอบหุ่นมือ โดยใช้ภาษากลางควบคู่กับภาษาถิ่น และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่าเรื่องประกอบหุ่นมือโดยใช้ภาษากลาง.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

Blood, J.R.W. (1996). *What's in Name? the Role of Name Writing in Children's*

Berlo, David K. (1960). *The Process of Communication.* New York: Holt, Rinehart and Winston. *Literacy Acquisition*. University of Verginia.

Cutting , B. (1989). *Getting Started in Whole language*. Hong Kong: Calorcaft. Edited By Janmes E. Weigand. New Jersey: Prentice – Hall.

Downing, J., & Thackery, D. (1971). Reading Readiness. London: Univercity of London Press.

Essa, E. (1996). Introduction to Early Childhood Education. 2nd ed. Albany: Delmar.

Fontana, D. (1995). *Psychology for Teacher*. 3rd ed Houndwills: Mcmillan Press Ltd.

Honig, AS. (1982). *Language environments for young children:Research in review. Young Children,*38 (1), 56-57.

Kastelorizios, G. (1995). *Contexts that support Language Development in Kindergarten Classroom.* Concordia University.

Miller, Gerald R. (1996*). "On Defining Communication", Speech Teacher*. 6. pp.10-16.

Nieaison, Thomas R. (1957). *"On Defining Communication : Another Step", Journal of Communication.* 26. pp. 88-89.

Piaget, J and Inhelder, B. (1969). *The Psychology of the child.* New York: Weaver. Helen, Basic book.

Vygotsky, L. S. (2006). *Vygotsky's Zone of Proximal Development (ZPD)*. Retrieved June,10,2006,from http://www.kings.edu/kdils/Vygotsky.htm

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

คู่มือการใช้แผนการจัดการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา
ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา

คู่มือการใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา

หลักการและเหตุผล

การสอนแบบจิตปัญญา เป็นวิธีการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเน้นกระบวนการจัดกิจกรรมการสอนที่ผู้เรียนกระทำด้วยความคิด การแสดงออก เรียนรู้แบบร่วมมือ เรียนรู้ด้วยการค้นพบ และมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้มุ่งให้เกิดการตระหนักรู้ตนเอง การเจริญงอกงามทางปัญญา การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดี และการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ในการจัดกิจกรรมการสอนแบบจิตปัญญา มีแนวคิดว่าการสอนเป็นการส่งเสริมปัญญาด้วยการเพิ่มพูนความรู้แก่ผู้เรียนให้สามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ เป็นผู้ที่มีความฉลาดทางปัญญา และอารมณ์ ผู้เรียนเรียนรู้อย่างเข้าใจและจำได้ และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี ทั้งนี้ ครูมีบทบาทในการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่อบอุ่นเพลิดเพลิน แสดงการยอมรับในความสามารถและความแตกต่างของผู้เรียน พร้อมชี้แนะและเสริมข้อความรู้ที่ทำให้ผู้เรียนค้นพบและรู้ด้วยตนเอง

จุดมุ่งหมาย

เพื่อพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาสื่อสารด้านความเข้าใจภาษา การสร้างประโยค การสนทนาโต้ตอบ และความคล่องภาษาของเด็กปฐมวัย

หลักการจัดกิจกรรม

1. กิจกรรมนี้จัดในช่วงกิจกรรมวงกลม
2. การปฏิบัติกิจกรรมดำเนินตามขั้นตอน ดังนี้

2.1 ขั้นนำ

เตรียมเด็กนักเรียนให้พร้อมเรียนโดยจัดกิจกรรมต่างๆเช่นการสนทนาเล่านิทาน ร้องเพลง ปริศนาคำทาย เพื่อนำเข้าสู่บทเรียน ครูบอกจุดประสงค์การเรียน

2.2 ขั้นกิจกรรม

ครูดำเนินกิจกรรมการสอนโดยใช้กระบวนการจัดกิจกรรมที่เน้นกระบวนการคิด การแสดงออก เรียนรู้แบบร่วมมือ เรียนรู้ด้วยการค้นพบ และทราบถึงความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งในการเรียนแต่ละเรื่อง เด็กต้องมีกิจกรรมกลุ่ม การนำเสนอผลงาน และการประเมินการเรียนรู้ร่วมกับครู โดยครูเป็นผู้ประเมินโดยตั้งคำถามให้เด็กประเมินตนเองและเพื่อน

2.3 ขั้นสรุป

เด็กและครูร่วมกันสรุปมโนทัศน์เรื่องที่เรียนที่แสดงความสามารถในการใช้ภาษาสื่อสารด้วยกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ตอบคำถาม สาธิต หรือนำเสนอผลงาน

บทบาทของครู

ในการจัดกิจกรรมการสอนแบบจิตปัญญา ปฏิบัติดังนี้

1. ศึกษาแผนการสอนแบบจิตปัญญาให้เข้าใจอย่างชัดเจนก่อนลงมือจัดกิจกรรม
2. จัดเตรียมสื่ออุปกรณ์ประกอบกิจกรรมให้พร้อม
3. เตรียมความพร้อมของผู้เรียนด้วยกิจกรรมที่ครูเลือกสรรเพื่อนำเข้าสู่เรื่องที่เรียน
4. บอกจุดประสงค์การเรียนและวิธีการสอน
5. ดำเนินกิจกรรมการสอนตามแผน ขณะดำเนินกิจกรรมครูต้องประเมินการเรียนการสอนตลอดเวลา กิจกรรมนั้นกระตุ้นให้คิดหรือไม่ ผู้เรียนได้แสดงออกจริงไหม เกิดการเรียนรู้แบบร่วมมือหรือเปล่า เด็กได้เรียนอะไรเพิ่มเติม
6. ให้ผู้เรียนนำเสนอผลงานกลุ่ม โดยวิเคราะห์ผลงานและสะท้อนข้อมูลกลับให้ผู้เรียนเห็นข้อผิดถูกและข้อความรู้เพิ่มเติม โดยบรรยากาศการเรียนรู้แบบเป็นกันเอง หลีกเลี่ยงการพูดหรือกระทำให้ผู้เรียนคับข้องใจหรืออาย ครูต้องตระหนักในความแตกต่างของผู้เรียนพร้อมยอมรับการช่วยเหลือชี้แนะ และเสริมความรู้ที่ทำให้ผู้เรียนค้นพบและรู้ด้วยตนเองมากที่สุด
7. จูงใจผู้เรียนให้สนใจกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ต้องทำให้ผู้เรียนเห็นว่า ครูเอาใจใส่สิ่งที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนเสมอ พร้อมชี้แนะสิ่งที่นำไปสู่การเรียนรู้ตามจุดประสงค์
8. ใกล้ชิดผู้เรียน ติดตามการเรียนของผู้เรียน เข้าร่วมในการทำงานกลุ่มกับผู้เรียนด้วยการแจกอุปกรณ์ด้วยตนเอง ทำตัวมีส่วนร่วมในกลุ่ม
9. สรุปมโนทัศน์เรื่องที่เรียน
10. เริ่มสอนตรงเวลาและจบตรงเวลาที่กำหนดให้ในแผน

บทบาทของเด็ก

1. ปฏิบัติการคิดและการแสดงออกด้วยตนเองและร่วมกับกลุ่มในการทำกิจกรรมทุกครั้ง
2. นำเสนอผลงาน
3. ประเมินการเรียนรู้ร่วมกับครู

แผนการจัดกิจกรรม
สัปดาห์ที่ 1 ครั้งที่ 1

หน่วยการเรียน การดูแลสุขภาพอนามัย
เรื่อง การล้างมือ
เวลาสอน 30 นาที
มโนทัศน์ มือเป็นส่วนหนึ่งของร่างกายที่ใช้หยิบ จับ และสัมผัสสิ่งต่าง ๆ แล้วต้องล้างมือให้สะอาดก่อนรับประทานอาหาร หรือหลังเข้าห้องน้ำ

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. พัฒนาภาษาและสังคม
2. สนุกกับกิจกรรมการล้างมือ และชอบความสะอาดของมือหลังจากล้างมือ
3. ฝึกการฟังและพูดโต้ตอบ

กิจกรรมการเรียนการสอน

กิจกรรม	สื่อการสอน	ลักษณะการเรียนรู้				
		A	B	C	D	P
ขั้นนำ						
● ครูแจกดอกอัญชันให้เด็กคนละดอก แล้วชวนเด็กร้องเพลงจับปูดำโดยให้เด็กทำท่าขยำมือประกอบ	● เพลงจับปูดำ ● ดอกอัญชัน		●			
● ครูนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการให้เด็กสังเกตว่ามือตนเองเป็นอย่างไร						
ขั้นกิจกรรม						
● ครูคุยกับเด็กว่า ครูมีสบู่ แชมพู ผงซักฟอก น้ำยาล้างจาน ต้องการทำให้มือที่เปื้อนสะอาด จะต้องทำอย่างไรให้เด็กอภิปราย	● สบู่ ● แชมพู ● น้ำยาล้างจาน ● ผงซักฟอก	●				
● ครูให้เด็กเลือกอุปกรณ์ทำความสะอาดมือตามใจชอบคนละ 1 อย่าง จากนั้นครูชวนเด็กไปที่อ่างล้างมือ ซึ่งมี	● อุปกรณ์ เช่น ผ้าเช็ดมือ ฟองน้ำ แปรง เป็นต้น	●	●			

กิจกรรม	สื่อการสอน	ลักษณะการเรียนรู้				
		A	B	C	D	P
อุปกรณ์เพิ่มให้ เช่น ผ้าเช็ดมือ ฟองน้ำ แปรง เป็นต้น ● ครูสังเกตเด็กจะเลือกใช้อะไรและทำอย่างไรกับมือของตนเอง มีปัญหาอะไรให้เด็กเรียนรู้เอง ปฏิบัติเอง		●	●			
● เมื่อเด็กทำความสะอาดมือเสร็จให้เด็กจับคู่กันและตรวจดูว่ามือของเพื่อนสะอาดหรือไม่ ถ้ายังไม่สะอาดให้กลับไปทำให้สะอาด จากนั้นให้ทุกคนชูมือให้เพื่อนและครูช่วยกันตรวจดูอีกครั้งว่าสะอาดหรือไม่		●	●	●	●	
● ครูชวนเด็กเล่นเกมคำถามคำตอบเกี่ยวกับมือฉันสวยสะอาดดี ให้เด็กแบ่งกลุ่มๆละ 3-4 คน ครูเริ่มตั้งคำถามก่อนให้เด็กแต่ละกลุ่มช่วยกันตอบ เมื่อตอบครบทุกกลุ่ม ก็ผลัดให้แต่ละกลุ่มตั้งคำถามบ้าง และกลุ่มอื่นๆ ช่วยกันตอบ ผลัดกันตั้งคำถามและตอบจนครบทุกกลุ่ม		●	●	●	●	
● ครูถามเด็กว่าการตั้งคำถามเราจะพูดอย่างไรบ้าง ให้แต่ละกลุ่มช่วยกันตอบ เพื่อนกลุ่มอื่นและครูช่วยกันตรวจดูว่าแต่ละกลุ่มพูดถูกหรือไม่ ถ้าไม่ถูกให้ช่วยกันแก้ไขให้ถูกต้อง		●	●	●	●	●
ขั้นสรุป ● ให้เด็กสรุปว่ามือของเราใช้ทำอะไรบ้าง และต้องดูแลอย่างไร						●

การประเมิน

1. การพูดคุยของเด็ก
2. ความสนใจในการร่วมกิจกรรมล้างมือ
3. การตั้งคำถามและตอบคำถาม

แผนการจัดกิจกรรม
สัปดาห์ที่ 1 ครั้งที่ 2

หน่วยการเรียน การดูแลสุขภาพอนามัย
เรื่อง การแปรงฟัน
เวลาสอน 30 นาที
มโนทัศน์ การแปรงฟังเป็นการทำความสะอาดฟันด้วยแปรงสีฟัน และยาสีฟันซึ่งทำให้ปากสะอาดและป้องกันฟันผุ

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. พัฒนาภาษา และสังคม
2. สนุกกับการแปรงฟัน และรู้จักการแปรงฟันที่ถูกวิธี
3. ฝึกพูด และเรียนรู้การแต่งประโยค

กิจกรรมการเรียนการสอน

กิจกรรม	สื่อการสอน	ลักษณะการเรียนรู้				
		A	B	C	D	P
ขั้นนำ ● ครูนำแปรงสีฟันหลาย ๆ แบบ มาให้เด็กดู และถามเด็กว่าแปรงแบบไหนที่เด็กนำมาแปรงฟัน เพราะอะไรถึงเลือกแปรงสีฟันแบบนั้น	● แปรงสีฟันหลายแบบ เช่น แปรงใหม่ แปรงที่ใช้แล้ว แปรงเก่า แปรงผู้ใหญ่ แปรงเด็ก เป็นต้น	●	●			
ขั้นกิจกรรม ● ให้เด็กแบ่งกลุ่ม ๆ ละ ประมาณ 3 คน ครูแจกถาดที่มีแปรงสีฟันหลายแบบ และยาสีฟันหลายแบบ ให้เด็กเลือกใช้ในการแปรงฟัน ระหว่างเด็กทำกิจกรรม ครูถามเด็กว่า ทำไมเด็กถึงเลือกแปรงสีฟันแบบนั้น และเพราะอะไรถึงเลือกยาสีฟันแบบนั้น ● ให้เด็กในกลุ่มช่วยกันดูว่าเพื่อนเลือกแปรงสีฟันได้ถูกต้องหรือไม่ ถ้าไม่	● ยาสีฟันหลายแบบ เช่น ยาสีฟันเด็ก ยาสีฟันผู้ใหญ่ ยาสีฟันที่มีส่วนผสมของเกลือ	●	●	●		
				●	●	

กิจกรรม	สื่อการสอน	ลักษณะการเรียนรู้				
		A	B	C	D	P
ถูกต้อง ให้แก้ไขให้ถูกต้อง ครูถามเด็กถึงวิธีแปรงฟันที่ถูกต้องเป็นอย่างไร ให้เด็กตอบทุกคนจนครบ						●
● ครูนำฟันจำลอง และแปรงมาสาธิตวิธีการแปรงฟันที่ถูกต้องให้เด็กดู	● ฟันจำลอง ● แปรงสีฟัน					
● เด็กทุกคนนำแปรงสีฟันที่บีบยาสีฟันตามที่เด็กๆ เลือก และไปแปรงฟัน เมื่อแปรงฟันเสร็จให้เพื่อนในกลุ่มช่วยดูความสะอาดของฟัน		●	●	●		
● ครูชวนเด็กเล่นเกมเรียงลำดับขั้นตอนการแปรงฟันให้ถูกต้องโดยแบ่งกลุ่ม 3-4 คน แจกชุดรูปภาพกลุ่มละ 1 ชุด เมื่อเสร็จครูเฉลยภาพเรียงลำดับขั้นตอนการแปรงฟันบนกระดานให้เด็กตรวจของกลุ่มตัวเองว่าถูกต้องหรือไม่	● เกมเรียงลำดับภาพขั้นตอนการแปรงฟัน	●	●	●	●	
● ให้แต่ละกลุ่มเลือกภาพจากเกม 1 ภาพ และช่วยกันแต่งประโยคจากภาพ ใครเสร็จก่อนให้ออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน เด็กกลุ่มอื่นและครูช่วยกันตรวจดูว่าเป็นประโยคหรือไม่ ว่าประโยคต้องเป็นอย่างไร (บอกว่าใครทำอะไร อาจจะบอกด้วยว่าที่ไหน หรือเป็นอย่างไรด้วยก็ได้) ถ้ายังไม่สมบูรณ์ให้ช่วยกันแก้ไขจนถูกต้อง	● ภาพจากเกมเรียงลำดับขั้นตอนการแปรงฟัน	●	●	●	●	●
ขั้นสรุป ● ครูให้เด็กสรุปว่าเราแปรงฟันเพราะอะไร						●

การประเมิน

1. การพูดแสดงความคิดเห็นและตอบคำถาม
2. การร่วมกิจกรรมแปรงฟัน
3. การเรียงบัตรภาพขั้นตอนการแปรงฟัน
4. การแต่งประโยค

แผนการจัดกิจกรรม
สัปดาห์ที่ 1 ครั้งที่ 3

หน่วยการเรียน การดูแลสุขภาพอนามัย
เรื่อง เสื้อผ้าสะอาด
เวลาสอน 30 นาที
มโนทัศน์ การแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่ซักและรีดเรียบร้อยแล้ว จะทำเรารู้สึกสดชื่นและสุขภาพดี คนอยากเป็นมิตรและอยู่ใกล้

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. พัฒนาสังคม และกล้ามเนื้อมัดใหญ่
2. สนุกกับการเรียนรู้วิธีการทำความสะอาดผ้าด้วยการซัก
3. ฝึกพูดโต้ตอบ และพูดเล่าเรื่อง

กิจกรรมการเรียนการสอน

กิจกรรม	สื่อการสอน	ลักษณะการเรียนรู้				
		A	B	C	D	P
ขั้นนำ ● ครูบอกให้เด็กนำเสื้อผ้าที่เด็กเตรียมมาจากบ้านออกมา และให้เด็กทุกคนสังเกตดูว่า เสื้อผ้าของเด็กแต่ละคนเป็นอย่างไร ● ครูถามเด็กว่า เด็กชอบคนที่แต่งกายเป็นอย่างไร ให้เด็กตอบจนครบทุกคน	● เสื้อผ้าที่เด็กเตรียมมาจากบ้าน	●				
ขั้นกิจกรรม ● ครูบอกเด็กว่า ครูก็เตรียมเสื้อผ้ามา 1 ตะกร้า เหมือนกัน และครูชวนเด็กมาเล่นเกมแยกเสื้อผ้า โดยครูนำเสื้อผ้าที่ครูเตรียมมา และเด็กเตรียม	● เสื้อผ้าที่ครูเตรียมมา 1 ตะกร้า					

กิจกรรม	สื่อการสอน	ลักษณะการเรียนรู้				
		A	B	C	D	P
มารวมกัน ● เสร็จแล้วครูบอกกับเด็กว่า ครูแบ่งกองผ้าไว้หลายกอง ใครสนใจกองไหนให้ไปกองนั้น กองละ 3-4 คน เสร็จแล้วให้เด็กแยกผ้าที่สะอาดกว่าออกจากผ้าที่สกปรก ให้ช่วยกันคิดช่วยกันตอบ	● เสื้อผ้าที่ครูเตรียมมา 1 ตะกร้า	●	●	●		
● ครูให้เด็กแต่ละกลุ่มออกมาเล่าวิธีการแยกผ้าสะอาดออกจากผ้าสกปรก ให้ช่วยกันคิดและช่วยกันตอบ		●	●	●	●	
● ครูเฉลยพร้อมกันโดยให้เด็กช่วยกันตรวจสอบว่าตนเองแยกถูกต้องหรือไม่						
● ครูถามให้เด็กตอบว่าวิธีทำให้ผ้าสะอาดต้องทำอย่างไร (คือการนำไปซัก)		●				
● ให้เด็กแต่ละกลุ่มนำผ้าสกปรกในกลุ่มของตนไปซัก และตาก โดยครูใช้คำถามให้เด็กแต่ละกลุ่มช่วยกันตรวจดูผ้าที่ซักว่าสะอาดหรือไม่ ถ้ายังไม่สะอาดจะทำอย่างไร และเวลาตาก ตากผ้าอย่างไร ผ้าจึงไม่ยับ ให้เด็กคิดเองเรียนรู้เอง	● บริเวณซักผ้า ● อุปกรณ์ซักผ้า ได้แก่ ผงซักฟอก กะละมัง แปรงซักผ้า ถังน้ำ ตะกร้าผ้า	●	●	●		
● เมื่อทุกกลุ่มตากผ้าเสร็จแล้วให้เด็กสังเกตว่าผ้าราวไหนซักได้สะอาดและตากผ้าได้เรียบร้อย และให้กลุ่มนั้นออกมาเล่าให้เพื่อนฟังว่ากลุ่มของตนมีวิธีการซักและตากผ้าอย่างไร	● ราวตากผ้า ● ไม้แขวนเสื้อ ● ไม้หนีบผ้า			●	●	●
● ครูถามเด็กว่าถ้าผ้าแห้งแล้วทำอย่างไรถึงจะเรียบสวย ให้เด็กตอบทุกคน			●		●	

กิจกรรม	สื่อการสอน	ลักษณะการเรียนรู้				
		A	B	C	D	P
ขั้นสรุป • ครูและเด็กช่วยกันสรุปเสื้อผ้าสะอาดต้องทำอย่างไร						●

การประเมิน

1. การพูดคุย และตอบคำถาม
2. การแยกผ้า และทำกิจกรรมร่วมกัน
3. การพูดเล่าเรื่อง

ภาคผนวก ข

คู่มือดำเนินการประเมิน
ความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาของเด็กปฐมวัย

ตัวอย่างแบบประเมิน
ความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาของเด็กปฐมวัย

คู่มือดำเนินการประเมินวัดความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษา ของเด็กปฐมวัย (อายุ 5-6 ปี)

คำชี้แจง

1. แบบประเมินชุดนี้ใช้เพื่อประเมินความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาของเด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 (อายุ 5-6 ปี) ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา
2. การดำเนินการประเมิน ให้มีผู้ดำเนินการประเมิน 1 คน
3. แบบประเมินความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษา แบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ความเข้าใจภาษา จำนวน 10 ข้อ โดยให้เด็กดูรูปภาพและฟังคำที่ครูอ่านแล้วทำเครื่องหมายกากบาท

ตอนที่ 2 การสร้างประโยค จำนวน 7 ข้อ โดยการพูดด้วยประโยคที่สมบูรณ์เป็นเรื่องราวได้สอดคล้องกับภาพ

ตอนที่ 3 การสนทนาโต้ตอบ จำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 4 ความคล่องภาษา จำนวน 7 ข้อ

วิธีดำเนินการประเมิน

1. ผู้ดำเนินการประเมินเตรียมการประเมิน ดังนี้

1.1 ตรวจจำนวนแบบประเมินให้ครบถ้วน และเขียนชื่อ นามสกุล ของผู้รับการทดสอบเตรียมไว้ให้พร้อม

1.2 ศึกษาแบบประเมินและคู่มือจนเข้าใจกระบวนการทั้งหมด จนสามารถใช้คำอธิบายได้ถูกต้อง ชัดเจน

1.3 จัดสถานที่ในการประเมินให้มีสภาพสะดวกสบาย จัดโต๊ะและเก้าอี้ให้เหมาะสมกับผู้รับการประเมิน

1.4 เตรียมการประเมิน ดังนี้

1.4.1 แบบประเมินและคู่มือประเมินอย่างละ 1 ชุด

1.4.2 นาฬิกาที่มีความเที่ยงตรง 1 เรือน

1.4.3 ดินสอที่มีคุณภาพ สีเข้มชัดเจน

1.5 ก่อนทำการประเมินจัดให้ผู้รับการประเมิน ดื่มน้ำและเข้าห้องน้ำให้เรียบร้อย

1.6 ผู้ดำเนินการประเมินต้องแสดงความเป็นกันเอง ทำให้ผู้รับการประเมินไม่กังวล มีความมั่นใจ และร่วมมือทำแบบประเมินเป็นอย่างดี

1.7 ผู้ดำเนินการประเมินแนะนำการเขียนเครื่องหมายกากบาท (x) ให้เด็ก โดยเขียนอย่างชัดเจน บนกระดานดำ

2. ดำเนินการประเมินตามขั้นตอน ดังนี้

2.1 ดำเนินการประเมินทีละ 1 แบบประเมิน

2.2 ให้ผู้รับการประเมินเปิดทีละหน้า และทีละข้อ โดยใช้กระดาษปิดข้ออื่นไว้

2.3 ผู้ดำเนินการประเมินอ่านแบบประเมินข้อละ 2 ครั้ง

2.4 เมื่อจบ 1 ตอน ให้เด็กพักประมาณ 5 นาที

2.5 ให้เขียนชื่อ นามสกุล ที่หน้าปกแบบประเมินของผู้รับการประเมินทุกคน ให้เรียบร้อยก่อนดำเนินการประเมินทุกครั้ง

แบบประเมินความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาของเด็กปฐมวัย

<u>ตอนที่ 1</u> ความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาด้านความเข้าใจภาษา

จุดมุ่งหมาย เพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจความหมายของคำตามภาพได้

การให้คะแนน ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน

เวลาในการประเมิน ข้อละ 1 นาที

ลักษณะแบบประเมิน เป็นข้อสอบปรนัยเลือกตอบ 3 ตัวเลือก

จำนวนข้อสอบ จำนวน 10 ข้อ

คำชี้แจง

1. แบบประเมินฉบับนี้เป็นแบบประเมินรายบุคคล
2. ให้นักเรียนดูภาพทีละข้อแล้วตอบว่ามีภาพอะไรบ้าง
3. ครูอ่านคำถามทีละข้อแล้วให้นักเรียนกากบาทับภาพที่ตรงกับความหมายของคำตอบ

แบบประเมินความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษา

<u>ตอนที่ 1</u> ความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาด้านความเข้าใจภาษา

คำสั่ง ให้นักเรียนกากบาท (x) ภาพที่ตรงกับความหมายของคำ

1. ภาพใดเป็นสิ่งที่ใช้สำหรับทำความสะอาดร่างกาย

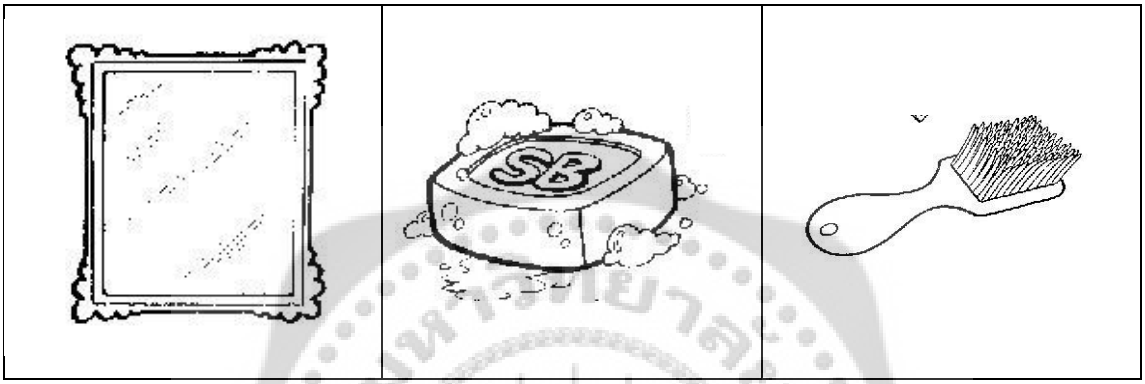

2. ใครเป็นคนจับผู้ร้ายหรือคนผิดมาลงโทษ

3. ภาพใดที่เรารับประทานใบและสามารถนำมาปรุงอาหาร

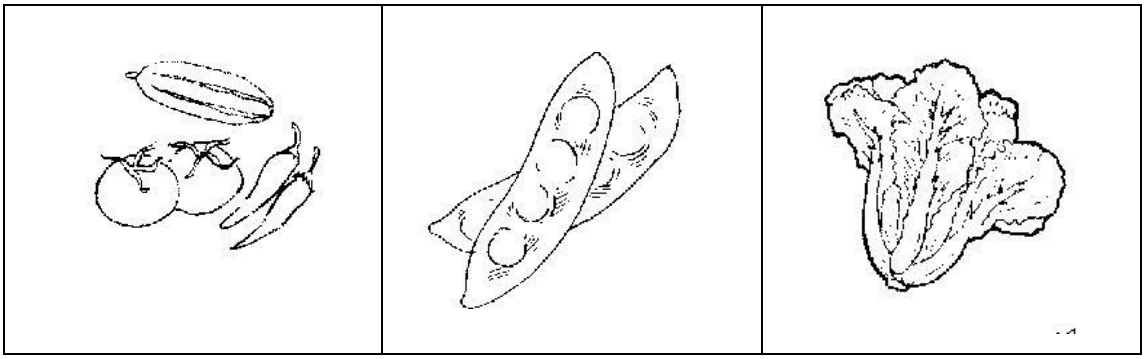

แบบประเมินความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาของเด็กปฐมวัย

<u>ตอนที่ 2</u>	ความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาด้านการสร้างประโยค
จุดมุ่งหมาย	เพื่อประเมินความสามารถด้านการพูดด้วยประโยคที่สมบูรณ์ เป็นเรื่องราวได้สอดคล้องกับภาพ
การให้คะแนน	แต่งประโยคได้สมบูรณ์สอดคล้องกับภาพได้ 2 ประโยคหรือมากกว่านั้น ได้ 2 คะแนน แต่งประโยคได้สมบูรณ์สอดคล้องกับภาพได้ 1 ประโยคได้ 1 คะแนน แต่งประโยคขาดความสมบูรณ์ไม่สอดคล้องกับภาพได้ 0 คะแนน
เวลาในการประเมิน	ข้อละ 1 นาที
ลักษณะแบบประเมิน	แต่งประโยคจากภาพที่กำหนดให้
จำนวนข้อสอบ	จำนวน 7 ข้อ
คำชี้แจง	1. แบบประเมินฉบับนี้เป็นแบบประเมินรายบุคคล 2. ให้นักเรียนดูภาพทีละข้อแล้วแต่งประโยคปากเปล่า ให้สอดคล้องกับภาพ

แบบประเมินความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษา

<u>ตอนที่ 2</u> ความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาด้านการสร้างประโยค

คำสั่ง ให้นักเรียนดูรูปภาพแล้วแต่งประโยคให้เกี่ยวข้องสอดคล้องกับภาพ ว่ามีใครทำอะไรบ้าง

1.

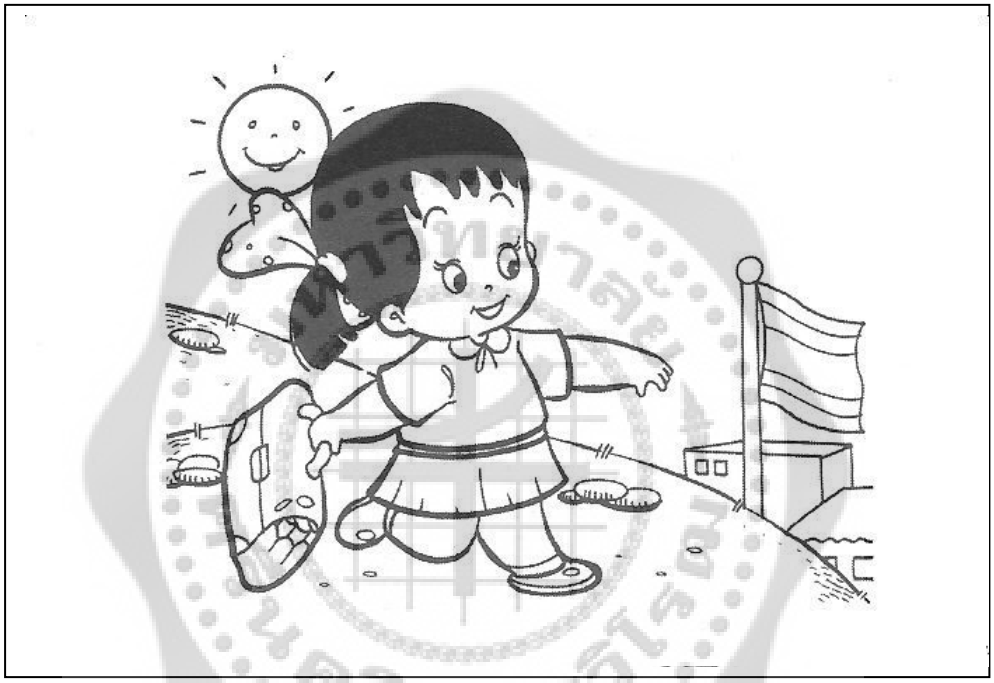

2.

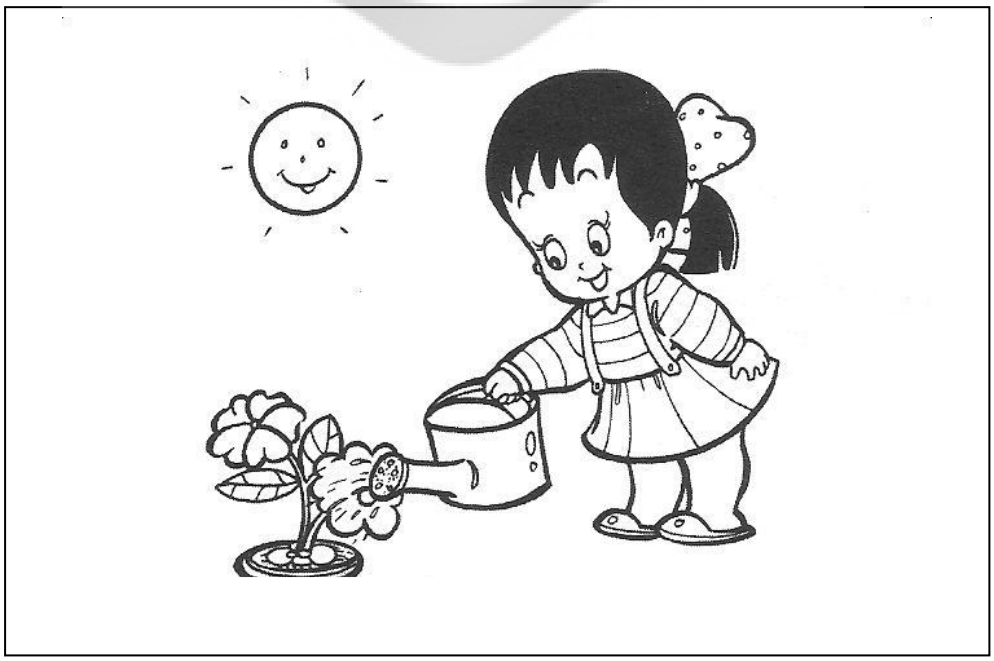

แบบประเมินความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาของเด็กปฐมวัย

<u>ตอนที่ 3</u> ความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาด้านความคล่องภาษา

จุดมุ่งหมาย เพื่อประเมินความสามารถด้านการเล่าเรื่องด้วยการใช้ประโยคที่ถูกต้องและได้ใจความ มีการลำดับเรื่องราวที่บอกให้รู้ว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน ได้สอดคล้องกับภาพ

การให้คะแนน ตอบคำถามเป็นประโยคได้สมบูรณ์สอดคล้องกับภาพได้ 2 ประโยคหรือมากกว่านั้น ได้ 2 คะแนน

แต่งประโยคได้สมบูรณ์สอดคล้องกับภาพได้ 1 ประโยคได้ 1 คะแนน

แต่งประโยคขาดความสมบูรณ์ไม่สอดคล้องกับภาพได้ 0 คะแนน

เวลาในการประเมิน ข้อละ 1 นาที

ลักษณะแบบประเมิน เล่าเรื่องจากภาพที่กำหนดให้

จำนวนข้อสอบ จำนวน 7 ข้อ

คำชี้แจง

1. แบบประเมินฉบับนี้เป็นแบบประเมินรายบุคคล
2. ให้นักเรียนดูภาพทีละข้อแล้วเล่าเรื่องให้สอดคล้องกับภาพที่กำหนดให้

แบบประเมินความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษา

<u>ตอนที่ 3</u> ความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาด้านการสนทนาโต้ตอบ

คำสั่ง ให้นักเรียนดูรูปภาพแล้วตอบคำถาม

1. ทำไมเด็กผู้ชายคนนี้จึงต้องให้หมอตรวจร่างกาย

2. เมื่อเด็กๆ ปลูกต้นไม้เสร็จแล้ว เหตุการณ์ต่อไปจะเป็นอย่างไร

แบบประเมินความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาของเด็กปฐมวัย

<u>ตอนที่ 4</u> ความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาด้านความคล่องภาษา

จุดมุ่งหมาย เพื่อประเมินความสามารถด้านการเล่าเรื่องด้วยการใช้ประโยคที่ถูกต้องและได้ใจความ มีการลำดับเรื่องราวที่บอกให้รู้ว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน ได้สอดคล้องกับภาพ

การให้คะแนน เล่าเรื่องเป็นประโยคได้สมบูรณ์สอดคล้องกับภาพได้ 2 ประโยคหรือมากกว่านั้น ได้ 2 คะแนน
แต่งประโยคได้สมบูรณ์สอดคล้องกับภาพได้ 1 ประโยคได้ 1 คะแนน
แต่งประโยคขาดความสมบูรณ์ไม่สอดคล้องกับภาพได้ 0 คะแนน

เวลาในการประเมิน ข้อละ 1 นาที

ลักษณะแบบประเมิน เล่าเรื่องเป็นประโยคได้สมบูรณ์สอดคล้องกับภาพได้ 2 ประโยคหรือมากกว่านั้นได้ 2 คะแนน
เล่าเรื่องเป็นประโยคได้สมบูรณ์สอดคล้องกับภาพได้ 1 คะแนน
เล่าเรื่องเป็นประโยคที่ขาดความสมบูรณ์ไม่สอดคล้องกับภาพได้ 0 คะแนน

จำนวนข้อสอบ จำนวน 7 ข้อ

คำชี้แจง
1. แบบประเมินฉบับนี้เป็นแบบประเมินรายบุคคล
2. ให้นักเรียนดูภาพทีละข้อแล้วเล่าเรื่องให้สอดคล้องกับภาพที่กำหนดให้

แบบประเมินความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาของเด็กปฐมวัย

<u>ตอนที่ 4</u> ความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาด้านความคล่องภาษา

คำสั่ง ให้นักเรียนดูรูปภาพแล้วเล่าเรื่องให้สอดคล้องกับภาพ

1.

2.

ภาคผนวก ค

ตารางบันทึกคะแนนการประเมินความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษา ของเด็กปฐมวัยก่อน-หลังการทดลอง

ตารางบันทึกคะแนนการประเมินความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษาของเด็กปฐมวัยภาษา ก่อน-หลังการทดลอง

คนที่	คะแนนประเมินความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษา									
	ก่อนทดลอง					ก่อนทดลอง				
	ความเข้าใจภาษา (10)	การสร้างประโยค (14)	การสนทนาโต้ตอบ (14)	ความคล่องภาษา (14)	คะแนนเต็ม 52	ความเข้าใจภาษา (10)	การสร้างประโยค (14)	การสนทนาโต้ตอบ (14)	ความคล่องภาษา (14)	คะแนนเต็ม 52
1	8	6	7	6	27	10	11	9	10	40
2	9	7	5	6	27	10	11	9	11	41
3	9	7	6	7	29	10	12	11	11	44
4	7	6	4	7	24	10	10	10	9	39
5	8	4	4	3	19	10	10	8	9	37
6	7	3	5	3	18	9	7	8	7	31
7	7	3	2	3	15	10	7	7	6	30
8	7	3	4	5	19	10	7	7	7	31
9	8	7	5	4	24	9	8	11	10	38
10	7	6	4	4	21	10	10	10	11	41
11	8	6	3	3	20	10	7	10	10	37
12	8	4	3	3	18	10	9	7	7	33
13	8	3	2	4	17	10	8	6	7	31
14	8	3	5	4	20	10	9	7	7	33
15	8	3	4	5	20	10	9	7	7	33
รวม	**117**	**71**	**63**	**67**		**148**	**135**	**127**	**141**	

ภาคผนวก ง

ตารางแสดงการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับจุดประสงค์ IOC

ตารางแสดงการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับจุดประสงค์ IOC

ความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษา	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3	IOC
ตอนที่ 1 ความเข้าใจภาษา				
1.ภาพใดเป็นภาพที่เด็กผู้ชายกำลังล้าง	1	1	1	1.00
2.ภาพใดเป็นสิ่งที่ใช้สำหรับทำความสะอาดร่างกาย	1	1	1	0.67
3.ภาพใดเป็นภาพการทำความสะอาดร่างกาย	0	0	1	0.33
4.ใครเป็นคนจับผู้ร้ายหรือคนผิดมาลงโทษ	1	1	1	1.00
5.ภาพใดที่เรารับประทานใบและนำมาปรุงเป็นอาหาร	1	1	1	1.00
5.ภาพใดเป็นผักรับประทานดอก	1	1	1	1.00
6.ภาพใดเป็นส่วนของต้นไม้ที่มีหน้าที่ดูดอาหาร	1	1	1	1.00
7.ภาพใดเป็นผลไม้ที่มีรสชาติคล้ายน้ำตาล	1	1	1	1.00
8.ภาพใดเป็นสัตว์ที่ใช้ชีวิตอยู่ในน้ำ	1	1	1	1.00
9.สัตว์ชนิดใดเรานำมาเลี้ยงที่บ้านได้	1	1	1	1.00
10.ภาพใดเป็นกิจกรรมตอนกลางคืนอุปกรณ์ใดเหมาะสำหรับนำมาใช้ในฤดูร้อน	1	1	1	1.00
11.ภาพใดเป็นกิจกรรมที่เราทำในเวลากลางคืน	1	0	1	0.67
12.สัตว์ชนิดใดที่สามารถนำมาเลี้ยงในบ้าน	1	1	1	1.00
13.ภาพใดเป็นยานพาหนะที่ใช้เดินทางบนบก	1	1	1	1.00
15.เรานั่งเรือโดยสารบนเส้นทางแบบใด	1	0	0	3.33
ตอนที่ 2 การสร้างประโยค				
1. รูปภาพที่1	1	1	1	1.00
2. รูปภาพที่2	1	1	1	1.00
3. รูปภาพที่3	1	1	1	1.00
4. รูปภาพที่4	0	1	1	0.67
5. รูปภาพที่5	1	1	1	1.00
6. รูปภาพที่6	1	1	1	1.00
7. รูปภาพที่7	1	1	1	1.00
8. รูปภาพที่8	1	1	1	1.00
9. รูปภาพที่9	1	1	1	1.00
10.รูปภาพที่10	1	1	0	0.67

ความสามารถทางภาษา	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3	IOC
ตอนที่ 1 การสนทนาโต้ตอบ				
1.เพราะเหตุใดเด็กผู้ชายคนนี้จึงต้องให้หมอตรวจร่างกาย	1	1	1	1.00
2.เมื่อเด็กผู้หญิงปลูกต้นไม้เสร็จเหตุการณ์ต่อไปจะเป็นอย่างไร	1	1	1	1.00
3.หลังจากที่เด็กทิ้งเปลือกกล้วย เหตุการณ์ต่อไปจะเกิดอะไรขึ้น	1	0	1	0.67
4.เพราะอะไรจึงเกิดเหตุการณ์ในภาพขึ้น	1	1	1	1.00
5.เด็กเดินมาที่ท่าเรือทำไม	1	1	1	1.00
6.คนที่ขับรถแบบในภาพ เหตุการณ์ต่อไปน่าจะเป็นอย่างไร	1	1	1	1.00
7.ก่อนเกิดเหตุในภาพนี้ เกิดเหตุการณ์ใดขึ้น	0	1	1	0.67
8.หลังจากที่เด็กเก็บถาดอาหารเสร็จแล้ว เหตุการณ์ต่อไปจะเป็นอย่างไร	1	1	1	1.00
9.ทำไมเด็กในภาพถึงมีเลือดไหล	1	0	1	0.67
10.เพราะอะไรเด็กในภาพถึงแสดงสีหน้าและท่าทางแบบนี้	1	1	1	1.00
ตอนที่ 4 ความคล่องภาษา				
1. รูปภาพที่1	1	1	1	1.00
2. รูปภาพที่2	1	1	1	1.00
3. รูปภาพที่3	1	1	1	1.00
4. รูปภาพที่4	1	1	1	1.00
5. รูปภาพที่5	1	1	1	1.00
6. รูปภาพที่6	1	1	1	1.00
7. รูปภาพที่7	1	1	1	1.00
8. รูปภาพที่8	0	1	1	0.67
9. รูปภาพที่9	1	1	1	1.00
10.รูปภาพที่10	1	1	1	1.00

*หมายเหตุ

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1 อาจารย์จิตเกษม ทองนาค

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2 อาจารย์รัตนาภรณ์ หลีจินตะ

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3 อาจารย์ยุพิน แย้มพรหม

ภาคผนวก จ

ตารางแสดงผลการหาค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r)
และค่าความเชื่อมั่น ของแบบประเมินความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษา

ตารางแสดงผลการหาค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่น ของแบบประเมินความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษา

แบบประเมินความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษา		ค่าความยากง่าย(p)	ค่าอำนาจจำแนก (r)	ค่าความเชื่อมั่น
เรื่อง	ข้อที่			
ตอนที่ 1 ความเข้าใจภาษา	1	.47	.66	.82
	2	.53	.75	
	3	.47	.78	
	4	.53	.93	
	5	.53	.93	
	6	.33	.73	
	7	.47	.87	
	8	.47	.60	
	9	.60	.67	
	10	.53	.72	
ตอนที่ 2 การสร้างประโยค	1	.31	.58	.87
	2	.56	.67	
	3	.62	.53	
	4	.71	.34	
	5	.68	.29	
	6	.36	.67	
	7	.62	.49	
ตอนที่ 3 การสนทนาโต้ตอบ	1	.46	.65	.83
	2	.74	.61	
	3	.63	.52	
	4	.43	.71	
	5	.50	.81	
	6	.32	.43	
	7	.65	.52	

แบบประเมินความสามารถในการสื่อสารแบบวัจนภาษา		ค่าความยากง่าย(p)	คาอำนาจจำแนก (r)	ค่าความเชื่อมั่น
เรื่อง	**ข้อที่**			
ตอนที่ 4 ความคล่องภาษา	1	.53	.64	.84
	2	.42	.36	
	3	.64	.45	
	4	.70	.31	
	5	.62	.48	
	6	.65	.52	
	7	.53	.78	
ทั้งฉบับ				.92

ภาคผนวก ฉ

ภาพประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา

ตัวอย่างภาพกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา

A เด็กได้ลงมือกระทำและคิด

B เด็กได้แสดงออก

C เด็กได้เรียนรู้แบบร่วมมือด้วยการเรียนร่วมกับกลุ่ม

D เด็กได้ค้นพบความรู้ด้วยตนเอง

P เด็กได้พบความก้าวหน้าจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง

A ประเมินการสอนโดยครูและเด็ก

ภาคผนวก ช

บัญชีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

บัญชีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

1. ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา

1.1 อาจารย์สมมุติ จันสิงคำ	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านวังยาว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3
1.2 อาจารย์จิตเกษม ทองนาค	รองผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางประทุนนอก สำนักงานเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร
1.3 ดร.ดารารัตน์ อุทัยพยัคฆ์	ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1

2. ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแบบประเมินความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัย

2.1 อาจารย์จิตเกษม ทองนาค	รองผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางประทุนนอก สำนักงานเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร
2.2 อาจารย์รัตนาภรณ์ หลีจินตะ	อาจารย์โรงเรียนชุมชนวัดรางบัว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1
2.3 อาจารย์ยุพิน แย้มพรหม	อาจารย์โรงเรียนบ้านหนองศาลเจ้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ-ชื่อสกุล	นางสาววลัยรัตน์ จันทร์เสมา
วัน เดือน ปี เกิด	11 มกราคม 2524
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	เลขที่ 84 หมู่ 5 ตำบลอ่างทอง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี 70000
โทรศัพท์	032-352885, 081-4858669
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	ครู
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนอนุบาลเมืองราชบุรี อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2538	มัธยมศึกษาตอนต้น จาก โรงเรียนราชโบริกานุเคราะห์
พ.ศ.2542	ประกาศนียบัตรวิชาชีพ สาขาออกแบบ จาก วิทยาลัยเทคนิคราชบุรี
พ.ศ.2547	ครุศาสตร์บัณฑิต (คบ.) วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย จาก สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
พ.ศ.2554	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาการศึกษาปฐมวัย จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ